PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 6 (2002) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, nedelja 6. januarja 1952 Cena 25 lir

Prispevajte za Kulturni dom

NAČELNI PRISTANEK ZAHODNIH DRŽAV na „periodične" seje Varnostnega sveta?

Nasprotujejo pa, da bi na teh sejah razpravljali o premirju na Koreji - Popravljeno besedilo resolucije enajstih držav - V pravnem odboru hoče sovjetska delegacija prikrojiti definicijo o napadalcu tako, da bo prijala sovjetski napadalni politiki

PARIZ, 5. — Danes je politični odbor glavne skupščine OZN nadaljeval razpravljanje o skupnih ukrepih. Med sedemnajstimi vpisanimi govorniki je prvi govoril ukrajinski delegat Baranovski, za njim pa čilski delegat, ki je govoril tudi v imenu Kolumbije in izjavil, da odobrava načrt enajstih držav; predlagal pa je hkrati neki dodatek.

Nato so predstavniki Irana, Turčije in Izraela izjavili, da se strinjajo z načrtom, beloruski delegat pa se je izrekel proti ter obtožil ZDA, da hočejo spremeniti OZN v orodje, ki naj služi atlantskemu paktu. Tudi poljski delegat se je izrekel proti načrtu.

Še pred koncem seje, ki je bila odložena na ponedeljek zjutraj, so predstavniki enajstih držav predložili novo besedilo svojega načrta, ki upošteva spreminjevalne predloge Čileja, Kolumbije, Mehike in Egipta.

V dobro obveščenih krogih OZN ne izključujejo, da bodo tri zahodne države, čeprav odklanjajo sovjetski predlog, naj bi Varnostni svet razpravljal o korejskem vprašanju na svojih periodičnih sestankih, sprejele načelo periodičnih sestankov, ki jih sicer predvideva listina OZN.

Na ta način je možno, da bi tri zahodne države predložile skupen načrt, ki bi z ene strani zavrnil predlog za ukinitev komisije za skupne ukrepe in za izročitev korejskega vprašanja Varnostnemu svetu še pred zaključkom pogajanj v Pan Mun Jomu, bi pa z druge strani podprl načelo periodičnih sestankov Varnostnega sveta (z udeležbo zunanjih ministrov).

Kakor poroča «United Press», so tri zahodne države baje že sklenile, da načelno sprejmejo sovjetski predlog za takojšnje sklicanje Varnostnega sveta, toda ne v zvezi s korejskim vprašanjem. Trdi se tudi, da se nakazuje možnost «pogojnega sprejema» sovjetskega predloga glede sklicanja seje Varnostnega sveta: sklicala naj bi se namreč šele potem, ko bi bilo sklenjeno premirje na Koreji.

Omenjena agencija trdi, da so se o novem stališču zahodni voditelji sporazumeli na dveh skupnih sestankih. Vsekakor pa bo dokončno stališče znano šele v ponedeljek. Kakor zatrjujejo, je na spremembo stališča zahodnih držav vplivalo stališče šestih arabskih držav, ki so izjavile, da so pripravljene podpreti sovjetski predlog, če bi se iz njega brisala zahteva za ukinitev komisije za skupne ukrepe.

ZDA nasprotujejo sovjetskemu predlogu ker se bojijo, da je njegov namen zavlačevati pogajanja za premirje na Koreji. S postavitvijo pogoja, naj se seja Varnostnega sveta glede Koreje skliče šele po podpisu premirja bi ta bojazen avtomatično odpadla.

Posebni politični odbor je danes zaključil razpravljanje o položaju Indijcev v Južni Afriki. Sprejel je indijsko resolucijo, ki priporoča ustanovitev komisije treh članov, ki naj začne pogajanja z Indijo, Pakistanom in Južno Afriko; dalje poziva tajnika OZN, naj prizadetim pomaga v primeru, da ne bo mogoče ustanoviti komisije, ter naj imenuje tudi posredovalca za pogajanja. Nato poziva resolucija južnoafriško vlado naj ukine nekatere ukrepe proti Indijcem, ter zahteva, naj se vprašanje Indijcev v Južni Afriki vpiše na dnevni red prihodnjega zasedanja skupščine.

Jutri bo odbor razpravljal o poročilu komisije OZN za Palestino in o pomoči palestinskim beguncem. V ta namen je sinoči prišel v Pariz jordanski minister v Londonu, Fawzi El Mulk paša kot opazovalec.

Gospodarski odbor pa je soglasno odobril načrt resolucije, ki poziva države članice OZN, naj na podlagi trgovinskih dogovorov omogočijo potrebne dobave nezadostno razvitim državam v času inflacije in pomanjkanja ter izkoriščanje naravnih virov teh držav v korist posameznih gospodarstev in življenjske ravni prebivalstva kakor tudi v korist svetovne trgovine. Iz teh dogovorov morajo biti izključeni vsi gospodarski in politični pogoji, ki bi kršili pravice nerazvitih držav.

V ponedeljek bo odbor razpravljal o vprašanjih, ki se tičejo kmetijskega razvoja nezadostno razvitih držav.

Pravni odbor pa je načel četrto točko svojega dnevnega reda, ki se nanaša na definicijo napadalca. Razpravljanje o tem je zahtevala Sovjetska zveza. Prvi je govoril sovjetski delegat Morozov, ki je poudarjal, da je treba sprejeti široko definicijo o napadalcu ter je v tem smislu predložil svojo resolucijo.

Na včerajšnji seji skrbstvenega odbora je bila sprejeta jugoslovanska resolucija o ustanovitvi stalnega odbora, ki bi podrobno proučeval peticije narodov na ozemljih pod skrbništvom. Resolucija je bila sprejeta z 39 glasovi proti 5 in 5 vzdržanimi. Proti so glasovali delegati sovjetskega bloka, medtem ko so se delegati kolonialnih držav glasovanja vzdržali.

CHURCHILLOVE IZJAVE o namenu njegovega obiska v ZDA

Na letališču v Washingtonu sta Churchilla in ostale goste sprejela Truman in Acheson - Kosilo v Beli hiši - Danes začetek razgovorov

WASHINGTON, 5. — Winston Churchill in drugi člani britanske delegacije so danes prispeli s parnikom «Queen Mary» v New York. Takoj po izkrcanju na ameriška tla je imel Churchill tiskovno konferenco v upravnih uradih vojaškega oporišča v Brooklynu. Predvsem je izrazil svoje zadovoljstvo, da je prišel v ZDA, in je nato izjavil, da so možnosti svetovnega miru letos trdne, ter je pripomnil, da je nevarnost vojne prav gotovo danes manjša kakor v času berlinskega «zračnega mostu». Nato je dejal: «Ne smemo pričakovati senzacionalnih rezultatov od angleško-ameriške konference». Dodal je, da je glavni smoter njegovega obiska ustvariti ozračje, v katerem bosta obe vladi lahko vzajemno razumeli težkoče, ki ju tareta, in da bosta skupno reševali skupna vprašanja.

Takoj za njim je govoril britanski zunanji minister Eden, ki je poudaril važnost obiska, ki sta ga oba angleška državnika pred kratkim napravila v Parizu, ter dodal, da se bodo razgovori v francoski prestolnici pokazali kot zelo koristen uvod za washingtonske razgovore.

Ko se je Churchill že pripravljal, da zapusti dvorano, ga je neki novinar vprašal, naj v kratkem obrazloži namen svojega obiska v Washingtonu. Churchill je odgovoril: «Kakor sem že izjavil, gre v bistvu za to, da pride do sporazuma med obema vladama ter se doseče, da bo ta sporazum dovolj trden, da se bo lahko zoperstavljal vsem morebitnim nevarnostim v bodočnosti».

Tedaj ga je neki drugi novinar vprašal: «Ali se vam zdi, v sedanjem trenutku, da bi kaj koristila morebitna konferenca med Stalinom in Trumanom?» Churchill je odgovoril: «Vse bi bilo odvisno od kraja in dogodkov, ki bi privedli do takega sestanka. Jasno, da bi bilo željeti, da bi prišlo do rešitve številnih skupnih težkoč, pred katerimi smo se znašli». Kar se tiče morebitne konference treh, se je Churchill pokazal zelo rezerviranega in je med drugim izjavil, da primanjkuje časa in da bi razpravljanje o tem privedlo predaleč.

Tedaj je skušal neki novinar pripraviti Churchilla, da bi kaj izjavil o možnosti miru med Izraelom in arabskimi državami. Churchill pa se je obrnil k Edenu, ki je odgovoril namesto njega in dejal, da gre za eno tistih vprašanj, o katerih bi angleški državniki prišli razpravljat v Washington. Glede Koreje se je Churchill izognil vsem vprašanjem sklicujoč se na dejstvo, da so pogajanja za premirje še vedno v teku.

Churchillova tiskovna konferenca je trajala samo pet minut. Medtem pa je pred stavbo okoli 200 Američanov irskega porekla demonstriralo proti Churchillu.

Takoj po tiskovni konferenci so se Churchill, Eden in ostali člani delegacije odpeljali s Trumanovim letalom «Indipendence» v Washington, kamor so prispeli ob 18.30. Na letališču je Churchilla pozdravil Truman, ki ga je spremljal Acheson.

Ko je na letališču pozdravil Churchilla, je predsednik Truman med drugim izjavil: «Upam, da boste popolnoma zadovoljni s svojim obiskom. Prijateljstvo med ZDA, Veliko Britanijo in državami britanske skupnosti je že staro in bo ostalo trdno za pravičen in trajen mir».

Churchill je v odgovoru poudaril, da je namen njegovega obiska okrepiti prijateljstvo, ki sta ga obe državi navezali med vojno. Omenil je nato svoj obisk v ZDA leta 1946, ob priliki katerega je imel znani govor v Fultonu (Missouri), in je izjavil, da je srečen, da zopet vidi Trumana, kot zopetni ministrski predsednik. Govoril je nato o razgovorih, ki jih bo imel z ameriškimi voditelji in izjavil, da bo «vsakdo lojalno obrazložil svoje stališče in v istem duhu razpravljal o neskladajočih se interesih obeh strani». Zaključil je s poudarkom, da bosta samo na ta način obe državi prispeli zdravi in srečni na cilj in lahko zajamčili mir. Tedaj je Truman dodal: «Skušali bomo uresničiti mir na zemlji».

Sledil je še pozdrav med obema zunanjima ministroma ter pozdrav poslanikov Commonwealtha Churchillu in njegovemu spremstvu, nakar so se vsi odpeljali v Belo hišo, kjer so jim priredili kosilo.

Po kosilu v Beli hiši je Churchill odšel še na britansko poslaništvo skupno s poslanikom Franksom. Opolnoči pa je odšel s svojo delegacijo na Trumanovo jahto «Williamsburg» na reki Potomac, kjer se bodo jutri začeli razgovori.

Skupno s Trumanom in Churchillom bodo na jahti tudi britanski poslanik Oliver Franks, britanski zunanji minister Eden, lord Ismay, državni tajnik za odnose s Commonwealthom, lord Cherwell, Dean Acheson, finančni minister John Snyder, obrambni minister Robert Lovett, ravnatelj organizacije za medsebojno varnost Awerell Harriman, poveljnik glavnega stana general Bradley ter ameriški poslanik v Londonu Walter Gifford.

Naš tedenski pregled

Novo leto je prineslo tudi nekaj novih sovjetskih manevrov. Najprej je Stalin v znani novoletni poslanici Japoncem ubral zelo zanimive strune, nekaj dni nato pa je Višinski v glavni skupščini OZN postavil zahtevo po «periodičnem sklicevanju» Varnostnega sveta in po ukinitvi komisije za skupne ukrepe.

Obe zahtevi sta tesno povezani. Komisija za skupne ukrepe ima nalogo, da izdela učinkovit sistem kolektivne varnosti in tudi določi način, kako bo ta sistem deloval, in sile, ki jih bo imel na razpolago. O tem, da je zares učinkovit sistem kolektivne varnosti najboljše orožje proti napadalcu — ker v prvi vrsti preprečuje omejene napade, v katerih se krepi napadalčeva moč in pogum (spomnimo se Avstrije, ČSR, Abesinije, lAbanije, Španije...), — ni treba niti izgubljati besed.

Toda prav ta odlika kolektivne varnosti Moskvi očitno ni všeč. Seveda, Višinski tega ne pove odkrito. Preveč očitno bi se razkrinkal. Niti načelu kolektivne varnosti ne upa oporekati — nekaj zato, ker bi s tem takoj že imenoval sovjetsko politiko s pravim imenom, nekaj morda tudi iz strahu pred preveliko nedoslednostjo — v zadnjih letih pred drugo svetovno vojno je bila prav ZSSR, ki se je takrat čutila ogroženo od nacistične Nemčije in njenih italijanskih in japonskih zaveznikov, največji pobornik kolektivne varnosti pred takratno ženevsko Zvezo narodov.

Višinski je moral ubrati drugo pot, ki je v tem, da prepreči, da bi se to načelo, ki se mu na zunaj sicer hinavsko prilizuje, tudi v resnici izvajalo. Moskva hoče, da bi kolektivna varnost ostala pri lepih besedah, ne bi se pa razvila v učinkovit aparat, ki bi bil dejansko sposoben zatreti razne «drobne» napade («drobne» za razliko od splošne vojne) in satelitske vojne. Za oboje je klasičen primer Koreja.

Varnostni svet je nekaj drugega. Tam velja sovjetski veto, tam je mogoče s kakršnim koli izgovorom, tudi z najbolj neduhovnim proceduralnim dlakocepstvom, ustaviti vsako resno akcijo. Če bi Varnostni svet vzel vprašanje obrambe sveta pred napadi izključno v svoje roke (to bi bila sicer njegova naloga, ki je pa zaradi «očetovskih» privilegijev velesil doslej ni izvršil in je tudi ne bo mogel, dokler je pač položaj v svetu tak, kot je), bi ZSSR, tudi proti volji petdeset in več držav članic, lahko usmerjala akcijo OZN «proti napadalcu». V korejskem primeru smo videli, da je nastopanje sovjetskega delegata v Varnostnem svetu praktično paraliziralo delovanje tega visokega mednarodnega organizma in s tem zavlačevalo mirno rešitev spopada, ki ga je Moskva začela in ki ga očitno ne bi rada končala, dokler ne doseže ciljev, ki si jih je s korejsko akcijo zastavila — ali dokler končno ne uvidi, da ima od zadeve mnogo več škode kot koristi.

Prva zadeva, ki naj bi jo Varnostni svet v tem okviru reševal, je po mnenju Andreja Višinskega Koreja.

Tu nekaj ni povsem jasno. Že nekajkrat smo opozorili, da se stališče severnokorejskih, zlasti pa kitajskih predstavnikov v Pan Mun Jomu in že poprej v Kesongu ne strinja popolnoma z zahtevami, ki jih postavlja sovjetska diplomacija. Predvsem se je na korejskih pogajanjih začudo malo govorilo o umiku tujih čet. Nasprotno, ena redkih točk, o katerih je sporazum kolikor toliko dosežen, je prav ta, da se tuje čete na Koreji med premirjem ne smejo številčno povečati, da pa se smejo izmenjavati. Torej molčeč pristanek na to, da tuje čete ostanejo tudi po podpisu premirja.

Ena glavnih zahtev sovjetske zunanje politike na Koreji pa je prav umik vseh tujih čet in vzpostavitev «statusa quo» na 38. vzporedniku. Dve stvari torej, o katerih so se v Pan Mun Jomu že sporazumeli, toda v popolnoma drugačnem smislu.

Da se za vprašanjem umika tujih čet skriva kitajska želja, da «prostovoljci», ki seveda tudi spadajo med «tuje čete», ostanejo na Koreji, smo tudi že omenili. Tukaj se kitajska in sovjetska politika torej očitno ne strinjata.

Ali se torej skriva za predlogom Višinskega, naj Varnostni svet razpravlja o Koreji, ne le splošna želja, da se krvava korejska zadeva za toliko časa zavleče, kolikor je Moskvi prav, temveč tudi resnejše nesoglasje med Kremljem in Pekingom? Ali poskušajo ubirati kitajski delegati v Pan Mun Jomu svojo pot, ki ne odgovarja popolnoma sovjetskim željam?

O tem lahko sklepamo, gotovega pa seveda ne moremo vedeti. Vendar se zdi, da je korejska vojna, ki jo je ZSSR med drugim sprožila zato, da izolira Kitajsko in si jo čim bolj podredi, obenem tudi vir razdora med Pekingom in Moskvo. Odgovor na vprašanje, kaj se bo iz tega izcimilo, pa je bolje prepustiti razvoju.

* * *

O sovjetskem zanimanju za Daljni vzhod priča tudi že omenjena Stalinova poslanica Japoncem. Priložnost za to poslanico je sicer povsem nedolžna: japonska časopisna agencija Kyodo je prosila voditelje cele vrste držav, naj za novo leto kaj povedo japonskemu ljudstvu. Stalin seveda ni izpustil ugodne priložnosti.

Kaj je povedal kremeljski oček Japoncem? Da jih pomiluje in da razume njihovo trpljenje, kajti tudi «sovjetsko ljudstvo je okusilo tujo okupacijo». Jasnejših besed ni treba. Protiamerikanska ost je izražena tako ostro, kot menda še nikoli v sovjetskih uradnih izjavah. Saj gre za nič več in nič manj kot za primerjavo ameriških čet na Japonskem s Hitlerjevo vojsko.

Namen te izjave seveda ni samo zmerjanje Amerikancev. Če ostanemo najprej v čisto ozkem okviru «okupacije», je važno ugotoviti, da gre ameriška okupacija Japonske sicer h kraju. Hkrati pa bo stopila v veljavo ameriško-japonska «varnostna pogodba», ki je bila sklenjena septembra v San Franciscu obenem s podpisom mirovne pogodbe. Po tej pogodbi bodo ameriške čete še vedno ostale na Japonskem, ne sicer več v funkciji okupacijske vojske, temveč v obliki «zagotovitve japonske varnosti». Ost Stalinove poslanice se torej obrača proti tem četam in hoče vzbuditi — ali morda povečati — nerazpoloženje Japoncev proti navzočnosti tujih čet v njihovi deželi.

Stalinova poslanica Japoncem pa ima seveda še širši pomen. Uvršča se med prizadevanja sovjetskega imperializma, da si ustvari močne pozicije na Daljnem vzhodu, kamor se oči kremeljskih mogotcev obračajo prav tako kot v časih, ko so se po istih dvoranah še sprehajali carji in veliki knezi. S prisotnostjo na Japonskem so Amerikanci premaknili svoj neposredni vpliv — podprt z vojaško silo — preko Tihega oceana prav na rob vzhodne azijske obale. Vojaška varnost ameriškega oporišča na japonskih otokih se je jasno pokazala med korejsko vojno. Brez tega oporišča bi bil napad že davno uspel in izpolnilo bi se Stalinovo prerokovanje, da bodo ameriške čete na Koreji «vržene v morje».

V ZDA je zadeva razumljivo vzbudila precejšnji odmev. Tudi to je verjetno eden izmed računov, ki so stali ob zibeli Stalinove poslanice. Razprava v kongresni preiskovalni komisiji, na splošno pa tudi ves hrup, ki je nastal ob Mac Arthurjevi odstavitvi — vse je pokazalo, kako globok je prepad med «Azijci» in «Evropejci» v ameriškem političnem življenju. Gre za nasprotja med tistimi, ki sodijo, da se morajo ZDA predvsem posvetiti Daljnemu vzhodu in prepustiti Evropo njeni usodi, in med tistimi, ki postavljajo Evropo na prvo mesto, Vzhodno Azijo pa šele na drugo. V razgretem sporu sta se obe stališči zelo jasno ločili — mnogo bolj kot bi bilo s čisto ameriškega stališča primerno, saj je vsaka geografska orientacija, da se tako izrazimo, drugo popolnoma pobijala in jo prikazovala kot nekaj nevažnega.

Stalinova poslanica je dala novega poguma «Azijcem», med katerimi so najbolj številne razgrete glave, pridigarji preventivne vojne, celo direktni vojni hujskači — in branitelji kdo ve kakšnih zavoženih gospodarskih interesov, na primer ljudje, ki so na karto Čangkajška stavili vse preveč ne le političnega vpliva, temveč tudi denarja. V sedanjem dokaj labilnem predvolilnem razdobju v ZDA ima vsaka najmanjša stvar lahko velike posledice. Azijska orientacija ameriške politike Kremlju po vsej priliki ne bi bila nevšečna — njeno glavno težo bi nosili Kitajci, poleg tega pa bi docela ali skoraj docela zanemarila Evropo, kjer je vendarle glavno torišče sovjetske zunanje politike in najbolj dragoceni cilj morebitnega napada.

* * *

Zdi se, da Trumanov položaj v resnici ni lahek. Tako ga vsaj ocenjujejo v Washingtonu, in če so se pojavile govorice, da je celo Churchillov obisk v sedanjem trenutku pravzaprav nezaželen in Trumanu neprijeten, bo na stvari le nekaj res, čeprav so bile te govorice — razumljivo — uradno zanikane. In menda tudi ni čisto slučajna vest ameriškega vira, da namerava Truman z vso resnostjo postaviti na mizo vprašanje Kitajske (ZDA priznavajo Čangkajška, Anglija pa Maocetunga). Zdi se, da se je Truman odločil za gibko manevriranje med raznimi tendencami, ki obstajajo v ameriškem političnem mnenju, da se nobenemu ne zameri preveč in da gre na volitve — on ali kdo drugi iz demokratične stranke — ne z jasno izdelanim programom, ki bi odgovarjal želji naprednejših demokratičnih krogov, temveč z volilno propagando, ki bi nudila vsakemu nekaj. Težko je reči, kako se bo ta očitna pripravljenost na koncesija (in tu gre tudi za koncesije dokaj reakcionarnim krogom in zahtevam) odrazila v bodoči ameriški politiki. Vsekakor pa je treba predvidevati, da bo zunanja politika ZDA v tem letu zelo pod vplivom predsedniških volitev in da bo termometer javnega mnenja njeno glavno vodilo.

r. c.

OSEMKRATNO GLASOVANJE O ZAUPNICI čaka jutri francosko narodno skupščino

Člani opozicije trdijo, da sili Pleven v politični samomor - Glasovanje pretekli četrtek je pokazalo, da čaka vlado huda preizkušnja

PARIZ, 5. — Ministrski predsednik Pleven je danes potolkel vsa dosedanja prvenstva in postavil sedemkrat vprašanje zaupnice med razpravljanjem o reformi socialnega skrbstva in o novih davčnih določbah. Ker je že sinoči enkrat postavil vprašanje zaupnice v vprašanju železnic, se bo morala torej narodna skupščina v ponedeljek izreči o osmih različnih argumentih Verjetno bo izid znan šele pozno ponoči.

Kakor je znano, je Pleven že dvakrat postavil vprašanje zaupnice glede zakona, ki ga je finančna komisija skupščine v zadnjih dveh tednih dvakrat zavrnila. Zmagal je pri prvem glasovanju v četrtek samo s 7 glasovi večine in sinoči je bil prisiljen znova postaviti vprašanje zaupnice. Če bo Pleven zmagal, bo skupščina načela prihodnji teden najbolj sporni del načrta zakona, in sicer 10 odstotno zvišanje davkov, ki ga zahteva vlada za izenačenje proračuna za leto 1952, ki izkazuje 3.370 milijard frankov.

Člani opozicije trdijo, da sili Pleven v politični samomor. Celo nekateri njegovih privržencev dvomijo, da bo vlada prenesla glasovanje o zaupnici.

Pleven se je popoldne razgovarjal z nekaterimi predstavniki MRP, toda položaj se ni izboljšal. Pripominja se, da je stališče dela MRP, ki je potegnil s socailisti, ostalo neizpremenjeno. Tako vedno bolj narašča krog opozicije proti vladi, katere večina se vedno bolj manjša, kakor je pokazalo tudi glasovanje v četrtek.

Pearson pričakuje odgovor glede francoske zahteve

OTTAWA, 5. — Kanadski zunanji minister Lester Pearson in predsednik atlantskega sveta je nocoj izjavil, da bi moral prejeti najpozneje v ponedeljek odgovore držav podpisnic atlantskega pakta glede francoskega predloga, naj se sestanek atlantskega sveta v Lizboni odloži za en teden. Izavil je, da Kanada pristaja na francoski predlog, ker odložitev sestanka ne bi v ničemer spremenila dnevnega reda, ki vsebuje med drugim tudi vprašanje udeležbe Nemčije pri zahodni obrambi. Po mnenju Pearsona ne bi smel ta sestanek trajati več kot en teden.

Glede francoskega predloga so se danes v Washingtonu posvetovali med Belo hišo, državnim departmanom, obrambnim ministrstvom in upravo za medsebojno varnost. Uradni krogi ne prikrivajo, da bi Washington želel, da se vsaj načelno konferenca začne na že določen dan.

Incidenti na kongresu italijanskih socialdemokratov

BOLOGNA, 5. — Na kongresu socialdemokratov v Bologni je danes Romita odtegnil svojo resolucijo in izjavil, da ne misli delati težkoč bodočemu vodstvu stranke. Predlagal je, naj se ustanovi v stranki edina sredina, ki naj bi v bodočem letu vodila stranko. Pri tem je dejal, da sedanji stranki manjka prava sredina, ker da ima levi center, desni center in še bolj levi center. Zato predlaga, naj se predloži ena sama resolucija sredine. Nato je Romita izjavil, da mora nova socialistična stranka iti za tem, da eliminira Nennijevo stranko, ki trdi da je socialistična, a je v resnici krilo KPI. Poudaril je tudi, da mora nova stranka odvzeti KPI monopol opozicije, s tem da se postavi program o socializaciji po angleškem, danskem in švedskem vzorcu.

Glede pritegnitve pristašev Nennijeve stranke je Romita dejal, da ne gre za združitev obe strank, pač pa za asimilacijo onega dela nennijevcev, ki se da asimilirati.

Glede udeležbe v vladi je Romita izjavil: «Nobenega sodelovanja. Ne samo, da bomo šli v vlado, ko bomo lahko računali na močno socialistično stranko, pač pa ko bomo imeli možnost, da naši ministri izvedejo reforme v interesu delavskega razreda. Nočemo volilnega zakona, ki bi odvzel sedeže nennijevcem ali komunistom, zato da bi jih dal demokristjanom. Kar se tiče sindikatov, se je izrekel za U. I. L.

Govorili so nato še zagovorniki drugih resolucij, med katerimi Lombardo, Zagari in drugi.

Kongres se je nadaljeval pozno v noč, ko so razpravljali o statutu. Prišlo je do živahnih incidentov pri razpravljanju o členu, ki ureja izvolitev vodstva stranke. Glede tega so do sedaj trije predlogi: čisti proporc, premija večini, ločena glasovanja za resolucije in za vodstvo.

Spor je nastal med predsedstvom in Simoninijem. Del kongresistov zahteva takojšnje glasovanje, drugi del pa zatrjuje, da je treba glasovati šele potem, ko bo verifikacijska komisija potrdila pooblastila. Simonini je s svojimi pristaši zapustil dvorano in zdi se tudi zaradi tega, da skliče sestanek njegove struje.

Tedaj je Saragat skušal pomiriti duhove in dejal, da je prisostvoval že okoli 40 kongresom, in da ni še nikoli videl kaj takega. Pozval je predsedstvo, naj pozove delegate, ki so zapustili dvorano, naj se vrnejo. Predsedstvo je Saragata pooblastilo, da stopi v stik s tistimi, ki so se sestali drugje, da se zadeva razjasni. V ta namen je bila seja malo pred eno uro popolnoči prekinjena. In ob 1.30 ponoči je bila odložena na jutri, ne da bi prišlo do glasovanja o statutu. Delegati Simoninijeve skupine, ki so se sestali v drugi sobi, so nadaljevali svoj sestanek, ne da bi se vrnili v kongresno dvorano.

De Gasperi je danes po radiu v rubriki «Govorimo jasno» govoril o evropski zvezi.

Zaradi Stalinove poslanice
Nujni razgovor Ridgway-Jošida

TOKIO, 5. — Japonski ministrski predsednik Jošida se je danes tričetrt ure razgovarjal z generalom Ridgwayem. Ni znano, o čem sta se razgovarjala, toda izjavljajo, da je sestanek «izreden», ker je moral Jošida prekiniti svoje počitnice in vrniti se v Tokio.

Čeprav se ne more točno vedeti za vzroke, ki so dovedli generala Ridgwaya, da je nujno pozval Jošido k sebi, domnevajo nekateri dobro obveščeni krogi, da sta se razgovarjala o Stalinovi poslanici japonskemu ljudstvu in da je Ridgway pozval Jošido, naj objavi izjavo, ki bi poudarila, da se Japonska ne bo dala pritegniti pod sovjetski vpliv. Ne ve se pa, kaj je Jošida odgovoril.

Pregrešna televizija

ATLANTA, 5. — Pod naslovom «Televizija krši naš zakon o ločitvi ras» piše guverner Georgije v listu «Statesman», da se predvajajo v Georgiji televizijske predstave, na katerih nastopajo črnci in beli ter da s tem «televizija krši državne zakone» Georgije. Po teh zakonih je namreč črncem prepovedano potovati skupaj z belimi v istem vagonu in obiskovati iste šole kakor tudi gledati v isti dvorani iste filme in se vedà tudi ženiti se med seboj. Zato guverner Georgije protestira zlasti proti tistim predstavam, pri katerih nastopata «dva črnca z dvema belima deklicama, ki sta skoraj goli». In ker ta guverner ne more prepovedati televizijskim žarkom vstopa v njegovo državo, poziva svoje državljane, naj se maščujejo na ta način, da bojkotirajo tiste tvrdke, ki se poslužujejo takih predstav in naj jim ne delajo reklame.

Protinemške demonstracije v Izraelu

TEL AVIV, 5. — Danes so bile v Tel Avivu velike demonstracije, ki so jih organizirale levičarske in skrajno desničarske stranke, da protestirajo proti pogajanjem z vlado Zahodne Nemčije. Bivši židovski partizani iz poljske in madžarske četrti so na sestanku, ki ga je organizirala socialistična stranka, poudarili geslo: «Nobenega denarja za Zahodno Nemčijo in nobenih pogajanj z njo». Govorniki so poudarili, da vsako pogajanje z Nemčijo o reparacijah pomenilo, da Izrael priznava Bonn.

Bivši voditelj organizacije «Irgun Zwai Leumi» je na nekem zborovanju desničarske stranke Heruth izjavil, da bo izraelsko ljudstvo v ponedeljek napravilo pohod na Jeruzalem, da pred parlamentom protestira proti vsakim odnosom z Nemčijo. Pozval je Izraelce, naj proglasijo splošno stavko in naj z vsemi sredstvi preprečijo «razgovore o reparacijah z zločinsko nemško državo». Dodal je: «Nikoli ne bomo dovolili, da bi Izrael sedel pri isti mizi z Nemčijo».

TETUAN, (Španski Maroko) 5. — Štiri osebe so bile ubite in ena hudo ranjena, ko se je niso vojaško stransko letalo zrušilo v morje. Pravijo, da je do nesreče prišlo zaradi pokvarjenega motorja.

LONDON, 5. — Neko ameriško letalo se je nocoj zrušilo v plamenih na letališče v Burtonwoodu. Zdi se, da je vsa posadka izgubila življenje.

Medsebojno zmerjanje včeraj v Pan Mun Jomu

Pogajanja na mrtvi točki - Nove koncesije poveljstva OZN?

PAN MUN JOM, 5. — Na današnjem sestanku pododbora za tretjo točko dnevnega reda so se delegati obeh strani med pogajanji zelo razburili, ko so govorili o obnovitvi letališč na Severni Koreji, ter so se medsebojno zmerjali z «banditi».

Ameriški general Turner in severnokorejski general Hsieh sta si drug drugemu očitala odgovornost za korejsko vojno. Po sestanku je general Turner izjavil: «Zopet nismo nič napredovali. Ostali smo pri našem stališču, da se letališča ne smejo obnoviti med premirjem, in smo izjavili nasprotnim delegatom, da, če hočejo, lahko gradijo letališča sedaj, ko se nadaljujejo sovražnosti, toda prav gotovo bodo uničena pred njihovimi očmi».

Pododbor, ki razpravlja o vojnih ujetnikih, je imel danes en sam sestanek, in se bo sestal ponovno jutri zjutraj.

Po sestanku je admiral Libby izjavil: «Nadaljevali smo razgovore o naših predlogih. Utemeljitve nasprotnikov so vedno bolj šibke. Jasno je, da skušajo pridobiti na času v pričakovanju novih navodil. Vsekakor pa so odklonili odgovor na zavezniški predlog za takojšnjo izpustitev bolnih in ranjenih ujetnikov».

Včeraj je bil v državnem departmanu v Washingtonu običajni sestanek 17 držav, ki so udeležene v vojni na Koreji. Obveščeni krogi pravijo, da so ZDA predlagale, naj bi se morebitni sklenitvi premirja dodal še «tihi ultimat», v katerem bi se nasprotniki jasno opozorili, da bi Združeni narodi v primeru, da nasprotniki kršijo bodoče dogovore, takoj začeli letalski in pomorski napad proti Kitajski. Pripominjajo, da ne gre za operacije pehote, pač pa za bombardiranje mandžurskih oporišč in izvedbo popolne blokade kitajske obale.

Predlogi Višinskega v Parizu zaskrbljajo Američane, ki ponovno dvomijo o iskrenosti Kitajcev in severnih Korejcev. Pogajanja v Pan Mun Jomu pa so obtičala na mrtvi točki, s katere bi se lahko premaknila samo z novimi koncesijami. ZDA poudarjajo, da so popustile do skrajnih možnosti. Vendar pa se daje razumeti, da bi bile ZDA pripravljene na nove koncesije, odklanja pa se slehemo pojasnilo o tem.

FLRJ priznala Libijo

Še tri milijone dinarjev za poplavljence v Italiji

Predsednik gospodarskega sveta FLRJ Boris Kidrič govori na II. zasedanju Ljudske skupščine o novih gospodarskih zakonih

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 5. — Za poplavljence v Italiji bo Jugoslavija darovala poleg dosedanjih prispevkov še tri milijone dinarjev. To vsoto je sklenila dati Glavna zadružna zveza FLRJ zadružnim organizacijam v Italiji. Pomoč bo poslana v živežu. Z enim delom pomoči bo razpolagal posebni odbor Mednarodne zadružne zveze, drugi del pa bo poslan direktno zadružnim organizacijam malih posestnikov v Italiji, katerih predstavniki so se pred kratkim udeležili skupščine Glavne zadružne zveze FLRJ v Zagrebu.

Jugoslovanska vlada je priznala danes ustanovitev Neodvisne zedinjene kraljevine Libije. Ob tej priliki so si libijski predsednik vlade in njeni zunanji minister Mahmut Muntasser ter zunanji minister vlade FLRJ Edvard Kardelj med seboj poslali brzojavke.

Iz Pariza poročajo, da je dal jugoslovanski delegat dr. Aleš Bebler obširen intervju dopisniku Tanjuga o dosedanjem delovanju delegacije FLRJ pri OZN.

R. R.

Nadaljevanje razgovorov Mosadek - Henderson

TEHERAN, 5. — Danes so javili, da je Mosadek sklical včeraj izredno sejo vlade, na kateri so razpravljali o možnosti ameriške pomoči na podlagi Trumanove četrte točke. Pozneje je Mosadek izjavil ameriškemu poslaniku Hendersonu, da bo Perzija uradno sporočila svoje stališče v torek. Danes pa poročajo agencije, da je Mosadek že včeraj izročil ameriškemu poslaniku pismo, v katerem mu javlja sprejem pogojev za ameriško gospodarsko pomoč. Funkcionarji ameriškega državnega departmana pa so danes popoldne izjavili, da niso prejeli še nobenega potrdila o izročitvi tega pisma.

Acheson je na svoji včerajšnji tiskovni konferenci izjavil, da se ameriški poslanik Henderson v Teheranu pogaja z Mosadekom o pogojih za ameriško gospodarsko in vojaško pomoč Perziji. Medtem so predstavniki Mednarodne banke dobili danes Mosadekovo privoljenje za odhod v Abadan, kamor bodo odpotovali jutri z letalom.

Iz Londona se je vrnil v Teheran angleški poslanik Shepherd. Novinarjem je izjavil, da se politika angleške vlade glede petrolejskega vprašanja ni spremenila po zadnjih izjavah zunanjega ministra Edena.

V Teheranu je podal ostavko notranji minister Amir Teymour Kalali, ki je začasno opravljal tudi posle ministra za delo. Odstopil je zaradi spora z Mosadekom, kateremu očita, da je «nepopustljiv» pri pogajanjih z Mednarodno banko.

ANKARA, 5. — Novi ameriški poslanik v Ankari je danes popoldne prišel v turško prestolnico Odklonil je vsako izjavo, dokler ne izroči poverilnic.

Skozi sito in rešeto

Mir in Mura

Zakaj «Delo», «Lavoratore» in «Unità» nikakor nočejo svojim čitateljem raztolmačiti, zakaj je madžarska vojska zasedla jugoslovanski rečni otok na Muri, kjer se utrjuje in prinaša težko orožje, kljub temu da je popolnoma jasno, da je otok jugoslovanski, saj je na njemu celo obmejni kamen, ki je bil postavljen že pred več kot 30 leti. Zlasti tisti čitatelji kominformovskega tiska, ki so podpisali štokholmsko resolucijo bi zelo radi vedeli, kako se takšno kominformistično nasilje strinja s tistim, kar so jim dali podpisati.

Nevarni tanki

Včerajšnji milanski «Corriere della Sera» je še enkrat povedal, da Tito na noben način ne bi smel imeti tankov, topov in drugega težkega orožja, češ da je to med drugim tudi... nevarno!

Tako je; strinjamo se. Člankar velikega milanskega dnevnika se je verjetno med zadnjo svetovno vojno imel priložnost prepričati tudi o tem, ZA KOGA so Titovi tanki nevarni. In takrat so bili ti tanki stari, obrabljeni, saj so bili zaplenjeni italijanskim fašistom in nemškim nacistom, ki so morali z njimi prevoziti precej kilometrov, dokler so prispeli v Jugoslavijo. Pomislite, kako nevarni so šele Titovi novi tanki, tudi za tistega, ki se na te tanke tako jezi. (Vzrok te najnovejše jeze na Tita je bil njegov govor ob priliki 10. obletnice jugoslovanske armade, ko so taki in podobni italijanski novinarji prejeli odgovor, ki so si ga zaslužili).

Furlanijeva resnica

Stari profesor in že starejši šovinist Vittorio Furlani piše:

«Medtem ko dozoreva usoda kontinenta je potrebno razmisliti o sledeči resnici: EVROPSKA FEDERACIJA JE NEMOGOČA BREZ VRNITVE STO K ITALIJI».

De Gasperi, ki je pobožen mož in zato zelo rad poudarja najrazličnejše resnice, bi tole Furlanijo trditev v resnici zelo rad smatral za resnico in bi jo bil — če nič drugega — povedal vsaj pretekli teden v Parizu, kjer se je mudil prav zaradi evropske federacije. Zdi se torej, da je Furlanijeva resnica bolj špasna kot pa resna zadeva — celò za De Gasperija.

Še o 10 miljardah

Tistih 10 miljard lir, ki jih je Italija plačala Jugoslaviji za imovino optantov in ezulov, sploh, še vedno niso razdelili, ker je v Italiji tako pravična demokratična, kristjanska in rimokatoliška vlada, da se celò tržaško republikansko glasilo (predstavniki njihove stranke so celò člani rimske vlade!) boji, da ne bodo kar «VSEH 10 MILIJARD SPRAVILI V PREPOLNE ŽEPE», kot se dobesedno izražajo.

Bog in hudič

«Katoliški glas» odklanja med drugim tudi s sledečimi besedami poziv na enotnost Slovencev STO:

«Bog in hudič ne moreta imeti skupnega cilja in ne skupne poti. Med njima ni sprave». «Sodelovanje na kulturnem polju je torej nemogoče. Katoličani morajo tukaj zavrniti vsak kompromis».

Bismark in «Demokracija»

«Demokracija» pa na ponovno odklanjanje našega poziva na enotnost kliče na pomoč šamega Bismarka in navaja sledeče njegove besede:

«V politiki je treba čakati trenutek. Samo enkrat gre Kristus skozi vas in takrat ga je treba spoznati, dotakniti se njegovega plašča in vse je dobro. Če se ta trenutek zamudi pa je vse zastonj»!

«Demokracija» nadaljuje:

«Tako je bilo tudi za nas Slovence v Trstu. Ugoden trenutek je bil leta 1945 in kar je bilo takrat zamujeno se ne bo zlepa nadoknadilo». Leta 1945 pa so bili s slovenske strani na tem odru samo titovci in zato nosijo samo oni vso odgovornost. Ko smo toliko premagali totalitarni tržaški komunistični teror, da smo se lahko pojavili na političnem pozornici, takrat je bilo že prepozno».

Torej:

1. Če je bilo takrat prepozno je potemtakem še tudi sedaj prepozno?

2. In če je torej prepozno, zakaj se je SDZ sploh pojavila? Ali morda pri SDZ takrat še niso vedeli, kaj je napisal Bismark?

3. Glede «komunističnega terorja — tržaškega in totalitarnega», pa se zdi da so pri SDZ pozabili tudi na dejstvo, da je angloameriška vojska prevzela oblast v svoje roke že 12. junija 1945, ko menda «Kristus še ni šel skozi vas» in bi se ga bil vsaj eden od SDZ lahko «dotaknil».

4. Ali ne bi bilo lepò, če bi nam «Demokracija» v eni izmed bodočih številk raztolmačila, kako to da so bili leta 1945 na tem odru ravno samo «titovci» in kdo bi bil na tem «odru» če recimo teh «klavrnih titovcev» ne bi bilo?

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Danes, nedelja 6. januarja
Sv. Trije kralji, Darin
Sonce vzide ob 7.46, zatone ob 16.36. Dolžina dneva 8.50. Luna vzide ob 12.10, zatone ob 2.36.
Jutri, ponedeljek 7. januarja
Valentin, Svetoslav

7. DNI

V preteklem tednu smo prestopili iz starega leta v novo. Prehod so Tržačani prav veselo proslavljali, novo leto so v dobrem razpoloženju pričakali tudi na deželi. Vse je bilo veselo, lokali so bili napolnjeni, da nisi dobil prostora, če si ga nisi že nekaj dni prej zagotovil. Ob slovesu starega leta se je vsakdo predal trenutnem razpoloženju, kakor bi hotel pozabiti, kaj vse je moral med letom prestati, koliko težav je moral prebresti, koliko je eno samo leto terjalo borbe od vsakogar.

Mine novoletni dan in z njim izgine vse lahkotno razpoloženje. Dnevi teko dalje kakor prejšnja leta, vendar se vrinjajo vanje le vedno novi momenti, ki življenje posameznika kakor tudi skupnosti, izpolnjujejo. Ne popolnoma, toda mnogo je od nas odvisno, kako nam bodo razni momenti izpopolnjevali naše življenje v letu 1952. Nedvomno je prav na Tržaškem veliko faktorjev, ki vplivajo na razvoj naprednega razrednega gibanja kakor tudi nacionalnega prav nasprotno z njunimi težnjami. Toda to nas ne sme plašiti, nasprotno, vzpodbujati nas mora, da bomo letošnje leto še toliko bolj podvojili sile in se naprej dosledno borili za socialne, in posebej Slovenci za svoje nacionalne pravice. Imamo šole, toda te ne zadoščajo za naše potrebe; šolam so potrebna tudi učila in sredstva, da se lahko razvijajo. Tudi za ta so slovenske šole prikrajšane. Imamo svoje gledališče, edino poklicno na Tržaškem, pa je brez lastne strehe. To streho moramo zgraditi, čim prej mora zrasti Kulturni dom, ki bo naš ponos, naša kulturna trdnjava na skrajni meji slovenstva. V lanskem letu je ljudstvo za gradnjo Kulturnega doma veliko žrtvovalo. Da bomo bližje svojemu cilju, podvojimo letos tudi pri tem svoje sile, prispevajmo da si bomo lahko kmalu zgradili svoj lastni dom!

Da zmoremo zelo veliko, ker vemo zakaj delamo, nam dokazuje novoletna jelka. Popolnih zaključnih podatkov sicer še nimamo, ker je vsak okraj vodil obdaritev in seveda priprave zanjo samostojno in še vsa podrobna poročila še niso stekla v glavnemu odboru. Vendar pa že zdaj lahko ugotovimo, da je letošnja novoletna jelka izredno uspela. Obdarovanih je bilo okrog 4500 otrok. Zavitki so bili bogati, tako da so jih bili veseli otroci, zadovoljni pa tudi njihovi starši. Vse obdaritve so bile povezane tudi s programom, ki so ga izvajali otroci sami ali Dedek Mraz s svojim spremstvom ali pa priljubljene lutke. I. in II. okraj sta pripravila obdaritev v Avditoriju v nedeljo popoldne. Dvorana je bila obakrat polna otrok in njihovih mamic. Ko so se otroci vsuli iz Avditorija, so jih ljudje začudeno gledali, češ, kako velike zavitke so dobili od ZVU. Marsikdo je to svojo misel tudi glasno izrekel. Nobena ZVU z velikimi fondi, niti razne druge bogate in obilno podpirane stranke niso pripravile toliko in tako lepo, kakor naši večinoma preprosti ljudje, med katerimi si je marsikdo odtrgal od ust, da je lahko prispeval. Delo za novoletno jelko, tako globoko socialno in plemenito, je vključilo marsikogar, ki je morda prej stal ob strani, posebno množično pa je zajela nabiralna akcija saj skoro ni bilo človeka, ki bi pomoč odrekel. Odbori za novoletno jelko imajo lahko zadoščenje nad tako uspešno opravljenim delom.

Tudi razredni sindikati so ob zaključku leta podali obračun svojega dela v prvem letu njihovega obstoja. Za uspešno delovanje bi bil pogoj enotnostna akcija vseh treh sindikatov: Razrednih, Enotnih in Delavske zbornice za obrambo pravice do dela in za okrepitev sindikalnih zastopstev, ki bi ščitila interese delavcev v podjetjih in tovarnah. Toda Enotni sindikati so preprečili skupno akcijo ter podprli načrte Delavske zbornice, ki ščiti interese delodajalcev. Prav zaradi take politike Enotnih sindikatov in Delavske zbornice se danes v Trstu dogajajo stvari, kot je primer v CRDA, kjer se morajo delavci boriti proti odpustom 700 kvalificiranih delavcev.

Sicer še v starem letu, pa vendar še v tem tednu smo imeli tržaški Slovenci velik kulturni dogodek. Dramski umetniki iz Jugoslavije so gostovali v Avditoriju s Krleževo dramo «V Agoniji». Igralci so bili deležni izrednega priznanja tržaškega občinstva, ki je enotno v mnenju, da v Trstu v povojnih letih ni bilo predstave na taki umetniški višini, čeprav gostujejo v našem mestu nešteti italijanski in tudi drugi odri. Kot igralci je doživel uspeh tudi pisatelj Miroslav Krleža in njegova «Agonija» je še danes, po enem tednu predmet živahnih razpravljanj tako med izobraženci kakor tudi med preprostimi ljudmi, ki so dramo tako neposredno doživljali.

Jugoslovanski gostje so pokazali svojo visoko kulturno raven in Tržačani si želimo, da bi nas obiskali še in še, da bi se tako čim bliže mogli seznaniti z ustvarjalno silo svobodnih jugoslovanskih narodov.

Šovinistična politika merilo tudi pri reševanju stanovanjske krize

Že pred dnevi smo v našem časopisu objavili vest, da je ZVU zvišala vsoto za gradnjo novih stanovanj za prvo polletje na 1 milijardo 555 milijonov lir. Omenili smo tudi, da čaka na stanovanje v tržaški občini še okrog 5000 družin ter da stanovanjska kriza kljub bolj izdatni denarni podpori ne bo še tako kmalu rešena.

Da bi si lahko naši čitatelji ustvarili sliko, koliko je bilo v Trstu že zgrajenega in koliko stanovanj naši občini primanjkuje, bomo navedli nekaj podatkov, ki smo jih povzeli iz poročila občinskega odbora z dne 13. decembra 1950. Takrat je občinski odbor predložil podroben pregled o stanovanjskem vprašanju ter po proučitvi vseh možnosti za njegovo čim prejšnjo rešitev predložil ZVU sledeč načrt:

Zgraditev 5260 novih ljudskih stanovanj v teku štirih let. Za to delo bi bila potrebna vsota 8 milijard 400 milijonov lir.

Občinski odbor je svoj predlog še nekoliko poglobil ter navedel, kakšna stanovanja bi prišla pri gradnji predvsem v poštev. Tako je ugotovil na podlagi podatkov občinskega statističnega urada, da bi bilo treba zgraditi 150 stanovanj za samce, 1341 stanovanj za dvočlanske družine, 1802 stanovanj za tričlanske družine, 1159 stanovanj za štiričlanske družine, 477 stanovanj za petčlanske družine, 183 stanovanj za šestčlanske družine in 145 stanovanj za največje družine, skupno torej 5257 novih stanovanj.

Pri ugotavljanju vsote, ki bi bila potrebna za zgradnjo tako visokega števila novih stanovanj, je občinski odbor predpostavil dejstvo, da bi znašala povprečna vsota za zgradnjo posameznega stanovanjskega prostora 550.000 (lir v to je vključena vsota za nakup zemljišča, stroški za zgradnjo, stroški za plinsko, vodno in električno napeljavo itd.). Z vsoto 8 milijard 400 milijonov lir naj bi bilo zgrajenih skupno 15.209 novih stanovanjskih prostorov.

Če upoštevamo, da je bilo v letu 1951 zgrajenih precejšnje število novih stanovanjskih poslopij (vsota za zgradnjo 1 milijardo lir,) med katerimi tudi določeno število poslopij z ljudskimi stanovanji, in če upoštevamo, da bo zgrajeno z na novo nakazno vsoto 1 milijardo 555 milijonov, lir približno 600 novih stanovanj, potem lahko vidimo, da bi bilo treba kljub vsemu zgraditi še nad 4000 novih stanovanj (za približno 1000 manj od prošenj družin, ki še vedno čakajo na stanovanje).

Stanovanjsko vprašanje ima pa za nas Slovence še drugo lice. Poglejmo si samo kje se pravzaprav gradijo nove stanovanjska poslopja. Privatnik gradi seveda tam, kjer dobi cenejše zemljišče in kjer mu pač bolj ustreza. Toda ali nimajo občina in ostale ustanove, ki grade nove stanovanjske hiše v tržaškem predmestju pri tem le ta namen? Poznavajoč teorijo italijanskih iredentistov, ki nočejo priznati, da prebiva v Trstu tudi slovensko prebivalstvo in poznavajoč mnenje sedanjih odgovornih krogov, ki hočejo dokazati, da prebiva tudi tam po večini italijansko prebivalstvo, močno dvomimo, da bi pri zgradnji novih stanovanjskih poslopij ne imeli namena doseči tudi ta cilj — izriniti slovenski živelj iz predmestja, oziroma poitalijančiti tudi predmestje.

Da naša trditev ni kar tako iz trte zvita, naj navedemo samo nekaj podatkov, ki veljajo sicer za preteklo leto, iz katerih je razvidno, kjer so bila nova stanovanjska poslopja zgrajena. Po teh podatkih jih je bilo na Općinah zgrajenih 67 hiš, pri Sv. Jakobu 74, pri Sv. Soboti 42, pri Sv. Ivanu 39, v Rojanu 37, v Kolonji 26, pri Sv. Alojziju 57, v Villa Giulia 34, na Greti 17. Mnogo manj novih hiš je bilo zgrajenih v samem mestu ter prav tako tudi v oddaljenejših predmestjih, oziroma vaseh.

Kot je nam znano, je bilo v teh novih stanovanjskih poslopjih naseljenih le zelo malo, če že ne prav nič slovenskih družin. Kadar koli so Slovenci zaprosili za nakazilo novih stanovanj, so se postavile vse mogoče ovire, katerih končni efekt je bil ta, da prebivajo v novih poslopjih v veliki večini le italijanske družine.

Slovensko prebivalstvo je do sedaj zaman protestiralo ter se borilo proti tej krivici. Zato ponavljamo danes zahtevo, da so občina in ostale ustanove vsaj toliko nepristranske, da nakažejo nova stanovanja prav tako Slovencem, kot Italijanom da ne bi postala tudi popolnoma slovenska predmestja gnezda šovinizma in mržnje do slovenskega prebivalstva.

Zmagoslavje slovenske pesmi

Koncert pevskega zbora Slovenske filharmonije se danes ponovi

Ob takih večerih, kot je bil včerajšnji v «Avditoriju», čuti človek mnogo več kakor samo zadovoljstvo nad krasnim izvajanjem, ki ga zanese v nadušenje. Ob takih priložnostih občuti človek krepak PONOS, DA JE SLOVENEC. Kajti koncertov, kakršen je bil včerajšnji, nimajo na programih nobeni drugi prireditelji v Trstu. Zbora, kot je pevski zbor Slovenske filharmonije iz Ljubljane, Trst nima (in v tem trenutku ne govorimo samo o Slovencih).

Na včerajšnjem koncertu je zbor pod vodstvom dirigenta, skladatelja Rada Simonitija izvajal z zelo strogimi merili izbran program, ki predstavlja ne le izbor med najboljšim iz slovenske — in deloma jugoslovanske — zborovske literature, temveč stavi tudi na izvajalce zahteve, ki jim je pač le redko kateri zbor kos v taki meri, da tudi povprečni poslušalec začuti v njem velike umetnine.

V prvem delu je zbor odpel štiri Gallusove skladbe ter Adamičevo SPI SINEK MOJ in Mokranjčevo X. RUKOVET. Drugi del pa je obsegal štiri Lajovčeva dela, še eno Adamičevo, ter po eno Simonitijevo, Venturinijevo, Odakovo in Vrabčevo skladbo. Težko je reči, kaj nam je bolj ugajalo, kajti od resnega Gallusa, kjer je bil nedvomno eden izmed viškov včerajšnjega koncerta, do Vrabčeve Bilečanke, ki je občinstvo tako razvnela, da je od zbora izsililo ponovitev, je bilo občinstvo ves čas zavzeto in pazljivo zbrano kot redko kdaj. Seveda je še prav posebno toplo sprejelo skladbe navzočih skladateljev: Simonitija, Venturinija in Vrabca.

Koncert se bo z delno spremenjenim programom danes dopoldne ob 10.30 ponovil. Marsikdo ne bo opustil priložnosti, da ne bi šel še enkrat na koncert. Prav gotovo se pa bodo udeležili koncerta še vsi tisti, ki včeraj niso več dobili vabil.

* * *

Vabila za današnji koncert bodo še na razpolago v Ul. sv. Frančiška 20 od 9. do 10. ure.

Izava bivšega načelnika ECA v Trstu

Bivši načelnik ECA v Trstu Mr. Robert Galloway je predvčerajšnjim ob svojem prihodu v New York izjavil, da je bila pomoč ECA Tržaškemu ozemlju ena izmed najbolj plodovitih investicij, kar so jih ZDA vložile v svojem programu pomoči Evropi. Dodal je: «Trst si je s pomočjo 37 milijonov dolarjev, ki jih je dala Amerika, tako opomogel, da ne bo treba tam več trošiti nadaljnjih dolarjev».

Le kaj bodo rekli k temu italijanski šovinisti, ki vedno nonavljajo staro pesem, da se STO ne more samo preživljati?

V kratkem otvoritev dnevnega hotela „Jolie"

V prihodnjih dneh bo svečana otvoritev dnevnega hotela «Jolie», ki ga gradi družba Marzotto na Korzu Cavour. Novi hotel, ki predstavlja posebnost za Trst, saj bo na razpolago po večini poslovnim ljudem, ki prihajajo za en dan ali dva v Trst, bo imel nad sto sob ter bo lahko sprejel dnevno okrog 200 oseb. Družba Marzotto je potrošila za zgradnjo omenjega hotela okrog pol milijarde lir. Hotel razpolaga z velikim številom kopalnic, telefonov in z veliko garažo, v kateri bodo obiskovalci hotela lahko udobno spravili svoja vozila. Stanovanjska hiša, ki jo gradi prav tako družba Marzotto poleg hotela «Jolie», še ni zgrajena, vendar ne manjka mnogo, da bo dokončano tudi to delo.

Ista družba Marzotto bo že v kratkem pričela z gradbenimi deli za nov center pasterizacije mleka, ki bo v Rocolu. Zemljišče, ki je bilo last tržaške občine, je družba Marzotto kupila za vsoto 4 milijonov lir, katero namerava občina, po županovem zatrdilu, uporabiti za zgradnjo novega šolskega poslopja. Center za pasterizacijo mleka bo namenjen samo mleku, ki ga dovaža tržaškim mlekarnam družba Marzotto. Ni pa rečeno, da bo iniciativa omenjene družbe sprožila tudi pri ostalih mlekarskih podjetjih podobne iniciative.

Otvoritev novega sodnega leta

Z razliko od pretekli let, ko so najvišji sodniki pozabljali, da ne živijo v Italiji, temveč na Tržaškem ozemlju ter so hoteli z ognjevitimi in patriotičnimi govori dokazati nezmotljivost italijanskega prava, so včeraj s preprostim obredom otvorili novo sodno leto.

V Italiji je izšla odredba, s katero so določili, da se na vseh sodiščih, z izjemo kasacijskega v Rimu, otvori sodno leto na preprost način s čitanjem nove razporeditve odsekov. Tudi pravosodni urad ZVU je razposlal podobno okrožnico z namenom, da normalizira položaj.

Ob 10.30 je vstopil v dvorano prizivnega sodišča glavni državni tožilec dr. Salvatore Consalvo, nakar mu je sledil sodni zbor s prvim predsednikom dr. Francescom Vitanzajem na čelu. Po otvoritvi leta je šef sodnih zapisnikarjev prebral novi razpored odsekov, nakar je povzel besedo glavni državni tožilec, ki se je poslovil od dr. Vitanze, ki je premeščen v Palermo. Med govorom je hotel pohvaliti odhajajočega sodnika in tudi sebe, češ da sta bila ponosna in se tudi zavedala odgovornosti, da sta v Trstu najvišja predstavnika italijanskega sodstva, ki se lahko hvali s častno tradicijo.

Zahvalil se mu je odhajajoči prvi predsednik, ki se vrača v svoje rodno mesto Palermo in seveda ni pozabil omeniti Trsta, vsem Italijanom, ki so vredni tega imena tako dragega mesta.

V Vitanzajevem govorom se je zaključila slovesnost otvoritve novega sodnega leta, pri kateri so prisotvovali odv. Harabaglia kot predsednik odvetniške zbornice ter vsi sodniki in ostali uslužbenci.

Navodila Acegat potrošnikom plina

Prihodnji teden bo Acegat začela deliti plin s 3.800 kalorijami. Dvig kalorij od 3.500 na 3.800 bodo izvedli postopoma od 7. do 9. januarja zjutraj. Priporočamo potrošnikom, da razen običajne previdnosti pri uporabi plina tudi natančno kontrolirajo delovanje plinskih naprav, ker bo morebiti potrebno reguliranje zraku. Če bo plamen svetel in rumenkast, pomeni da je gorenje nepopolno ter da je treba zvišati količino zraka, medtem pa kratek brezbarven in prasketajoč plamen pomeni, da je zraku preveč. V obeh primerih svetujemo, da se takoj regulira zrak.

Da bodo potrošniki lahko izkoriščali to izboljšano gorivo, je potrebno, da se notranje naprave, ki so zamašene, očistijo, pri čemer bo podjetje pomagalo potrošnikom, ki bodo dali januarja in februarja očistiti dovodno cev, z naslednjimi olajšavami:

1. Znižanje stroška za očiščenje dovodne cevi in notranjih naprav od 1920 na 1200 lir, izplačljivih v 12 mesečnih obrokih, upoštevajoč pri tem prejšnja sporočila. 2. Podelitev nagrade v višini 25% osnovne cene plina, pomnožene z razliko poviška uporabe plina v primeri s prejšnjim letom in z začetkom od datuma očiščenja naprave za dobo enega leta. 3. Olajšave in popusti pri nabavi plinskih štedilnikov v trgovinah Acegat.

Ker se lahko zgodi, da bi kaki nepoklicani delavci trdili, da prihajajo popravljat v imenu Acegat, zahtevajte vedno izkaznico. Treba se je tudi dobro prepričati o istovetnosti zasebnin inštalaterjev.

GLASBENA MATICA v TRSTU

priredi danes,
6. januarja 1952
ob 10.30 v Avditoriju

KONCERT
PEVSKEGA ZBORA
SLOVENSKE FILHARMONIJE IZ LJUBLJANE

Vabila za koncert so na razpolago v veži tiskarne, Ul. S. Francesco št. 20 danes **od 9. do 10. ure**

Zbor šteje 90 članov

OF I. OKRAJ

V sredo 9. t. m. ob 20.30 bo v Ul. Ruggero Manna 29 sestanek novoizvoljenega odbora OF za I. okraj. Priporočamo točnost.

IZLET V KOMEN

Okrajni odbor OF za Nabrežino organizira enodnevni izlet z avtobusom in motorji v Komen, ki bo dne 20. t. m. Vpisovanje: za zgoniški predel v Saležu pri Miliču št. 37 (pri Vrzuloveh), za nabrežinski predel pa na sedežu OF v Nabrežini. Zaključek vpisovanja dne 10. t. m.

IZLETI PDT

Dne 20. januarja bo smučarski izlet na Platak nad Reko (1111 m nadm. višine) z avtobusom. Snežne razmere ugodne.

Vpisovanje do vključno 9. jan. pri ZDTV v Ul. Machiavelli 13. II. vsak dan od 17. do 19. ure

PROSVETNA DRUŠTVA

Tajništvo prosvetnega društva «Ivan Cankar» vabi vse odbornike na redno odborovo sejo, ki bo v ponedeljek 7. jan. ob 20.30 v običajnih prostorih.

Dramska družina «Simon Jenko» ima svojo vajo v torek 8. jan. ob 20,30.

OBVESTILO

Obveščamo vse davkoplačevalce, posebno obrtnike iz nabrežinske občine, da prideta v ponedeljek 7. jan. ob 15. uri v kinodvorano 2 funkcionarja davčne uprave iz Trsta, ki bosta v slovenščini obrazložila nov način davčne prijave.

OBVESTILO ŽUPANSTVA

Županstvo javlja, da bodo od 7. do 26. januarja 1952 od 9. do 12. ure pri uradu IV. — Davki in pristojbine (občinska palača, Ul. Rettori 2-III) na vpogled seznami obveznih dajatev za leto 1952, ki jih morajo plačati zasebniki in najemodajalke sob (Ustanova za turizem v Trstu). Prizivi se lahko vlagajo izključno na Ustanovo za turizem v Ul. Cassa di Risparmio 6-II, ta pa jih bo poslala dalje odseku za finance ZVU, da o njih odloča. Te prizive je treba vložiti najkasnje do 15. februarja.

LOTERIJA

VENEZIA	13	18	4	7	73
FIRENZE	21	39	49	68	79
TORINO	42	8	32	51	84
MILANO	72	31	11	89	27
PALERMO	31	69	76	55	77
ROMA	75	23	82	17	8
GENOVA	52	81	32	73	86
BARI	13	75	17	50	26
NAPOLI	37	26	7	55	71
CAGLIARI	83	81	13	28	26

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 5. januarja 1951 se je v Trstu rodilo 10 otrok, porok je bilo 15, umrlo pa je 14 oseb.

Poročili so se: mehanik Alfredo Messina in delavka Lucia Cocorese, delavec Silvano Snidersich in uradnica Licia Moschetti, mehanik Elio Sila in gospodinja Clementina Borello, mehanik Marino Meschez in uradnica Ines Bravin, mehanik Bruno Cortivo in delavka Celestina Deponte, stražar Fidenzio Battistutta in gospodinja Maria Fonda, šofer Giovanni Genzo in delavka Anna Maria Fabbri, mehanik Marino Iachin in šivilja Clementina Mutinati, šofer Antonio Picco in uradnica Eleonora Orazio, poljedelec Marino Fernetti in šivilja Maria Codia, kaplar amer. vojske Jee D. Ferris in delavka Silvana Olia, radiotelegrafist Stellio Biasetto in gospodinja Adelina Smach, pomorščak Antonio Degrossi in modistka Germana Gustin, pomorščak Salvatore Presciutto in trgovka Ida Markusz, zidar Giuseppe Felici in šivilja Alessandrina Santori.

Umrli so: 85-letna Maria Vlacich vd. Marchetti, 65-letni Luigi Cassano, 74-letna Maria Tomasi vd. Tauceri, 62-letni Giovanni Mengaziol, 79-letna Teresa Rendich vd. Knezevich, 59-letni Carlo Fabiani, 94-letna Regina Mucha vd. Rovere, 79-letni Antonio Sivini, 60-letni Ugo Faidiga, 60-letna Antonia Crevatin por. Grison, Elida Pichel stara 23 dni, 56-letni Antonio Scerri, 67-letna Maria Marceglia por. Pillepich, 54-letni Giorgio Parenzan.

Gledališče Verdi

Danes ob 20.30 bo zadnja predstava Donizettijeve opere «Don Pasquale». Predprodaja vstopnic še danes pri gledališki blagajni.

V torek ob 20.30 druga predstava Belinijeve «Sonnambule» za abonma «B». V pripravi Wagnerjev «Sigfried».

MLADINSKA PRIREDITEV V BARKOVLJAH

Danes 6. januarja bo v prostorih prosvetnega društva (pri Tonetu v Frankolovem) ob 5. uri popoldan mladinska prireditev.

Na sporedu so sledeče točke: enodejanka «Jagoda išče Dedka Mraza», solospeva «Kraguljčki» in «Pesem o pomladi», «Volk in Rdeča kapica» (igrajo otroci iz otroškega vrtca), recitacija «Pogovor z vetrom» in «Korotan v srcu» ter venček narodnih pesmi in druge skladbe, ki jih bo igral tamburaški zbor.

Starši, vabimo vas, da se skupno s svojimi otroki udeležite lepe prireditve. Začetek točno ob 17. uri.

MALI OGLASI

Prodam dvostanovanjsko hišo s približno 650 do 700 m vrta, električno razsvetljavo, plinom, vodo, dvema drvarnicama in dvoriščem. — OPCINE, Ul. Bazovica št. 1.

OPREMLJENO SOBO oddam boljšemu gospodu. Naslov na upravi lista.

KMETJE, POZOR!
Kmetiški mlin na motorni pogon (nov tip za tukajšne kraje), ki izdeluje vsakovrstne moke in zdrobe, prodam po ugodni ceni. —
Nabrežina 8, vas.

SLOVENSKI POROČEVALEC, LJUDSKA PRAVICA, LJUBLJANSKI DNEVNIK, BORBA in drugi jugoslovanski časopisi in revije so v prodaji v glavnih prodajalnah časopisov v Trstu.

ADEX IZLETI
DVODNEVNI IZLETI
dne 26. in 27. januarja v
Poreč in Tar pri Poreču
ENODNEVNI IZLETI
27. januarja v
Tomaj Dutovlje Komen na Krasu Kobjaglavo Kraljno vas
Vpisovanje do 11. t. m. pri «Adria-Express», Ul. F. Severo št. 5 - tel. 29243.

OBRAČUN „NOVOLETNE JELKE" V III. OKRAJU

Veselje obdarovanih otrok najlepše plačilo za nesebično delo

Obdaritev otrok za «Novoletno jelko» je za nami. Da, za nami je, a zahtevala je mnogo požrtvovalnega in nesebičnega dela mnogih tovarišic in tovarišev; zahtevala je tudi razumevanje onih, ki so dali materialna sredstva, da so se lahko obdarili in s tem razveselili tržaški otroci.

Z delom se je pričelo prve dni novembra, ko je bil sklican širši sestanek članov masovnih organizacij III. okraja. Na tem sestanku je bil izvoljen odbor III. okraja za «Novoletno jelko».

Glavno vprašanje prve seje je bilo, na kak način priti do potrebnega denarja, kako začeti in izvesti nabiralno akcijo. Navodila za akcijo so se stvorila sama po sebi iz diskusij in hkrati so bili razdeljeni nabiralni «bloketi».

Sprejeti sklepi so se morali čimprej realizirati. Odborniki so šli takoj na delo in si na terenu poiskali sodelavce; ves stroj je bil sprožen — «bloketi» so postali obveznice dobre volje. Požrtvovalni nabiralci III. okraja so iz dneva v dan hodili od hiše do hiše, od stanovanja do stanovanja, od trgovine do trgovine. Spet drugi so prevzeli dolžnost stopiti do obrtnikov in jih mobilizirati, da izdelajo igračke. Pri izdelovanju igrač so pridno sodelovale tudi žene, ki so s svojimi spretnimi rokami spletle tudi marsikatero toplo volneno jopico, majico, nogavice in copate. Vse delo je potekalo skladno in s sodelovanjem masovnih organizacij III. okraja.

Prosvetno društvo «Ivan Cankar» pri Sv. Jakobu tudi ni hotelo zaostajati. Naštudiralo je program, s katerim je nameravalo nastopiti 2. decembra pr. l. na stadionu «Prvi maj» in čisti dobiček te predstave prispevati v fond za «Novoletno jelko» III. okraja. Žal pa je požar z dne 29. novembra pr. l. to zamisel onemogočil.

Že po prvih sejah je bilo ugotovljeno, da je nabiralna akcija zajela širino, saj je število «bloketov» v prometu kmalu poskočilo na sto. Danes pa lahko tudi poročamo, da je akcija materialno uspela. Nabralo se je nad 250.000 lir, precej bonbonov, nekaj volnenih jopic in majic, hlačk, nogavic, blaga, celo dva para čevljev in igračk skoro za vse otroke.

Konfekcija paketov je bila zelo važno vprašanje. Pripravili so 402 paketa in pri tem so morali paziti na starostno dobo, na spol in narodnost. Za vojne sirote, sirote in otroke brezposelnih so napravile 110 izdatnejših paketov. Vse se je moralo umno, pravično in čim ceneje pripraviti; misliti je bilo treba, kako čimbolje obdariti in razveseliti tržaške otroke slovenske in italijanske narodnosti.

Ves trud je bil poplačan; vsi, ki so pri dobrodelni akciji sodelovali so lahko zadovoljni, saj so zaključni računi dokazali, da znaša povprečna vrednost paketa 970 lir.

Priznanje za sodelovanje pri naporih za uspeh «Novoletne jelke» pa moramo izreči tudi pionirski organizaciji III. okraja. Štiri pionirke te organizacije so namreč sodelovale pri igri «Desetnica Alenčica», katere čisti dobiček je SNG prispevalo na obdaritev otrok, nadaljnjih sedem deklet pa je sodelovalo pri programu na dan obdaritve.

Vsem sodelujočim izrekamo na tem mestu ponovno zahvalo za ves trud pri sodelovanju in priznanje za uspeh obdaritve.

Naročbe v l. 1952

Naše bralce, ki se želijo naročiti na «Primorski dnevnik», prosimo, da se obrnejo osebno ali pismeno na Upravo lista v Ul. sv. Frančiška 20/I - Tel. 7338, prebivalci podeželja pa naravnost na vaškega raznašalca ali razprodajalca.

Bralci v Jugoslaviji se naročijo lahko samo pri ADIT v Ljubljani, Tyrševa cesta 34.

Prebivalci jugoslovanske cone STO pa na Centru tiska, Koper.

OPOZARJAMO, DA DOBIVAJO NAROČNIKI LIST SKORAJ SE ENKRAT CENEJE, kot je v razprodaji.

Uprava PRIMORSKEGA DNEVNIKA

Z nogo pod avtomobilsko kolo

Malo po 11. uri je 16-letni Livio Giorgini stanujoč v Domus Civica pri Sv. Ani stal na pločniku v Ul. Crispi in se pogovarjal z lastnikom bližnje mlekarne Bortolom Beltramejem. Nedaleč od njega pa je stal «Fiat 500», last Beltrama in ker je 39-letni šofer Lino Dell'Aste iz Ul. Rittmeyer moral z vozilom po opravkih, se je vsedel za volan in zavozil. Smola je hotela, da je tedaj Giorgini stopil z desno nogo s pločnika na cesto in se tako nepričakovano znašel s stopalom pod zadnjim desnim kolesom vozila. Ker je bil Giorgini ranjen, so ga s policijskim «jeepom», ki je tedaj privozil mimo, odpeljali v bolnico, kjer so ga zaradi poškodbe stopala z zlomom gležnja sprejeli s prognozo 35 dni na ortopedskem oddelku.

Zatopljena v molitev ni opazila tatov

Okoli poldne se je oglasila na policiji 43-letna Giovanna Sirotti por. Tommasi iz Ul. Udine 81, ki je javila, da so ji tatovi med njeno molitvijo v cerkvi Sv. Antona Novega odnesli listnico s 7.000 lirami in osebnimi dokumenti

Zlomljeno koleno zaradi padca

Med delom v novem delu pristanišča je včeraj popoldne 51-letni Ivan Marc stanujoč pri Sv. M. M. Sp. št. 459 nesrečno padel na tla, pri čemer si je zlomil koleno leve noge. Mož se je moral zateči v bolnico, kjer so ga sprejeli na ortopedskem oddelku. Marc bo okreval v 40 dneh.

Padec ženske s kolesa

Popoldne so z rešilnim avtom pripeljali v bolnico 48-letno Anno Dimini vd. Bosco iz Domja št. 57, katero so zaradi močnega udarca na desni strani glave z verjetnimi kostnimi poškodbami in zaradi znakov možganskega pretresa zadržali na I. kirurškem oddelku.

Žena, ki bo okrevala v 30 dneh, je izjavila, da je zjutraj okoli 8.40 na cesti Domjo - Ricmanje padla s kolesa in se potolkla.

Tovornik proti filobusu brez hudih posledic

Včeraj zjutraj nekaj minut pred osmo je izza ovinka na Ul. F. Severo v višini vojaške bolnice zavozil proti filobusu št. 17, katerega je vozil 42-letni Luigi Magri iz Ul. Giulia 35, težak angleški vojaški tovornik. Oba šoferja sta sicer takoj pritisnila zavore, vendar je bilo preprečenje karambola nemogoče. K sreči je prisebni voznik filobusa, v zadnjem trenutku ostro zavil na stran in zavozil z enim kolesom na pločnik: to ga je rešilo hujšega.

Čitatelji in naročniki!

Uprava «Primorskega dnevnika» je sklenila darovati vsakomur:

a) ki postane nov naročnik pred 31.1.52, novo izdajo Jurčičeve knjige: DESETI BRAT;

b) ki postane nov naročnik in poravna celoletno naročnino v znesku 3200 lir pred 31.1.52, Cankarjevo knjigo: JAZ, BRATJE, PA VEM ZA DOMOVINO;

c) starim naročnikom, ki poravnajo celoletno naročnino pred 31.1.52, Jurčičevo knjigo: JURIJ KOZJAK.

Gornji pogoji veljajo samo za naročnike na STO in v ITALIJI.

Uprava PRIMORSKEGA DNEVNIKA

Prve podpore iz sklada za zimsko pomoč

29. decembra je upravni odbor Sklada za zimsko pomoč razdelil prve podpore v znesku 5000 lir vsem tistim brezposelnim, ki so družinski poglavarji in ki ne prejemajo nobene druge denarne podpore ter so bili redno vpisani v seznam brezposelnih 22. oktobra 1951.

Kdor ni prejel poziva za izplačilo omenjene vsote in misli, da ima vse pogoje, da bi podporo moral prejeti, naj se javi do vključno 10. t. m. na Uradu za delo na Trgu Oberdan št. 6 (pritličje). Prav tako naj se javijo na Uradu za delo tudi vsi tisti, ki še niso dvignili podpore, čeprav so že prejeli obvestilo.

V zvezi z omenjenimi podporami bi želeli spomniti vodstvo INPS (Zavod za socialno skrbstvo) na dolžnost, ki je do sedaj še ni izvršilo. Pretekla leta ob božičnih praznikih je namreč izplačalo vsem upokojencem nekakšno božično nagrado v znesku 3000 lir. To podporo so upokojenci navadno prejeli še pred zaključkom starega leta. Letos upokojenci te podpore še niso prejeli, čeprav smo prepričani, da so nanjo že vsi računali ter se veselili, da si bodo za praznike privoščili vsaj kakšno malenkost.

Baje je bilo zagotovljeno da bodo upokojenci INPS to božično nagrado tudi letos, oziroma že v preteklem mesecu prejeli. Kasneje je bilo spet rečeno, da bo nagrada sicer razdeljena, toda verjetno z nekolikšno zamudo.

IZ ISTRE

Skupina tihotapcev bo prišla pred ljudsko sodišče

V petek so organi Narodne zaščite predali v nadaljnji postopek okrajnemu ljudskemu sodišču v Kopru skupino desetih tihotapcev iz Pirana, ki so bili aretirani zaradi tihotapstva iz cone B v cono A. Na čelu vseh desetih obtožencev je Attilio Benedetti, trgovec z ribiškimi potrebščinami v Piranu. Drugi obtoženci so: Umberto Martini, Mario Pučer, Alojz Požar, Bruno Fonda, Mario Chersicola, Ivan Maršič, Giuseppe De Luise, Gino Petronio in Domenico Bullo. Vsi so krivi, da so tihotapili z motornimi barkami čez demarkacijsko črto v Trst večje količine kovin kot: bakra, svinca, cinka in drugih, katere so v Trstu prodajali z velikim dobičkom. V Trstu so kupovali potem za dobljeni denar razne predmete, ki so jih potem v okrožju in v Jugoslaviji znova prodajali po visokih cenah. Lastnik motorne barke «NINA» Martini Umberto je sam prepeljal okoli 900 kilogramov raznih kovin in pri tem zaslužil okoli pol milijona lir.

Tihotapci so oškodovali najbolj naivne ljudi, ki so od njih kupovali iz Trsta vtihotapljene predmete.

Ljudje zahtevajo, naj brezvestne špekulante in tihotapce ljudsko sodišče najstrože kaznuje.

Z GORIŠKEGA

Zakon o povišku najemnin

Nadaljnjih pet členov zakona o povišku najemnin, z objavo katerega smo pričeli že včeraj, se glasijo:

Čl. 3. — S 1. januarjem so povišali za 25 odst. najemnino vseh prostorov, ki niso uporabljeni kot stanovanja ali pa v trgovske in rokodelske namene. Povišek najemnine omenjenih prostorov je zaračunati na znesku najemnine pred vstopom v veljavo tega odloka. Najemnino omenjenih prostorov pa je povišati samo za 10 odst., če so bili oddani v najem po 31. decembru 1945.

Čl. 4. — Za vse, kar ni predvideno v prejšnjih členih, je upoštevati zakon 23. maja 1950 štev. 253.

Čl. 5. — S 1. januarjem so se za 50 odstotkov povišale najemnine za prostore, v katerih so hoteli, gostilne, menze itd. Povišek najemnine omenejnih prostorov je zaračunati na znesku najemnine, ki so jo najemniki plačevali pred vstopom v veljavo tega odloka. Veljajo tudi poviški, za katere sta se sporazumela lastnik in najemnik samo, če so nižji od poviška, predvidenega po zakonu.

Čl. 6. — Rok zapadlosti zapore najemnin za hotele, ki je bil predviden v drugem odstavku čl. 1 zakonskega odloka 19. marca 1945 in je bil nato podaljšan do 31. decembra 1951 z zakonom 29. maja 1951 štev. 358, je nadalje podaljšan do vstopa v veljavo novega zakona o podaljšanju zapore najemnine za hotele.

Čl. 7. — Navedeni odlok vstopi v veljavo z njegovo objavo v Uradnem listu in bo istega dne predložen zbornici za njegovo uzakonitev. Omenjeni odlok bodo priključili k oficialni zbirki zakonov italijanske republike.

Obvestilo lastnikom psov

Goriški župan obvešča vse lastnike psov, da morajo po čl. 136 lokalne finance, odobrenem z zakonskim odlokom z dne 14. septembra 1931 štev. 1175, nabavati za svoje pse kovinasto značko za leto 1952.

Omenjene značke je dvigniti pri občinskem davčnem uradu v Ul. Crispi 3-I do 31. januarja 1952.

Po tem roku bo vse pse brez značke lahko polovil občinski konjederec in bodo njihovi lastniki kaznovani po zakonu.

Ali je Alojzij Sosterčič žrtev zastrupitve?

Danes bo pregledovalna komisija dala poročilo o obdukciji trupla mladega šoferja Alojza Sosterčiča, ki je na novo leto podlegel nagli in zagonetni bolezni.

O preiskavi vzrokov smrti mladeniča iz Oslavja, ki jo mnogi pripisujejo zastrupitvi, se oblasti doslej še niso izrazile. Policija je takoj po smrti Sosterčiča pridržala njegovega brata 48-letnega Angela in ga je po vrsti zaslišovanj predvčerajšnjim izpustila. Včeraj je pa pridržala njegovo zaročenko Barbarin Antonijo, doma iz Rezije.

Spotaknila se je

Ko je včeraj zvečer 52-letna gospodinja Aida Gaspardis iz Tržaške ulice 2 nameravala spat, se ji je nenadoma spodtaknilo in padla je nerodno na tla. Ker si je ženska pri padcu prizadela precejšnje poškodbe na prsih, so domači poklicali rešilni avto Zelenega križa, ki je ponesrečeno gospodinjo prepeljal v mestno bolnico Brigata Pavia. Sprejeli so jo v bolnico s prognozo 40 dni.

Smrt zavedne Slovenke

V petek zvečer je v bolnišnici sv. Justa podlegla težki bolezni 66-letna Josipina Smet roj. Kranjc.

Pokojnica je bila zavedna Slovenka. Vso dobo fašizma je kljubovala fašističnemu raznarodovanju in čeprav je kot žena državnega uradnika s svojo drznostjo tvegala vsakdanji kruh in obstoj svoje družine, je vendar svojim otrokom vcepila trdno narodno zavest in jih vzgojila v ljubezni do domovine.

Pogreb bo jutri, ponedeljek 7. januarja ob 14. iz bolnice sv. Justa.

Žalujočemu soprogu, hčerkama Jožici in Zlatki ter vsem ostalim sorodnikom naše iskreno sožalje.

Prepir med ženskama

Že več časa je vladalo napeto ozračje med 40-letno Padovan por. Tinovis Mirino iz Ločnika in njeno hišno gospodinjo. Toda včeraj popoldne sta si ženki po dolgem prepipanju skočili v lase. Rešilni avto Zelenega križa je pritekel na pomoč Tinovisovi, ki jo je hišna gospodinja pretepla in ji prizadela lažje poškodbe na glavi. V bolnišnici Brigata Pavia so ji obvezali rano na glavi. Zdraviti se bo morala kakih 10 dni.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

V goriški mestni občini je bilo od dne 31. decembra 1951 do 6. januarja t. l. 10 rojstev, 21 primerov smrti, 5 vknjiženih porok in 4 poroke.

Rojstva: Rocco Maksimilijan, Nelci Franc, Micheletti Laila, Mulattieri Pavel, Deroma Marijan, Morsan Jurij, Rizzitelli Franc, Brunetti Silvana, Salerno Friderih in Trani Marija.

Smrti: 60-letni Devetak Anton, 85-letni Paulizza dr. Andrej, 47-letni Martini Oktavijan, 12 dni star Simsig Franc, 23-letni Tusulin Jakob, 80-letna Maray vd. Coppola Margareta, 76-letna Lorenzi vd. Lorenzi Katarina, 53-letni Novotny Marijan, 83-letni Stuzzi Viktor, 25-letni Sosterčič Alojz, 67-letni Tomasi Ludvik, 2 leti star Nucci Jurij, 75-letna Munih vd. Cralli Katarina, 76-letni Piščanc Rafael, 60-letna Obljubik Karolina, 55-letni Furlan Guido, 62-letna Siminiatti por. Cossovel Ana, 43-letni Vuga Jožef, 65-letni Lusnik Anton, 47-letna Pečar Valerija in 66-letna Kranjec Josipina por. Smet.

Vknjižene poroke: uradnik Rubino Dominik in gospodinja Rubino Nedeljka, brigadir Prati Franc in gospodinja Zappa Jožica, zasebni uradnik Beltram Jožef in gospodinja Tomada Lucijana, krojač Sergi Ilios in tkalka Marussi Anica, dijak Chiarion Italico in trgovska pomočnica Gaggio Evelina.

Poroke: slaščičar Carbone Kosim in uradnica Carlucci Angela, podčastnik italijanske vojske Iacobussi Zlatko in gospodinja Masina Lina, absolvent pravne fakultete Pascoli Armando in babica Cantelli Ardena, agent policije STO Procchi Ivan in šivilja Zaccaron Nerina.

ZAHVALA

Vsem prijateljem, znancem in sorodnikom, ki so spremili našega dragega

MIRKA

na njegovi poslednji poti, se prisrčno zahvaljujemo. Posebno zahvalo izrekamo čč. duhovščini, cerkvenemu pevskemu zboru, učiteljstvu, darovalcem cvetja in vsem ostalim, ki so nas tolažili.

Družina Miklavčič
Skedenj, 5. januarja 1952.

V petek 4. januarja nas je za vedno zapustila dobra žena in mamica

Josipina Smet roj. Kranjc

Pogreb bo v ponedeljek 7. januarja ob 14. iz bolnice Sv. Justa.

Žalujoči mož Anton, hčerki Jožica in Zlatka

Gorica, 6. januarja 1952.

DVOJNA ZGODOVINA za premagance in zmagovalce

BRUNO SPAMPANATO: CONTROMEMORIALE

Za najpopolnejše mojstre take dvoličnosti so se ponovno izkazali znanstveniki novega italijanskega ekspanzionizma...

Na italijanskem knjižnem trgu imamo novo knjigo z naslovom «Contromemoriale» Bruna Spampanata. V prvem delu, ki je doslej izšel, opisuje politične dogodke od konference v Monakovem do italijanskega premirja. Knjiga ima tudi kratek dokumentarij zgodovinskih listin in malo znanih fotografij.

Avtor je bil novinar fašističnega režima in je opazoval politične dogodke od blizu, tako da pozna marsikak dogodek iza kulis tedanje dobe. Po vojni je prišel pred posebno porotno sodišče v Rimu ter je bil obsojen na kazen 12 let ječe, iz katere pa je po raznih amnestijah prišel že davno na svobodo.

Spampanato ne dela lastnih zaključkov in pravi, da ima le namen nuditi bralcu nepristranske podatke, iz katerih naj sam razvidi, kaj je zgodovinska resnica. Zgodovinarjem pa očita, da je zgodovina, ki jo danes pišejo, lažniva, nepristna, ali pa da je bila lažniva tista zgodovina, ki so jo pisali o istih dogodkih pred leti. Pisec se povzpne celo do trditve, da pišejo zgodovinarji eno zgodovino za premagance in eno za zmagovalce.

Pisatelj se približuje s to opazko tistim, ki imajo pomisleke o tem, če je mogoče prištevati zgodovino med znanstvene vede. Vprav veliki narodi imajo namreč navado, da prikažejo zgodovinske dogodke tako, kot je zanje najbolj ugodno ter pišejo zgodovino, ki je mnogokrat v nasprotju z resničnimi dogodki. V tem pogledu so pravi mojstri italijanski zgodovinarji. Komu ni znano — če zajamemo najbližja dogajanja — opisovanje prve svetovne vojne, ki jo hočejo prikazati kot izključno zmago italijanskega orožja na Piavi l. 1918; in vendar smo še mnogi tu, ki smo bili vsa leta na soški fronti, v Dolomitih, tudi na Piavi in vemo, da te zmage nikdar ni bilo! Za to imamo na razpolago tudi številna zgodovinska dela, spomine nemških in drugih generalov ter diplomatov, ki znajo povedati vprav nasprotno, kar trdijo italijanski zgodovinarji. Žal dopuščamo še danes, da trosijo v svet brez kritike neresnična zgodovinska dejstva.

V naši knjigi se Spampanato prepira z nekdanjim oficielnim zgodovinarjem fašistične dobe vseučiliščnim profesorjem Pietrom Silvo in mu očita, da ne govori in piše dvakrat enako, da je pisal pred 8. septembrom 1943 tako in po 8. septembru docela drugače. Toda še preden bomo navedli nedoslednost P. Silve, hočemo poudariti, da je avtor v svojo knjigo vseeno vrinil citat gen. Francesca Rossija, podpoveljnika italijanskega generalnega štaba, iz knjige «Kako smo prišli do premirja» (Come arrivammo all'armistizio), kjer Rossi trdi, da Italija 8. septembra ni bila premagana.

Spampanato navaja iz Rossijeve knjige tole mesto: «V bistvu ni bil dogodek, ko je Italija zaprosila za premirje, neposredna posledica vojaškega poraza, kakor na primer pri Nemcih po njihovem porazu l. 1945. Italijanski narod se je izjavil za premaganega že tedaj, ko so njegove oborožene sile predstavljale zlasti z mornarico in vojsko še vedno pomembno silo, katere težo bi občutili Angleži in Amerčani, če bi se vojna nadaljevala.»

Svet se smeje takšni domišljavosti, vendar smo lahko prepričani, da bodo italijanske zgodovinske učne knjige kmalu začele pisati, da so Italijani tudi v drugi vojni zmagali ali vsaj to, da zavezniki brez italijanske «pomoči» ne bi nikoli prišli do zmage. Toda angleški gen. Alexander je po eni strani povedal razlog, zakaj je Italija zaprosila za premirje: «Slo je predvsem za odločitev generalnega štaba, odločitev, ki je bila hladno preračunana in ki jo je navdihnil italijanski «sacro egoismo», kakor ga je priporočal državnik Salandra že l. 1914. Italijanski vojaški poveljniki so se pač prepričali, da se je vojna usoda obrnila proti državam osi...!» Alexander zato tudi zanika, da je italijansko ljudstvo prisililo vlado h kapitulaciji ali da je napravila vlada ta korak, ker so nastali neredi.

Vemo pa tudi iz virov šefa Cavallera, šefa italijanskega generalnega štaba, dalje iz spominov zunanjega ministra Ciana itd., da italijanska vojska l. 1943 ni predstavljala za zaveznike prav nobenih težav, kaj šele strahu, in da je bila docela premagana. Jugoslovanski partizani so v tem pogledu še najboljše priče.

Vrnimo se k P. Silvi: Spampanato navaja dve njegovi zgodovinski deli: «Sredozemlje od enotnosti Rima do italijanskega imperija» (Il Mediterraneo dall'unità di Roma all'impero italiano) in knjigo «Branim monarhijo» (Io difendo la monarchia). Prvo delo je Silva spisal l. 1942, drugo pa l. 1946. Ti dve letnici že povedo vse. Čeprav bi pričakovali od vseučiliščnega profesorja nekaj objektivnosti in ponosa znanstvenika, Torej P. Silva je pisal zgodovino takole:

LETA 1942

1.

Dvignil se je dučejev glas, da spregovori besede in postavi trditve, določene, da dosežejo velik in trajen odmev v svetu.

2.

Priključitev Avstrije k Nemčiji in nemška zasedba Prage sta pomenili odločilen udarec tistemu paradoksnemu sistemu, ki je bil usmerjen v protinemškem in protiitalijanskem smislu in ki ga je zgradila Francija z Malo antanto (Jugoslavija, Češkoslovaška, Romunija). Po zlomu Beneševe Češkoslovaške je Mala antanta stvarno prenehala obstajati; in v podonavski ter balkanski Evropi so se sile osi znašle v novem položaju. Novi položaj, ki so ga države osi dosegle v srednjepodonavski Evropi, je dobil odgovarjajoče dopolnilo v Sredozemlju, in sicer v dogodkih, ki predstavljajo simptomatično utrditev sile in ekspanzivne sposobnosti Italije.

3.

Ko je postalo vsako odlašanje nevarno, so se naše čete izkrcale v Albaniji. Nastopila je nova etapa na poti, da dosežemo popolno varnost morij in obal Italije.

4.

Imperializmi, ki so se nagibali k zatonu, so se znašli pred vstajajočimi dinamičnimi silami, stali so nasproti državam množic, ki jih je razvnemala volja, da zrušijo «stari sistem» in ustvarijo «nov red», v katerem bi treba vsa vprašanja o evropskem sožitju tako na političnem, kolonialnem, kakor tudi na gospodarskem in finančnem sektorju, zasnovati organično, po novih in revolucionarnih navodilih.

5.

Italija je vstopila 10. junija 1940 v vojno proti Franciji in Vel. Britaniji. Kakor v oktobru 1935, so vsi Italijani sprejeli dučejeve besede v pozoru kot znamenje za gotovo zmago. Pričela se je vojna za neodvisnost in pomorsko varnost, da se Italija izvije iz obroča, ki so ga zapadne velesile stisnile okoli polotoka; imperialna vojna v obrambo in za bodoči organični razvoj našega afriškega imperija, revolucionarna vojna mladega in plodnega naroda proti tistim, ki držijo v svojih rokah surovine in finančni monopol.

6.

Po zmagi nad Francijo na alpski fronti je Italija v borbi proti Angliji razvila vojno v vsej razsežnosti na več frontah: na morju, na suhem in v zraku. Bila je to odločilna in neusmiljena borba, ki spominja po svojem značaju in po svojih posledicah na najbolj dramatične faze druge in tretje punske vojne.

7.

Sredozemsko vprašanje je kot bistveno življenjsko vprašanje prešlo sedaj globoko v politično zavest italijanskega naroda. Italija se zaveda pravice, da prevzame v Sredozemlju dediščino propadajočih narodov, zaveda se tudi dolžnosti, da mora stopiti na njihovo mesto.

LETA 1946

1.

Mussolini je napravil toliko zla Italiji, več kot kateri koli človek v naši dolgi in žalostni zgodovini.

2.

Vstopamo v usodno leto druge svetovne vojne. Nemško geslo, da hoče doseči revizijo mirovnih pogodb, tira svet neizprosno v novo vojno. V marcu so se znašle evropske velesile pred istim položajem, kakršen je bil v septembru v Monakovem... Toda Nemčija to pot ne dopusti zunanje-političnim uradom toliko časa, da bi razmišljale... Za Prago je prišel Memel in medtem se je začela agitacija za Gdansk in Poljski koridor. Francija, Anglija, Rusija, ZDA že izjavljajo, da ne priznajo novega položaja. Z Nemčijo ni mogoč noben častni sporazum.

3.

Italijanska vlada, razburjena in ljubosumna, ker si je Nemčija osvojila Prago, je izvedla obžalovanja vredeno napad na Albanijo.

4.

Mesec dni kasneje je Mussolini sklenil s Hitlerjem «ječleno» pogodbo, ne da bi se s komer koli posvetoval, proti vsemu pričakovanju in proti mnenju svojega poslanika v Berlinu. Oba tekmeca in hkrati oba sokriva, Mussolini in Hitler mislita, da drug drugega izigravata: prvi hoče prisiliti drugega k posvetovanju, drugi hoče vezati Italijo.

5.

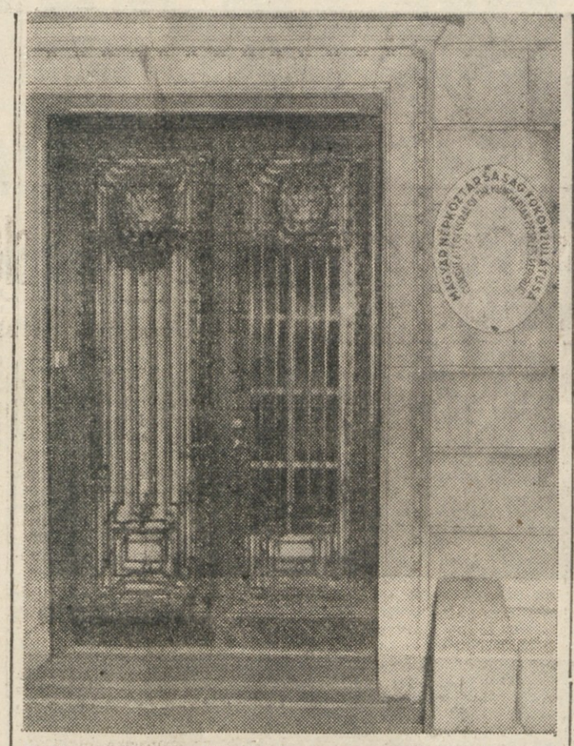
Še nikdar ni kak človek na vladi napravil v tako kratkem času toliko napak; še nikdar ni kak ministrski predsednik izvršil grešega izdajstva proti svoji lastni domovini, samo da se za vsako ceno obdrži na oblasti. O Mussolinijevem obnašanju v devetih mesecih naše nevtralnosti bi se moral prej izjaviti kak znanstvenik ali specialist za duševne bolezni, kakor pa poročevalec zgodovinskih in političnih ved. Skratka to je bil človek, ki je izgubil svoje moralno in razumsko ravnotežje. Čutil je pač, da mu je njegova ura odbila.

6.

Prijatelji Francije, svobode, demokracije zapadnega pojmovanja in duha so tiste dni trpeli nepopisne muke. Angleška vojna poročila so poslušali s tesnobo v srcu in z onemoglo jezo; pričakovali so, da bodo slišali vest, da so zavezniki ustavili prodiranje nasprotnikov. Zopet so bili vsi skrušeni in so se predali temnemu fatalizmu.

7.

Mussolinijeva vojna poročila, prazna in nabrekla, v začetku — kakor pravi sam — sestavljena tako, da niso nikdar skrivala resnice italijanskemu narodu, so postala lažniva in retorična, ter so poveličevala nekak pogum, ki ni nikdar obstajal. Demagog ni našel več niti ene pravilne besede!

V Clevelandu in v New Yorku so ameriške oblasti zaprle madžarska konzulata. Ta ukrep je v zvezi z aretacijo in obsodbo štirih ameriških letalcev, ki so jih sovjetski lovci prisilili k pristanku na madžarskem ozemlju

Na božič je v Chicagu v ZDA zapadlo toliko snega, da so se pešci morali razvrstiti v dolgo vrsto in čakati na prehod čez cesto

KUWEIT puščavska deželica, ki se okorišča s perzijskim petrolejskim sporom

Nekaj številk o ogromnih dobičkih petrolejskih družb Bližnjega vzhoda

Pred kratkim je Anglo-Iranian petrolejska družba objavila svoje poslovno poročilo za 1950. Do sedaj je marsikdo mislil, da so vesti o velikih dobičkih družbe pretirane in da jih je perzijska vlada vrgla v svet iz določenih razlogov; toda to poročilo potrjuje, da so njeni dobički naravnost bajni. Zato se ne smemo čuditi, da jih družba, dokler je bilo vsaj malo upanja, da bo prišlo v petrolejskem sporu med Anglijo in Perzijo do sporazuma, ni objavila.

Poročilo prinaša tudi podatke o pogajanjih družbe z iransko vlado. Tu zvemo, da je družba v septembru 1948 predlagala, naj bi se zvišal delež iranske vlade na dobičku. Družba je namreč uvidela, da ne more pričakovati od Perzije, da se bo zadovoljila z manjšim deležem, kakor pa ga plačujejo petrolejske družbe v Venezueli, ali «Arabian-American» družba v Saudovi Arabiji, kjer so prejemale vlade že tedaj polovico dobička. Zato je Anglo-Iranian predlagal Perziji še v času, ko je bil na vladi kasneje ubiti gen. Ali Razmara, naj bi pristala na 50 odstotkov družbenih dohodkov. Toda perzijski zastopniki so ta predlog zavrnili in zahtevali naj Anglo-Iranian plačuje v bodoče določene odstotke od vseh kupčij, tudi tistih, ki jih napravi izven Perzije. Sedaj je bila petrolejska družba tista ki ni sprejela ponudenega predloga.

Tudi če bi prejela perzijska vlada 50 odst. dobička le od petrolejskih kupčij, napravljenih v Perziji, bi znašali njeni letni dohodki okrog 50 milijonov funtov in ne samo 32,5 milijonov, kakor je določala stara pogodba.

V letu 1950 je imela Anglo-Iranian nič manj kot 115,5 milijonov funtov brutto dobička. Angleška državna blagajna je prejela samo na davkih 50,7 milijonov funtov. Po vseh odbitkih za investicije, amortizacijo in druge odpise je imela družba čistega dobička še vedno 33,1 milijonov funtov.

Po tedaj veljavni pogodbi je razdelila družba ta dobiček takole: perzijski vladi je izplačala okrog 22,5 odst., angleški vladi za davke 34 odst., sama pa je pridržala okrog 44 odst. Svoj dobiček je deloma naložila v družbene rezervne fonde, delničarjem pa je izplačala 7,1 milijonov dividend. Skupna aktiva družbe so se v l. 1950 povečala od 207,8 na 268,5 milijonov funtov.

Glede na vse te podatke se ne moremo čuditi, če se je perzijska javnost tako zagrizla v rešitev petrolejskega problema. Podoben primer, ki bo prej ali slej izzval politične in gospodarske motnje, imamo tudi v državi Kuweit ob Perzijskem zalivu.

Kuweitski šejk je prišel do ogromnega premoženja ne da bi ganil s prstom. Ko je Arabija kot prva država na Bližnjem Vzhodu dosegla revizijo pogodb, ki določajo njen dobiček pri domačih petrolejskih družbah, in ko je nastal spor s Perzijo, so same petrolejske družbe: «Kuweit Oil», ali «Anglo-Iranian» in «American Gulf Exploration» ponudile Kuweitu revizijo pogodb. To je tem bolj važno, ker petrolejska proizvodnja Kuweita že presega proizvodnjo Iraka in še vedno raste. Tako se je dvignila v tem letu od 17 na 36 milijonov ton in bo v letošnji zimi dosegla 40 milijonov ton.

Od perzijskega petrolejskega spora ima kuweitski šejk dvojno korist: dvignila se je proizvodnja njegovega petroleja in s tem njegov delež na dobičku. Do sedaj je prejemal manj kot 5 šilingov od tone surovega petroleja, v l. 1950, ko je dosegla proizvodnja 17 milijonov ton, so se njegovi dohodki povišali na 4 milijone funtov. Po novem dogovoru, po katerem bo prejemal 50 odstotkov dobička, bodo znašali nad 50 milijonov funtov.

Toda ta blagoslov ni brez nevarnosti za malo puščavsko deželico, ki meri komaj 16.000 kv.km in ima nekaj več kot 20.000 prebivalcev. Sejk zatrjuje sicer, da bo vse dohodke uporabil v ljudsko korist. Tako je začel graditi napravo za čiščenje vode s kapaciteto 5 milijonov litrov. V načrtu ima gradnjo bolnic, sanatorijev, sanirati hoče pristanišče Kuweit. Za vsa ta dela bo uporabil le del svojih dohodkov, ostali del bo nalagal v inozemstva in že v nekaj letih bo najbogatejši človek na svetu.

Politična nevarnost tega bogastva ni za domačine nič manjša kot finančna in moralna. Bogastvo Kuweita draži predvsem sosede: Saudovo Arabijo, Irak in Iran, kjer je domače prebivalstvo kljub velikim državnim dohodkom od pridobivanja petrolja ostalo revno.

Kuweit je že od 1899. pod angleškim protektoratom. Tedaj so hoteli zasesti deželo Turki, ki so jo, čeprav še ni bila v njihovih rokah, določili za končno postajo tako imenovane nemške proge Berlin - Bagdad. Po prvi vojni so napadala Kuweit že večkrat razna arabska plemena, ki pa so bila zavrnjena. Zdi se, da dokler bodo imele ZDA in Vel. Britanija interes pri izkoriščanju kuweitskih petrolejskih vrelcev, toliko časa bo ohranil Kuweit svojo samostojnost in vsa poželenja sosedov, da bi si osvojili to državico, bodo zaman.

NAŠI NOVI narodni heroji, ki so si zaslužili najvišje jugoslovansko odlikovanje v borbi za osvoboditev naše primorske zemlje

Ob 10. obletnici Jugoslovanske armade je predsedstvo Predsedstva Ljudske skupščine FLRJ na predlog maršala Tita podelilo večjemu številu junakov narodnoosvobodilne borbe red Narodnega heroja, to je najvišje priznanje, ki ga daje nova socialistična država Jugoslavija le onim, ki so se posebno odlikovali v času ljudske revolucije in narodnoosvobodilne borbe. Med njimi je tudi nekaj Primorcev oz. partizanov, ki so se borili na Primorskem in s svojim junaštvom postali simboli osvobodilne borbe primorskega ljudstva. Da ovežimo spomin na dejanja teh velikih in junaških ljudi, katerim dolgujemo našo osvoboditev izpod fašističnega jarma, bomo v dveh nadaljevanjih opisali njihove glavne zasluge za naš narod.

Oskar Kovačič

Najstarejši aktivistom Osvobodilne fronte in KP v Trstu je še vedno živo pred očmi lik Oskarja Kovačiča, sina naše Tolminske. Že kot študent je stopil v stik s komunisti in bil tudi sam že zgodaj neumoren organizator in borec za pravice delovnega ljudstva. Zaradi tega je bil preganjan in vržen iz službe. Zaradi njegovega revolucionarnega delovanja je bil v Ljubljani obsojen na 18 mesecev zapora. Po prestani kazni se je spet posvetil organizacijskemu delu v KP in bil kmalu izvoljen za člana CK KP Slovenije. Do razpada Jugoslavije je bil še večkrat zaprt, vendar to v njem ni omajalo vere v bodočnost. Takoj po okupaciji se je kot član Glavnega štaba povezal z Gorenjsko, da bi pripravil ljudsko vstajo. Po razglasitvi «Ljubljanske pokrajine» pa je bil poslan v Trst, kjer naj bi organiziral Osvobodilno fronto in vzpostavil trdne akcijske stike z italijanskimi komunisti. Po svojem prihodu v naše mesto, je Oskar organiziral partijsko tehniko in kot sekretar Pokrajinskega komiteja KPS za primorsko in Istro povezoval borbene patriote v Osvobodilni fronti in v partijskih organizacijah. Pri delu z italijanskimi komunisti pa je bil izdan in 10. decembra 1941 aretiran. Posebno sodišče v Rimu ga je l. 1942 obsodilo na 30 let ječe, v kateri je l. 1944 zaradi težkih razmer podlegel tuberkulozi. Tako se je končala revolucionarna pot in neumorno delo heroja Oskarja.

Ivan Turšič (Iztok)

Čeprav rojen na Notranjskem (v Rakeku) je Iztok že l. 1942 po nalogu Partije šel z bataljonom Primorskega odreda na Primorsko, za katere osvoboditev je posvetil vse svoje sile in za katero je končno daroval tudi svoje mlado življenje. Od četnega političnega delegata in komisarja ter bataljonskega obveščevalca je hitro napredoval do komandanta bataljona in še l. 1942 postal komisar I. Primorske brigade Simona Gregorčiča. Znane so njegove borbe in njegovi uspehi po Krasu, v Gočniku, na šentviški planoti, ko je z majhno četo uničil kamion s 30 fašisti, ko je razbil močno ofenzivo na Št. Viško goro, ko se je tolkel z brigado 1. maja 1943 v Knežkih Ravnah, kjer je bil tudi ranjen itd. Po ozdravljenju je postal komandant brigade Srečka Kosovela, s katero je v ofenzivi vodil borbe na Predmeji in nato na Goriški planoti. Posebno pa se je izkazal, ko je organiziral IX. korpus, v katerem je bil najprej načelnik štaba XXXI. divizije, kasneje pa komandant XXX. divizije v činu podpolkovnika. Julija 1943 je bil ponovno ranjen, pa je kljub prestreljeni nogi odlično vodil operacije ob prilikj ofenzive na črti Predmeja - Otlica - Lokve - Čepovan. Po silovitem napadu, v katerem je osebno sodeloval v borbi, je s svojimi oddelki prisilil sovražnika k umiku. Ko pa se je vračal k štabu, je naletel na eno od razbitih sovražnih grup ter po kratki borbi padel smrtno zadet v glavo 29. julija 1944 blizu vasi Lokve. Pokopali so ga na Otlici. Iztok je že tedaj med borci in med civilnim prebivalstvom slovel kot neustrašen neroj in je njegovo sedanje odlikovanje samo priznanje njemu in vsem, ki so pod njegovim poveljstvom zadajali smrtne udarce sovražnikom naše svobode. Zato ni partizana na Primorskem, ki je imel osebne stike z Iztokom, da ne bi tega visokega priznanja resničnemu junaku bil resnično vesel.

Danila Kumar (Andreja)

Danila Kumar se je rodila l. 1921 v Kojskem pri Gorici, l. 1927 pa se je preselila v bližino Ljubljane. Kot delavka je že zgodaj postala skojevka in mladinska organizatorka. Zaradi njene protifašistične delavnosti jo je ljubljanska policija dvakrat zaprla. Pred fašističnim napadom na Jugoslavijo je postala članica KPS, po zlomu Jugoslavije pa je z vsemi silami delala za razširitev in okrepitev OF. Dobavljala je razno gradivo za ilegalne tiskarne, iskala stanovanja za ilegalce, vodila mladino, zbirala orožje, ga prenašala in skrivala, pri čemer sta ji pomagala tudi njen oče in njena mati. Zaradi izredne zanesljivosti je postala kurirka CK KPS. L. 1942 so jo fašisti aretirali, a je še isti dan pobegnila iz zapora in potem odšla v partizane. Bila je borka v Tomšičevi brigadi, pozneje politdelegat in končno namestnik četnega in bataljonskega politkomisarja. Po brezštevilnih junaštvih jo je zadela smrt v bližini Škofje Loke, ko se je za hip pomudila na grobu padlega partizana. Gestapovci so vedeli, da ljudje pogosto obiskujejo to samotno grobišče. Postavili so zasedo in zahrbtno ubili Andrejo, ki je po svoji skromnosti, zvestobi in neizmerljivi veri v zmago ideje socializma med najlepšimi liki naše ljudske revolucije.

Marko Redelongi

Marko Redelongi, junaški borec za svobodo slovenske Benečije, se je rodil 24. aprila 1912 v vasici Zapotoku blizu Čedada. Že pod fašizmom je bil daleč naokoli znan kot odločen borec proti fašističnemu teroriju. Zato je bil že leta 1942 aretiran kot politični osumljenec in odpeljan v goriške zapore, kasneje pa v Kalabrijo. Ob razpadu Italije se je vrnil na svoj dom in nato med prvi vstopil v partizane na področju Benečije in beriginsko-kobariškega območja. Organiziral je prvo beneško partizansko četo in je njegova velika zasluga, da se je takrat vsa Rezija množično priključila narodnoosvobodilni borbi. Med neštete napade na nemške postojanke, ki jih je razbijal spada tudi akcija pri Sentvidskem mostu, kjer se je boril v frontalni borbi z Nemci celih petnajst dni. Sledile so zagrizene borbe na Stolu, nato pa borbe med Žago in Srepenico, kjer je Marko s svojo enoto neustrašeno napadal Nemce, ki so prodirali proti Kobaridu. Sam je jurišal na čelu svoje enote ter razbil nemško kolono, ubil več Nemcev ter zaplenil večjo količino vojaškega materiala. Zaradi velike sovražnikove premoči je Markova enota pod njegovim vodstvom junaško prebila sovražnikov obroč in rešila tudi vse ranjence. V januarju 1944 leta ga srečamo kot komandanta II. bataljona Goriško-beneškega odreda.

Med največje akcije, ki jih je vodil komandant Redelongi, spada napad na letališče «Belvedere» pri Vidmu. S svojo borbeno enoto je uničil več kakor štirideset sovražnikovih vojakov in devet letal, skladišče bencina, skladišče razstreliva in seveda tudi postojanko samo. To se je zgodilo nekaj dni po tem, ko je sovražnikovo časopisje na široko oznanjalo, češ da so partizani v Beneški Sloveniji in zahodni Primorski že uničeni. Po napadu pa so hoteli prikriti svojo sramoto s tem, da so pisali, da je v napadu na letališče sodelovalo več tisoč partizanov. Sledile so velike nemške očiščevalne akcije. Markov bataljon se je umaknil iz Plazov za Breginjem v bližino Robedišča, kjer so ga kmalu zatem napadli. V boju meseca marca 1944 je bil v junaški borbi ranjen ter so ga soborci prenesli v bunker blizu Breginja, ki je služil za bolnišnico. Tam je ostal v negi pri ondotnih terenskih aktivistih, medtem ko se je njegov bataljon bil s sovražnikom na področju Soške in Nadiške doline. Tik preden je odzdravel, je njegovo skrivališče odkril sovražnik in ga v jutru 5. maja 1944. leta napadel. Marko, ki se je premikal samo z berglami, se je boril do zadnjega naboja, z zadnjim pa končal svoje junaško življenje. Dobro je vedel, da ga Nemci skrbno išče-jo in da bi jim bil živ dragocen plen. Mrtvega ga niso spoznali, zato niso vedeli, da je mrtvi borec, ki je v roki krčevito stiskal samokres. Marko Redelongi, na katerega je razpisala fašistična Italija visoko nagrado.

Marko Redelongi, junak Slovenske Benečije, je lik borca revolucionarja, ki še danes navdušuje beneške Slovence in jih ohranja svojemu narodu. Beneška Slovenija ga ima za svojega junaka in prvoborca, ki ji vliva vero in moč, da bi nekoč zaživela kot živa veja slovenskega drevesa v resnični svobodi, za katero je daroval svoje življenje narodni heroj — Marko Redelongi.

"NAJPLEMENITEJŠA ČUSTVA„ V OVČJEM KOŽUHU

(VOLK DLAKO MENJA - NRAVI PA NE)

To ni kak citat iz kakega določenega članka kakega italijanskega časopisa in tudi ni fraza, ki bi si jo bili mi izmislili, temveč je to fraza, ki smo jo v tej ali drugi obliki že večkrat srečali v prozi neke točno določene skupine italijanskih časopisov. To časopisje, kateremu služi puhla in plehka retorika kot edino sredstvo, da napolni svoje strani, se zateka k takšnim in podobnim frazam kadarkoli ima za potrebno udariti po Slovencih. Domovina je v nevarnosti, svete meje so ogrožene, kapitalske gosi gagajo in njihova «najplemenitejša» čustva so užaljena, če bi kaka slovenska prosvetna organizacija hotela prirediti kako slovensko kulturno prireditev ali ako bi se kak trgovec v mestu spomnil izobesiti dvojezični napis na svoj lokal. Ker pa se pri stalnem ponavljanju že tolikokrat pr žv čenih fraz polagoma le začne obračati želodec tudi najskromnejšemu čitatelju, se tu in tam odloči kak ognjevit in čustven žurnalist, da bo originalnejši in nato napiše: «Mi smo demokrati, kar dokazujejo vse naše ustanove, naše ravnanje s tujelotci itd. toda naša demokracija ne sega tako daleč, da bi se komurkoli na ljubo pustili skopiti.» Res se to lepo povedano, toda hudo originalno pa le ni, ker tudi to frazo smo že večkrat videli v časopisju, ki skrbi, da bi vrelci nacionalno šovinistične frazeologije ne usahnili. Rim — središče krščanske omike — ni «santissima» in Florenca, kjer je tekla zibelka italijanske kulture, ni «talianissima». Pač pa je santissima Gorica in italianissimo Trst, očividno ker tvorijo tu Slovenci velik del avtohtonega prebivalstva.

Vosalem pa naj si naši stanovski tovariši pri italijanskem nacionalističnem časopisju nikar ne domišljujejo, da so oni edini, ki pa vsi še ta obilijo glave, kako bi si izmislili kake nove visokodonečke fraze, kajti te vrste zelišča so v vseh časih bujno uspevala na gredicah šovinističnega žurnalizma. Saj so tudi njihovi predniki že pred 35 leti imenovali Trst «Trieste fedelissima», verjetno zato, ker je bil od tod doma najhrabrejši avstrijski regiment «deMoghela».

Najbolj uspelo karikaturo takšnega «patriot čnega» frazerja nam je s svojim nadosegljivim peresom že pred 100 leti ortal največji angleški humorist Charles Dickens v romanu «NICHOLAS NICKLEBY» v osebi narodnega poslanca Gresgbury'a, ki je gluh za vsa očitanja svojih razočaranih volivcev in jim, namesto točnih odgovorov na njihove očitke zdrdra naslednjo govoranco: «Zmeraj sem ravnal in bom ravnal tako, kakor mi iskreno vdanost volivcev oziri na to veliko in srečno državo. Najsi pogledam, kako je doma ali v tujini, najsi opazujem miroljubne industrijske družbe na naši z vodo obdani zemlji: njene reke, polne parnikov, njene železnice, polne lokomotiv, njene ceste, polne kočij, njeno nebo, polno balonov, doslej neznane moči in pomembnosti v zgodovini aeronavtike te ali katerekoli druge države — saj pravim, najsi pogledam samo, kako je doma, ali upiram svoj pogled v daljavo in opazujem neizmerne pridobitve in posesti — ki sta si jih izvojevali britanska vztrajnost in britanska hrabrost in ki se raztezajo pred menoj — sklenem roke obrnem oči proti šrnemu oboku nad svojo glavo in vzkliknem: «Hvala ti nebo, da sem Britanec!»

Bili so časi, nadaljuje Dickens, ko bi bil ta izbruh navdušenja izzval odmev, toda zdaj ga je odposlanstvo sprejelo z morečo hladnostjo. Splošen vtis je bil videti tak, da se kot pojasnilo politike gospoda Gresburyja ne spušča dovolj v podrobnosti; in neki gospod, ki je stal zadaj, si ni pomišljal glasno pripomniti, da za njegov okus vse to besedičenje malce preveč diši po prekanjenosti.

«Pomen te besede — prekanjenost,» je rekel gospod Gresgbury, «mi je neznan. Ako pomeni, da potanem malce pregoreč ali celo pretiran kadar hvalim svojo rodno deželo, priznavam, da je ta opazka docela upravičena. Ponosem sem na to svobodno in srečno deželo. Prši se mi širijo, oči mi sijejo, duh se mi dviga, srce mi prekipeva, tu notri me žge, kadar si prikličem v spomin njeno veličino in slavo.»

In ko je voditelj nezadovoljnih volivcev gospod Pugstyles zahteval od narodnega poslanca, naj odstopi, mu je gospod Gresgbury — tako, nadaljuje Dickens — prebral sledeči odgovor, ki ga je bil v pričakovanju predloga svojih volivcev naprej sestavil v obliki pisma, od katerega si je bil napravil prepise, da jih razpošlje časnikom.

«Moj dragi gospod Pugstyles,

poleg blaginje našega ljubljenega otoka — te velike in svobodne in srečne dežele, katere sile in viri so, kakor iskreno verjamem neomejeni — mi je na bolj pri srcu plemenita neodvisnost, največji ponos Angleža, katero hočem svojim otrokom zapustiti necmadeževano in neokrnjeno. Ne ženejo me osebni nagibi, temveč samo vzvišeni in veliki ustavni oziri, ki jih ne bom skušal razložiti, ker jih resnično ne bi mogli doumeti tisti, ki ne obvladajo kakor jaz zamotane in težke politične vede; potemtakem mislim, da je bolje, ako obdržim svoj sedež v parlamentu, kar tudi nameravam.

Bodite tako dobri in izročite moje poklone zboru volivcev, hkrati pa jim pojasnite te okoliščine.

Z odličnim spoštovanjem itd.»

S tem zanimivim izvlečkom iz Dickensa sem hotel postreči našim čitateljem, ki še niso čitali njegovega romana, da bi izvedeli, kako so se že pred sto leti znali oblastniki izmikati na neljuba vprašanja in kako so v ta namen uporabljali prav enake «patriotične» fraze, kot jih v takih primerih danes rabijo na pr. «Gazzettino», «Messaggero», «Giornale di Trieste» in podobni listi. Dickens jim je s svojim nedosegljivim humorjem oče tal, da se s takimi odgovori ne spuščajo dovolj v podrobnosti utemeljevanja svojega ravnanja, kar diši malce preveč po prekanjenosti. K tako čuhoviti ugotovitvi seveda ne moremo mi ničesar več dodati.

Naši čustveni kolegi sotrudniki pri časopisih, kakršne sem zgoraj omenil, pa se iz izvlečka iz Dickensovega romana lahko naučijo, da s svojo retoriko niso prav nič izvirni, niti sodobni. Vsa njihova zvita izmikanja in njihove puhle fraze, ki so kot jajce jajcu podobne frazam poslanca Gresburyja, so bile v modi že pred več kot 100 leti in že tedaj jim pametni ljudje niso nasedali. Ko čitamo v te vrsti literature frazo kot na pr. ono o najplemenitejših čustvih italijanskega naroda ki naj bi bili užaljeni že samo, ako kdo protestira, ker nima 60.000 beneških Slovencev niti enega samega razreda ljudske šole ali ako zagleda beli čan kak Trinkov molitvenik v slovenskem jeziku, se moramo nehote vprašati, kako je vendar mogoče, da nekdo nekaznovano tako grobo žali italijanski narod in kdo mu je sploh dal pravico, da v imenu italijanskega naroda piše take neslanosti. V kolikor poznamo mi italijanski narod in njegovo kulturo vemo, da goji ogromna večina Italijanov resnično plemenita čustva, medtem ko bi bil takšnih čustev kot mu pripisuje zgoraj omenjena vrsta žurnalistov, lahko sposoben samo kak pobesneli škvadrist. Mogoče pa imajo te vrste žurnalisti namen iz poštenih Italijanov vzgojiti škvadriste?

ZA KULTURNI DOM

SEZNAM ST. 40

Za Kulturni dom v Trstu so prispevali: Boschini Franc 1000, Žitko Bogomir 200, Suligoj Emil 300, Fišer Josip 5000, Dujec Franc 2949, Mulec Marija 200, Daneu Lidija 300, Pahor Draga 300, dr. Budal Andrej 1000, Jelinčič Zorko 1000, Crnobori Ljudevit 1000, Jerman Janez 1000, Starec Oskar 400, Vončina Franc 500, Čelik Ana 500, Raztresen Stane 2000, Sedmak Jože 2000, Košmelj Anton 550, Križ Vladimir 500, Colja Stojan 500, Colja Majda 500, Zega Ernest 500, Košir Srečko 500, Skabar Ljudmila 1000, Premrl Slavka 400, Ukmar Drago 900, Pertot Franc, Nabrežina 500, Dovšak Marko, Sv. Križ 500, Piščanec Sabina 500, Starc Alojz 1000, inž. Starec Stanko 900, Sancin Kazimir 1000, Starc Tea 1000, Tomažič Ema 2000, Kolarič Josip 500, Krevatin Just 500, Mirko in Marta Skapin 5000, Sancin Belizar in Angela 2000, Nakrst Rado 2000, Primožič Zofija 1000, Vodopivec Draguška 400, Petaros Marija, Boršt 1500, Suman Angela 300, Prelc Albin 500, Kokošar Ferdo 500, Pahor Marčela 500, dr. Kukanja Angel 5000, Starc Ema 2000, Gustin Julij 1000, Rakar Angela 1000.

Skupno	lir	56.099
Prejšnji znesek	lir	6,408.272
Skupaj	**lir**	**6,464.371**

MARČEVE IDE

Cezarjev dnevnik - pisma Luciusu Mamiliusu Turrinnusu na otoku Capri

NAMESTO NEDELJSKE ČRTICE

968. (O verskih obredih.)

Pošiljki tega tedna priključujem pol ducata izmed neštetih poročil, ki jih kot Pontifex maximus dobivam od avgurjev, vedeževalcev, opazovalcev neba in gojiteljev piščancev.

Priključujem tudi navodila, ki sem jih izdal za mesečno spominsko slovesnost za ustanovitev mesta.

Kaj naj bi človek storil?

Podedoval sem to breme praznoverja in praismodij. Neštetim ljudem vladam, pa moram priznati, da meni vladajo ptice in gromi.

Vse to pogosto zavira upravljanje države; pogosto za več dni ali tednov zapre vrata senata in sodišč; zaposluje več tisoč ljudi. Vsakdo, ki ima kaj opraviti s tem, med njimi tudi Pontifex maximus, suče to v svojo korist.

V dolini Rena so mi vedeži našega glavnega stanu nekega popoldneva prepovedali, da bi začel bitko. Naši posvečeni piščanci so bili izbirčni pri jedi. Gospe Putke so med hojo prekriževale noge; pogosto so se ogledovale po nebu in se ozirale čez ramo; pa so tudi imele zakaj. Ko smo stopili v dolino, je tudi mene potrlo, ko sem opazil, da po njej lovijo orli. Tako smo vojskovodje prisiljeni, da opazujemo nebo z očmi piščancev. Videl sem se za en dan, čeprav je bila ena izmed mojih maloštevilnih prednosti, da bi lahko presenetil sovražnika, in bal sem se, da me bodo podobno zadržali tudi zjutraj. Toda tisti večer sva z Asiniusom Polliom šla na sprehod v gozdove; nabrala sva ducat ličink, jih z noži sesekljala na drobne koščke in jih raztresla po posvečeni ogradi kjer hranijo kokoši. Naslednje jutro je cela vojska stala in čakala, da sliši voljo bogov. Spustili so usodne ptice na pašo. Najprej so pregledovale nebo in se oglašale s tistim svarečim čivkanjem, ki je dovolj, da ustavi deset tisoč mož; potem so začele gledati za hrano. Pri Herkulu, izbuljile so oči; začele so kričati v navdušeni požrešnosti; pognale so se nad jed, in meni je bilo dovoljeno, da zmagam v bitki pri Coloniji Agrippini (Koeln).

Najbolj pa izpolnjevanje teh obredov ogroža in spodkopava samega življenjskega duha v ljudeh. Našim Rimljanom, od cestnih pometačev do konzulov, dajejo ti obredi nekakšen nedoločen občutek varnosti tam, kjer ni nobene varnosti, hkrati pa jih navdajajo s strahom, ki niti ne spodbuja k delavnosti niti ne sili k bistroumnosti, temveč hromi. Ljudem jemlje z ramen neodložljivo dolžnost, da si iz trenutka v trenutek sami ustvarjajo svoj Rim. Ti obredi prihajajo k nam po večeri, ker so jih uporabljali naši predniki, in iz njih diha varnost naših otroških dni; spodbujajo nas k nedelavnosti in nas tolažijo v nezmožnosti.

Z drugimi sovražniki veda lahko opravim: z breznačrtnim rogoviljenjem in nasilstvom Clodiusa, z mrmrajočim nezadovoljstvom Cicera in Bruta, ki je rojeno iz nevoščljivosti in se hrani z dlakocepskim razpravljanjem o starih grških tekstih; hudodelstva in pohlepnost mojih prokonzulov in uradnikov; toda kaj morem storiti proti otopelosti, ki se vesela zavija v plašč pobožnosti, ki mi pravi, da bo Rim rešen s tem, da bomo nadvse pazili na bogove, ali se je sprijaznila s tem, da bo Rim propadel, ker so bogovi hudobni?

Ne vdajam se rad bridkim mislim, toda o tej stvari si pogosto razbijam glavo.

Kaj naj storim?

Včasih, sredi noči, si skušam zamisliti, kaj bi se zgodilo, če bi odpravil vse to; če bi kot diktator in Pontifex maximus odpravil vse upoštevanje srečnih in nesrečnih dni, opazovanje ptičjega drobovja in ptičjega leta, grmenja in bliskanja; če bi zaprl vse tempeljne razen Jupitrovega na Kapitolu.

In kaj z Jupitrom?

O tem boš še kdaj slišal.

Pripravi svoje misli, da me boš vodil.

1020 (Verjetno vpisano med januarjem in februarjem.)

Nekoč si me s smehom vprašal, ali sem kdaj sanjal o velikih priznanjih. Povedal sem ti, da sem, in pozneje sem spet sanjal o tem.

Mogoče to povzroča kak naključni položaj spečega telesa ali slaba prebava ali kaka druga motnja v nas, toda groza, ki jo doživi duh, ni zato nič manj resnična. To ni, kakor sem nekoč mislil, podoba smrti in reženje lobanje. To je stanje, v katerem človek sluti konec vseh reči. Toda ta ničnost se nam ne kaže kot praznota in pokoj, temveč kot razkrinkano popolno zlo. Hkrati smeh in grožnja. Vsak užitek je ob tem smešen in vsa prizadevanja usahnejo in se posušijo. Te sanje so nasprotje tistega drugega privida, ki se mi prikazuje v krču moje bolezni (božjasti). Takrat se mi zdi, da dojemam prelepo harmonijo sveta, prevzemeta me neizrekljiva sreča in zaupanje, želim zaklicati vsem živim in vsem mrtvim, da ni nobenega dela vesolja, ki bi ga ne zajemala blaženost.

(Zapisek se nadaljuje v grščini.)

Obe stanji povzročajo hlapovi v telesu, toda o obeh pravi duh: odslej poznam to. Ne moremo ju zavreči, kot si pili. Obe potrjuje naš spomin, v likokrat veselo, velikokrat bridko. Enega ne moremo zanikati, ne da bi zanikali drugo, in tudi ne morem — kakor vaški pomirjevalec, ki poravna spor med dvema pravdnikoma — priznati, da bi vsako izmed teh dveh stanj imelo omejeno veljavnost.

Ne v sanjah, temveč bedè sem zadnje tedne videl ničnost in polom vsega verovanja. Oh, še huje: moji mrtvi mi posmehljivo kličejo iz svojih grobnih obličij in še nerojeni rodovi kličejo zahtevajoč, naj jim prizanesemo z burkasto parado umrljivega življenja. Toda niti v svoji zadnji bridkosti ne morem zatajiti spomina na blaženost.

Življenje, življenje ima svojo skrivnost, tako da si ne upamo reči zadnje besede o njem, da je dobro ali slabo, da je brez pomena ali da je urejeno. Da so vse to že rekli o njem, dokazuje samo, da je vse to v nas. To «življenje», v katerem se gibljemo, nima nobene barve in ne daje nobenega znamenja. Kakor si rekel nekoč: vesolje se ne zaveda, da smo tu.

Naj torej preženem iz svojega duha otročjo misel, da spada med naše dolžnosti, da najdemo neki zadnji odgovor glede značaja življenja. Naj bom nezaupljiv do vseh nagibov v meni, zaradi katerih bi kateri koli trenutek rekel, da je kruto ali prijazno, zakaj ravno tako neplemenito je, če v težavnem položaju rečemo, da je življenje zlo, kakor če v sreči rečemo, da je življenje dobro. Naj se ne dam prevarati blaginji ali zadovoljstvu, temveč naj mi bo dobrodošla vsaka izkušnja, ki me spominja mirijad kletvic in klicev veselja, ki so se izvijali ljudem v vseh časih.

Življenje nima drugega pomena kot tega, ki mu ga lahko pripisujemo. Človeka niti ne spodbuja niti ga ne ponižuje. Duševni tesnobi in skrajnemu veselju ne moremo ubežati, toda taka stanja nam sama po sebi nimajo nič povedati; taka nebesa in pekli čakajo pomena, ki jim ga damo, kakor so vse žive reči robate in zmedene čakale imen, ki sta jih izgovarjala nad njimi Deucalion in Pyrrha. S to mislijo si naposled upam zbrati zraven sebe blagoslovljene sence svoje preteklosti, na katere sem doslej mislil kot žrtve brezzveznosti življenja. Upam si želeti, naj moja dobra Kalpurnija da življenje otroku, ki bo rekel: Sklenil sem, da podelim pomen Nesmiselnemu in da bom znan v pustinjah Nespoznavnega.

1023. Pri nesmrtnih bogovih, jezen sem in dal si bom duška v svoji jezi.

Nikoli me niso dolžili, da sem sovražnik svobode, ko sem poveljeval rimskim vojskam, čeprav, pri Herkulu, sem omejil njihovo gibanje tako, da niso mogli niti miljo iz svojih šotorov. Vstajali so zjutraj, ko sem jim to naročil, in spat so legali po mojih navodilih; in nihče ni ugovarjal. Vsakdo ima na jeziku besedo svoboda, čeprav v takem pomenu, kakor jo uporabljajo, nihče nikoli ni bil prost in nikoli ne bo.

V očeh svojih sovražnikov sedim oblečen v svoboščine, ki sem jih ukradel drugim. Tiran sem in primerjajo me s samodržci in satrapi na Vzhodu. Ne moremo trditi, da sem komur koli ukradel denar, zemljo ali poklic. Ukradel sem jim svobodo. Nisem jim ukradel glasu in mnenja. Nisem vzhodnjak in nisem zakrival pred ljudmi tega, kar morajo vedeti, niti jim nisem lagal. Rimski pametnjaki izjavljajo, da so ljudje siti znanja, s katerim preplavljam deželo. Cicero mi pravi: Solmašter, toda ni me obdolžil, da bi bili moji nauki napačni. Rimljani niso zasužnjeni v nevednosti ali pod tiranijo prevare. Oropal sem jih svobode.

Toda svobode ni brez odgovornosti. Te jih ne morem oropati, ker je nimajo. Zmeom spet sem jim dajal priložnost, da jo vzamejo nase, toda kakor so že pred menoj spoznali moji predniki, ne vedo, kako naj se je lotijo. Veselim se, ker so si na skrajnem koncu Galije naložili zelo težko breme svobode, ki sem jim jo dovolil. Rim pa je pokvarjen. Rimljani so postali mojstri v majhnih zvijačah, da se ognejo obveznostim in ceni politične svobode. Postali so zajedalci svobode, ki jo jaz veselo izvajam — ker sem voljan sprejeti odločitev in jo uveljaviti — in ki sem jo voljan deliti z vsakomer, ki hoče vzeti nase njeno breme. Zanesljivo znamenje tistih, ki zavračajo svobodo, je nevoščljivost; to je zlatenica očesa, ki nima miru, dokler ni pripisalo nizkotnih nagibov tistim, ki svoje svobode ne sprejemajo, temveč jo ustvarjajo.

(Naj tem Cezarjevim mislim o svobodi in nesvobodi sledi Ciceronovo pismo Atticu v Atene. V knjigi ta dva dokumenta nista skupaj, tu pa bosta drug ob drugem še mikavnejša, ker sta v nečem povezana. Že iz zgornjih Cezarjevih besed je očitno, da je Cicero njegov nasprotnik. In res bomo iz začetka pisma videli, da Cicero drugače misli o svobodi kakor njegov veliki protiigralec. Glavna vsebina pisma pa so Ciceronove misli o Katulovi poeziji, ki se bodo nadaljevale tudi v naslednjem zapisku Kornelija Nepota).

Cicero iz svoje vile v Tusculu Atticu v Grčiji.

(26. septembra.)

(Nadaljevanje na 7. strani)

G. A. KOS — Ustoličenje

FR. PAVLOVEC — Perice na Savi

THORNTON WILDER

eden najpomembnejših današnjih ameriških pisateljev in njegov zadnji roman „THE IDES OF MARCH"

JANEZ GRADIŠNIK

Thornton Wilder je, čeprav pri nas skoraj povsem neznan, eden najpomembnejših današnjih ameriških pisateljev. Rojen je bil 1897 v državi Wisconsin (ZDA), študiral je v Yalu in postal pozneje vseučiliški profesor v Chicagu. Pozornost je zbudil že s svojim prvim romanom «Kabala» (1926), ki je rahlo posmehljivo slikal propadajoče italijansko plemstvo v dobi po prvi svetovni vojni. Toda šele z naslednjim romanom, «Most San Luis Reys» (1927), je dosegel velikanski uspeh in mednarodni sloves. Knjiga je od oktobra 1927 do oktobra 1929 doživela 16 ponatisov in še eno ilustrirano izdajo. Prevedena je v glavne svetovne jezike, za letošnje leto jo ima v svojem knjižnem programu tudi «Prosveta» v Beogradu in bo izšla ta mesec. Roman je nedvomno odlično napisan, k slovesu pa mu je verjetno veliko pripomoglo to, da je prav svojevrstno delo, ki bi mu pravzaprav težko rekli roman. V resnici je to le zgodba petih ljudi, ki jih je naključje prineslo nekega dne (12. julija 1714) na najlepši most v Peruju, imenovan po francoskem kralju Ludviku Svetem (San Luis Rey). Ta trenutek se je most podrl in pokopal pod seboj teh pet ljudi. Avtor zastavlja vprašanje, ali je bilo naključje ali ne, da se je most podrl ravno pod temi ljudmi, na vprašanje ne da odgovora, tudi potem ne, ko je pregledal življenjsko pot posameznih ponesrečencev, toda že ob zastavljanju vprašanj je nanizal vrsto bistrih in globokih razmišljanj, ki morajo na bralca narediti velik vtis, tako da knjiga zbuja odmeve v njem še potem, ko jo je že davno odložil. Kratko delo (niti 150 strani) je lep primer, kako bogato vizijo lahko dober pisatelj pričara svojim bralcem z najbolj skopimi sredstvi, in dokaz, da ni treba zmerom napisati tisoč strani dolgega romana, če naj bo dober.

Še krajši je Wilderjev roman «Žena z Androsa» (1930), napisan na osnovi Terencove komedije «Andrea». Iz sodobnega življenja je zajel snov za roman «Heaven is my Destination» (Moj cilj je nebo, 1935). Roman je zgodba o ameriškem trgovskem potniku, ki bi rad živel svetniško, pa mora spoznati, da je to v moderni ameriški družbi nemogoče. George Brush, tako je potniku ime, je nekak ameriški Eulenspiegel proti svoji volji. Potuje po deželi in oznanja svojega boga, svoj pacifizem in svoja načela, okoli njega pa vrvi ameriška družba po veliki gospodarski krizi leta 1929 s svojimi milijoni brezposelnih, z gangsterji, tihotapci, filmskimi zvezdami, izkrivljenim ljubezenskim življenjem itd. Brush odkriva ta ponarejeni svet, odkrije pa se tudi, da je pri njem prav tako nekaj narobe, ker mu manjka glavnega, ljubezni.

Vmes med svojimi romani je Wilder pisal tudi igre, večinoma enodejanke. Vso svojo dramatsko nadarjenost je pokazal šele z igro «Naše mesto» (1938), ki prikazuje malomestno življenje v pokrajini Nova Anglija in je dobila Pulitzerjevo nagrado, najvišje ameriško literarno odlikovanje. Isto nagrado je dobila tudi njegova poznejša igra «The Skin of our Teeth» (1942, nekako: Za las smo ušli), ki jo je baje navdihnil Joyceov roman «Finnegans Wake».

Med drugo svetovno vojno je bil Wilder kot ameriški častnik v Evropi; če se prav spominjam, je bil nekaj časa tudi med jugoslovanskimi partizani.

Zadnji Wilderjev roman — če ga moramo tako imenovati — ima naslov «The Ides of March», Marčeve ide (1948). V njem se je avtor vrnil v antično dobo, ki ga je zamikala že prej, ko je napisal svojo «Ženo z Androsa». Vendar pravi sam v uvodu k «Marčevim idam»: «Zgodovinska obnova ni med prvenstvenimi nameni tega dela. Lahko bi mu rekli fantazija o nekaterih dogodkih in osebah zadnjih let rimske republike.»

Ta okvir je torej začrtan precej široko. In res se Wilder nič preveč ne drži zgodovinske resnice. Neki dogodek, bogoskrunstvo pri obredih Dobre boginje, je prenesel kar za sedemnajst let, številnim svojim osebam je dal živeti delj, kakor so živele v resnici itd. Vendar vse to bralca ne moti dosti, avtorju pa je seveda dalo velikansko prednost: tako je mogel zgostiti osebe in dogodke okoli Cezarja v odločilnih zadnjih mesecih njegovega življenja in podati nadvse živo in zanimivo podobo o velikem diktatorju in njegovem času.

Delo ima zelo svojevrstno obliko. Sestavljeno je iz samih (kajpada izmišljenih) pisem, uradnih poročil, policijskih poročil, zapiskov, napisov po rimskih zidovih itd. Edini resnični dokumenti v knjigi so Katulove pesmi in zaključno poglavje s poročilom o Cezarjevi smrti, ki je vzeto iz prve knjige Suetonijevega dela «Življenje cesarjev». Pač pa se bo marsikomu zdelo neverjetno, da je egiptovska kraljica Kleopatra v tem času bila v Rimu, in vendar je res prišla tja leta 46 in ostala v Cezarjevi vili do dne, ko so ga ubili; nato je pobegnila v svojo deželo.

«Marčeve ide» so razdeljene v štiri knjige, ki pa si časovno ne sledijo, temveč se sečejo in segajo druga v drugo. Prva obsega september leta 45, druga se začenja prej in sega do konca oktobra, tretja še prej in sega do sredine decembra, četrta pa se začenja z najbolj zgodnjim «dokumentom» in se končuje s Cezarjevo smrtjo pod bodali zarotnikov, marca leta 44. Vsaka knjiga ima tudi svojo vsebinsko značilnost. Tako Cezar v drugi knjigi razmišlja predvsem o ljubezni, v tretji o veri, v četrti pa posebno o sebi v vlogi «orodja usode». Ta sestav je kajpada zapleten in zahteva od bralca precej miselnega napora, ki mu ga Wilder olajšuje s pojasnili in napotili. Avtor si je s tako razdelitvijo samo še otežil svojo nalogo, saj je delo že brez tega mozaik, sestavljen iz neštetih drobcev, ki naj dajo skladno in zaključeno podobo. Človek mora občudovati mojstrstvo pisatelja, ki zna pisma najrazličnejših oseb združevati z drugimi dokumenti tako, da osvetljuje iste dogodke in iste ljudi s prav različnih zornih kotov in prepušča bralcu, da si sam ustvari svojo sodbo in svoj pogled. Ob tem so tu še pisma prav različnih ljudi: zraven Cezarjevih, Ciceronovih, Katulovih, zraven zapiskov Kornelija Nepota beremo pisma služabnikov, ki vohunijo pri svojih gospodarjih, sporočila policijskega glavarja, pisma raznih rimskih meščank itd. Tako daje Wilder tudi sociološki prerez skozi takratno družbo in se rahločutno vživlja v duševnost teh ljudi.

Priznati moram, da sem začel brati z dvomom in z nekakšnim nezaupanjem. Toda že po prvih straneh človeka to nezaupanje zapusti, delo pa pritegne in kmalu očaran obrača stran za stranjo. Tega čara Wilderjeve knjige ni mogoče razložiti samo s tem, da je znal svojim osebam vdihniti življenje, jih postaviti bralcu plastično, prepričljivo pred oči. Važnejše je nekaj drugega: medtem ko so pri vseh zgodovinskih romanih po vrsti osebe uklenjene v spone svojega časa, ujete v tedanjo miselnost, v izročila, navade in verovanja, so Wilderjevi Rimljani nepričakovano, pa vendar neprisiljeno in prepričljivo prestopili ta konvencionalni okvir. Cezar in njegovi sodobniki so pri Wilderju ljudje s skoraj moderno zavestjo, njihove misli so zelo blizu mislim, kakršne bi lahko navdajale človeka dvajsetega stoletja, njihovi problemi velikokrat problemi današnjih dni. Ker je Cezarjeva doba že napovedovala zaton in propad mogočnega rimskega cesarstva, v marsičem spominja na današnjo prehodno dobo, ko se tudi zaključuje dolga doba v razvoju človeštva in se začenja vsaj v obrisih kazati nova doba. Ta vzporednica kritične dobe v razvoju rimskega cesarstva (ki je obsegalo skoraj ves tedaj znani svet) s kritično današnjo dobo, to je pač med «prvenstvenimi nameni te knjige», in v tem je tudi njena največja mikavnost.

Glavne med osebami, ki so zbrane po Wilderjevi volji okoli Cezarja, so naslednje: njegova druga žena Pompeja (v resnici je imel tedaj že tretjo ženo, Kalpurnijo), dovolj omejena lepotica; njegova teta Julia Marcia, vdova diktatorja Marija; lahkoživec Clodius Pulcher in njegova sestra Clodia; pesnik Katul, nesrečno zaljubljen v Clodio; egiptovska kraljica Kleopatra, nekdanja Cezarjeva ljubica; govornik in filozof Cicero, hud nasprotnik diktatorskega vladarja; slavni zgodovinar in življenjepisec Kornelij Nepos, ki ga v knjigi predstavljajo zapiski iz pogovorov s sodobniki, baje namenjeni za objavo nove knjige; Cezarjev vojskovodja Asinius Pollio.

Največjo težo dajejo knjigi dnevniška Cezarjeva pisma, naslovljena na prijatelja Luciusa Mamiliusa Turrinusa. Tega so Galci v Belgiji ujeli in strahotno pohabili; od tedaj živi v samoti na otoku Capriju. Cezar ga obiskuje le enkrat na leto za nekaj dni spomladi, piše pa mu dnevniška pisma o vsem mogočem od javnih zadev do najbolj intimnih misli. Pisma nosijo zaporedne številke, vendar jih je Wilder veliko «izpustil» in navedel le njihovo vsebino. Tista, ki so objavljena, navadno izražajo najtehtnejše in najglobje Cezarjeve misli o raznih vprašanjih. Zato bo nekaj teh pisem, mislim, najlepše predstavilo «Marčeve ide». Trem Cezarjevim pismom sem dodal še prevod Ciceronovega pisma Atticu in enega izmed zapiskov Kornelija Nepota. Oba govorita o Katulovi poeziji, ki je bila za tisti čas in za večino tedanjih izobražencev Rimljanov verjetno to, kar je današnja moderna poezija našemu času in nam.

Nove knjige

Janko Kersnik:
IZBRANE POVESTI

V vrsto ljudskih izdaj moramo všteti izbor Kersnikovega dela, ki ga je pod naslovom Izbrane povesti pripravil Viktor Smolej, izdal pa Slovenski knjižni zavod. Kersnik sodi prav gotovo v vrsto najbolj priljubljenih domačih pisateljev, zato bo z novo izdajo njegovega dela mnogim ustreženo. To toliko bolj, ker vsebuje knjiga izbor Kersnikovega najboljšega dela, poleg romanov «Cyklamen» in «Agitator» še realistično povest «Jara gospoda» ter «Kmečke slike», ki predstavljajo višek Kersnikovega realističnega pisateljevanja.

Sodobna slovenska upodabljajoča umetnost

- GOJMIR ANTON KOS
- NIKOLAJ PIRNAT
- HINKO SMREKAR
- FRANJO GOLOB
- VITO GLOBOČNIK
- GABRIJEL STUPICA
- MARIJ PREGELJ

UNIV. ASIST. LUCIJAN MENAŠE

Obogateno s stvaritvami petih generacij se slovensko slikarstvo počasi približuje usodnim letom druge svetovne vojne. Na njenem pragu deluje že najmlajši rod, ki se je — združen s skupino talentiranih kiparjev in nekaterimi starejšimi — komaj pošteno sformiral v skupini «neodvisnih». In poleg vseh teh, že klasičnih impresionistov, ekspresionistov in sledečih letnikov, stoji zdaj polno razvita še ena osebnost, ki sem se ji do tega trenutka namenoma izogibal, da ne trgam tako splošnega kot njenega osebnega, močno samostojnega umetnostnega razvoja. To je

GOJMIR ANTON KOS,

slikar, ki se pojavi v naši umetnosti že ob koncu prve svetovne vojne in nato skozi vsa desetletja do danes nenehno, žilavo in sistematično izpopolnjuje, popravlja in krepi svoj umetniški izraz. Nekaj modnega se drži njegovega slikarstva le še do srede dvajsetih let. Nato pa se — čvrsto tehnično podkovan — oddalji od vseh trenutnih in včasih zelo praznih gesel ter mirno gradi svoj lastni slog. Razvoj se mu malce zaustavi le enkrat: ko preboli majhno ustvarjalno motnjo, raste naprej in doseže l. 1939 enega najpomembnejših uspehov. V velikem natečaju za izgotovitev slik iz slovenske zgodovine, ki naj bi krasile današnjo vladno palačo v Ljubljani, Gojmir Anton Kos prepričljivo zmaga. Njegov že po sami snovnosti presenetljivo bogati slikarski opus, ki obsega enako mojstrsko reševane portrete, krajine, tihožitja, cvetlične podobe in najzahtevnejše figuralne kompozicije, dobi lepo potrdilo, ko reši zdaj problem nazadnje imenovane zvrsti v delu, ki je tudi po obsegu monumentalno. Seznanitev z enim njegovih mestnih pogledov nam bo vsaj nekoliko približala delo tega umetlana realnost, zlasti še glede na nika, ki so ga značilno imenovali za «outsiderja». «Gosposvetska cesta» je upodobljena v trenutku, ko so njena poslopja in tlak jasno zaznavni v čistem poletnem zraku in jarki sončni svetlobi. Kolika razlika na pr. od Pavlovčevih podob. Tam zasanjana in pesniško občutena kmečka idila, tu zgoščena in lahko pregledna otipljivost močno realnega sveta brez lirično-vsebinske ali zračne atmosfere, a ne brez lepote in ne na slepo srečo izbrana. Kosova realnost je umetniško poudarjeno predeistočasno krepko in izbrano eleganco barvnih tonov.

Vojna leta jugoslovanskih narodov pomenijo cenzuro tudi v slovenskem umetniškem življenju. Muze resda tudi med najhujšo narodnoosvobodilno borbo niso molčale. A likovno ustvarjanje je zdaj potekalo v močno spremenjenih okolnostih. Del umetnikov, zlasti starejših, se je potegnil v ozadje, delal — kolikor so mu dopuščala gmotna sredstva — še naprej, a čuli smo malo o tem, s čim se ukvarja. Del umetnikov, med njimi tako pomembna imena kot Jakac, Pirnat in Mihelič, pa se je pridružil ostali številni napredni slovenski inteligenci in odšel v partizane. Tako se je partizanski péti in govorjeni umetniški besedi pridružila tudi ena njenih najbolj zvestih družic — rodila se je naša partizanska grafika. Imel sem že priložnost opozoriti na uspehe naše črnobele umetnosti. V NOB se je obogatila za vrsto pretresljivih dokumentov, katerim kljub najtežjim okoliščinam, v katerih so nastali, neredko ni manjkalo velike umetniške izrazne sile. Skicirke naših umetnikov so se polnile s prežalostnimi motivi tudi v koncentracijskih taboriščih. Da med deli, ki so tam nastala, pogledamo samo grenko-dovtipni avtoportret

NIKOLAJA PIRNATA.

O njem še nisem spregovoril in naj se mu oddolžim vsaj tukaj. Po starosti pripadajoč četrti generaciji, ki je nastopila, kot vemo, konec dvajsetih let, je šel vse do konca samostojno pot kot malokdo. Bil je nadarjen kipar, a pretežni del svojih sil je vendar izdal na področje, ki ga še do danes nismo pošteno ocenili. Postal je naš vodilni ilustrator in med obema vojnama ustvaril naše najboljše ilustracije. Vsak pozna njegovega Cicibana in Don Quijota, toda množica kvalitetnega in izvirnega dela, ki ga je zapustil, je še danes nepregledana in čaka, da se ji oddolžimo.

Ko se je vojna končala, smo šteli izgube. Kot talca sta bila ustreljena

HINKO SMREKAR,

druga naša nad vse originalna umetniška osebnost na polju risbe in ilustracije, in mladi mnogo obetajoči slikar in grafik

FRANJO GOLOB.

V partizanih so padli še drugi mladi umetniki. Po vojni so sledili ti, ki jim je prestano gorje uničilo zdravje. 1948 je umrl slikar

VITO GLOBOČNIK,

leto kasneje, mnogo prezgodaj Pirnat in slednjič je tudi starost zahtevala svoje žrtve. Najprej so bili na vrsti impresionisti: 1943 Jakopič, 1947 Jama in 1949 Sternen. Vmes — dobrih osem mesecev pred Jamom — njihov sodobnik Vesel.

Po osvoboditvi se je tudi naše likovno življenje krepko razmahnilo. Bile so težave, največje morda v razumevanju nalog sodobne umetnosti nasploh in posebej v državi, ki gradi socializem. Bilo je tudi nekaj oportunizma s strani dela umetnikov, ki je menil, da se umetniška pomanjkljivost lahko zakriva z aktualno motiviko. Toda vse to je minilo kot nujen a ne bistven in vsekakor prehoden pojav. Danes so se naši umetniki že povsem našli v nadaljevanju naše najboljše tradicije in v premišljenem iskanju novih poti. Zveza z našim predvojnim slikarstvom je očitna. Kot najvidnejšo smer smemo še vedno označiti zmerni realizem s formalno in še posebej barvno pretehtano kompozicijo, pa naj gre zdaj za tako ali tako snov upodobitve. V bistvu neprekinjen osebni razvoj smo mogli ugotoviti pri vrsti naših najpomembnejših slikarjev, ki smo imeli v zadnjih šestih letih priliko si jih ogledati — dostikrat prvič z večjo kolekcijo del. To velja za Gojmirja Antona Kosa, to drži na pr. za Kregarja, ki nam v svojem «Slikarjevem ateljeju» nakaže zdaj sintezo svojih prizadevanj: figuralne kompozicije z avtoportretom, tihožitje in kos krajine. Kljub temu da so ustvarjali že dolgo vrsto let, smo šele zdaj dobro spoznali i Kosa i Pavlovca i Jakca i Kregarja. Zdaj šele celo Tratnika. Prvič smo dobili zdaj tudi za vse nas na moč osvežujoč stik s tržaškimi slikarji. Poleg najstarejšega Černigoja, ki smo ga spoznali že v razgibanih letih po prvi vojni, akvarelista Hlavatyja in Spacala, ki se nam je do tedaj pokazal že vsaj s svojimi začetki, smo mogli po nekaterih razstavah, zlasti tej 1950, uvrstiti v naše slikarstvo tudi več mladih pa dovolj talentiranih slikarjev: izrazito najbolj temperamentnega Cesarja, po svojem liričnem realizmu večini naših ljudi najljubšega Lukežiča, Saksido in Groma.

Uveljavile pa so se tudi nove moči v Ljubljani. Na prvem mestu

GABRIJEL STUPICA.

Poprej je delal v Zagrebu, po vojni nas je presenetil kot izredno tenkovesten in poglobljen umetnik s številčno majhno, likovno in psihično-emocionalno pa nadvse tehtno vrsto platen. Tu naj opozorim vsaj na portret Zupančiča, ki je nastal nedolgo pred pesnikovo smrtjo l. 1950. Od Berganta mimo Tominca, Sternena, Jakca in Kosa smo Slovenci spremljali lep razvoj svoje portretne podobe, vendar ostane po grozljivo velikopotezni odkritosrčnosti tudi v primeri z največjimi Stupičev Zupančič na enem najčastnejših mest.

Med onim, pred vojno najmlajšim rodom pa, ki se je takrat združeval v «neodvisnih», nas je v povojnih letih najbolj presenetil

MARIJ PREGELJ,

sin dobro znanega pisatelja Ivana Preglja. Prav v zadnjem času z nekaterimi platni in eno najboljših rešitev stenske dekoracije, to v bodoči restavraciji na ljubljanskem gradu. Malone istočasno pa s svojimi ilustracijami Iliade in Odiseje ter Mažuranićevega epa, z deli, ki moram zaradi njih preiti na posebno področje naše knjižne ilustracije.

V tej zelo važni likovni nalogi so ustvarili prvo slovensko tradicijo po pionirskem delu Jurija Šubica šele naši Vesnani, Gaspari, Smrekar, Birolla in poleg njih zelo nadarjeni Ivan Vavpotič, ki bi zaslužil opombo tudi kot slikar. Po prvi vojni se je delo na tem polju razmahnilo, ob koncu tridesetih let smo imeli za seboj že bogato tovrstno gradivo in rešeno je bilo tudi že važno vprašanje mladinske ilustracije. Odgovor na to, kdo je bil med obema vojnama najboljši ilustrator, pa daje prav današnja doba sama v delu naših mladih ilustratorjev.

ALI VZBUJA umetnost vero v človeka?

Nemški list «Die neue Zeitung» je razpisal anketo o vprašanju: «Ali nahajamo v povojnem času v književnosti, glasbi, upodabljajoči, gledališki in filmski umetnosti kakšno delo, ki vzbuja v nas vero v človeka?» Te ankete se je udeležilo 200 izobražencev, od katerih jih je 141 odgovorilo pritrdilno, medtem ko so ostali izjavili, da niso te vere nikdar izgubili, da pa sodobna umetnost sploh ni sposobna vlivati nam vero v človeka. Čeprav 200 ljudi ni še pravo merilo za mnenje vsega prebivalstva, vendar kažejo odgovori, da ima umetnost za večino Nemcev velik pomen in da nosi umetnik veliko odgovornost v javnem življenju.

LITERATURA

Ena desetina naslovov literarnih del obsega med drugimi naslednje pisatelje: Goethejevega «Fausta» dalje njegove pesmi in razgovore z Eckermannom Hermann Hesse; «Pesmi»; Stefan Andres: «Vesoljni potop» — «Utopija»; Franz Werfel: «Pesem o Bernardki». V ostalih odgovorih pa prevladujejo novejša dela, predvsem iz tuje literature: Claudel, Faulkner, Gide, Guareschi, Hemingway, Maugham in Mailer. Redko pa so omenjeni nemški avtorji, kakor: Benn, Binding, Theodor, Haecker, Kafka ter Ina Seidel.

Med mnogimi je posebno zanimiv odgovor, ki je značilen za vse dobe, ki sledijo velikim preobratom. Ta se glasi: «Rad imam povojne knjige naše mlade generacije. Ne bom našteval nobenega imena; gre za tiste ljudi, ki stremijo za tem, da bi v današnji Nemčiji, kolikor je je še ostalo, prišli do besede. Mi nimamo naraščaja na vodilnih mestih. Ti mladi ljudje, ki se borijo za ideale, kolikor jih je še, to so tisti, ki mi vračajo vero v človeka.»

GLASBA

Tretjina omenjenih glasbenih del se nanaša na Beethovna, sledijo Bach, Mozart in Bruckner. Prav tako omenjajo mnogi Hindemitha, kot tudi Regra ter Schuberta. Od Beethovna navajajo predvsem IX. simfonijo, pri Brucknerju pa VII. Kot edinstvenega interpreta glasbenih del omenjajo Furtwaenglerja. Nekdo na primer piše: «Od skladateljev mi najbolj ugajata Reger in Bach. Glasba mi pove več kot beseda, kajti ob glasbi so misli manj vezane.» Drugi zopet pravi: «Brucknerjev 'Tedeum' in tudi Mozart mi pomenita mnogo in mi lajšata vso bednost zadnjih let, kakor izgubo domovine, življenje v taboriščih ...»

FILM

Posebno pozornost vzbuja film «Nočna straža», delo Haralda Brauna. Vse kaže, da zanimajo Nemce predvsem problemi vojne in povojne dobe in da se skušajo sedaj ljudje po vseh razočaranjih znajti v življenju. — Precej se jih je tudi odločilo za filma «Najlepša leta našega življenja» ter «Štirje v enem jeepu». Glede filma «Srce mora molčati», v katerem nastopa Pavla Wessely, piše nekdo, da more po publiki soditi, da ljudje še najbolj uživajo pri filmih, kjer prihaja do izraza človečnost. Podobno misel zasledujejo tudi filmi «Zakon v senci», ki zagovarja enakost ljudi posebno glede na Žide; dalje «Pod pariškim nebom», «Otroci Olimpa», «Vulkan» itd.

GLEDALIŠČE

V duhovni praznini povojnih let so našla močan odmev naslednja gledališka dela: Wolfgang Borchert «Zunaj pred vrati», dalje dela ameriškega pisatelja Thorntona Wilderja «Naše malo mesto» ter «Še enkrat smo ubežali usodi», T. S. Eliot «Družinski praznik», «Cocktail party» in celo Lessingov «Modri Nathan». Seveda so zastopani tudi nekateri klasiki, kakor: Shakespeare, Goethe, Schiller, Hauptmann, Ibsen, O'Neil.

UPODABLJAJOČA UMETNOST

Najmanj vpliva pa ima na ljudi te vrste umetnost, ker je težko razumljiva in težko dosegljiva, če pomislimo, da imamo za doživljanje upodabljajoče umetnosti na razpolago samo muzeje, razstave, reprodukcije znamenitih del. Vendar pa najdejo nekateri človečansko noto v slikah modernih slikarjev kot: Maksa Beckmanna, Ernsta Barlacha, Franca Marca, Emila Noldeja, Karla Klutha. Od starih mojstrov pa so dobili največ glasov Rembrandt, Van Dyck, Raffael, Duerer.

NEGATIVNI ODGOVORI

Med 35 odstotki odklonilnih odgovorov skoro nihče ne zanika vere v človeka, pač pa moralno vrednost sodobne umetnosti. Zanimiv je odgovor neke uradnikove žene, ki pravi: «Novodobna umetnost sploh ne more name vplivati, ker sem preveč trezna. Mislim pa, da sta evropska unija in kongres za kulturne svoboščine stvari, ki nam bodo pripomogle do napredka.»

Neki zobozdravnik odgovarja takole: «Najrajši berem kriminalne romane, toda kljub temu nisem zgubil vere v človeka.» — Zanimiva je izjava nekega dijaka: «Zdi se mi, da ni nobena umetnina ustvarjena zaradi umetnosti, ampak zato, da avtorjem gospodarsko koristi. Filmski, gledališki junaki ter junaki romanov so izmišljene osebe, ki jih v resničnem svetu ne nahajamo. Meni sta Nietzsche in Sartre kot fanatika — idealista bližja.

FRANCOSKO GLEDALIŠČE V 1951.

Najvidnejši dogodek v gledališkem življenju Francije v preteklem letu je bila uprizoritev zadnjega dela pisatelja Sartra «Le Diable e le bon Dieu». To delo so vsi nestrpno pričakovali in tudi ko so ga uprizorili, je vzbudilo mnogo diskusij. Pisatelj sam svoje delo zelo ceni in kdor bo kdaj proučeval Sartra, ne bo mogel mimo tega dela.

«Le Diable e le bon Dieu» kaže odločno napadalnost, ki označuje Sartrovo brezboštvo. Ne pozabimo pa, da je avtor spisal že prej dramo «L'Etre et le Néant», kjer je dokazoval, da ni boga. Jean Anouilh je ustvaril s «Colombo» izredno bogato in pestro delo; čeprav izzveni v splošnih pretiravanjih, vendar vsebuje najlepše scene, ki jih je kdaj napisal: mlad mož se zaman trudi, kako bi pred svojo ženo opravičil svojo krivdo, toda zadene ob popolno nerazumevanje.

«Malatesta» Henryja Montherlanta pogreša sicer enotnost, ki jo ima «Maître de Santiago», vendar ima nekaj čudovitih prizorov.

Med komedijami je žela velik uspeh «Le Complexe de Philemon». Prav tako je učinkovalo duhovito delo Jacquesa Devala «Ce soir a Samarcande» ter «Le Rayon des jouets». André Roussin je doživel nov in velik uspeh s komedijo «Lorsque l enfant parait».

Med tujimi deli sta v pariških gledališčih vzbujali posebno pozornost Henryja Jamesa «L'Heritière» (Washington Square) ter «Les Innocents» (The Turn of the Screw).

Gledališče Commedie-Française je za Gidovimi «Vatikanskimi ječami» pripravilo nekaj lepih uprizoritev klasičnih del: «Tartuffa» (Molière) in «Le Bourgeois gentilhomme» (Molière) ter Shakespearovo «Kar hočete» in Sofoklejevo «Antigono». Pariški kritiki z žalostjo ugotavljajo, da primanjkuje novih izvirnih gledaliških del.

VZDRŽEVANJE TRAVNIKOV

Pri nas imamo mnogo zemlje, ki ni primerna za njive, pač pa za travnike in pašnike. Ti nam pa dajejo sorazmerno malo krme za živino, a lahko bi nam jo dali mnogo več, ako bi jih skrbneje negovali. Sicer je res, da ne bomo pri nas mogli doseči tiste stopnje, na kateri so v raznih naprednejših deželah, ker so tam pogoji za to panogo ugodnejši kakor pri nas, ampak kljub temu dosežemo tudi pri nas še velik napredek.

Izboljšanje naših travnikov je torej prva naloga, ki čaka našega kmetovalca. Od svojega travnika zahtevamo, da nam stalno donaša obilno košnjo, malokdaj pa se spomnimo, da bi tudi njemu kaj nudili. Ker nam dajejo travniki leto za letom po več košenj: sena, otave in paše, se sčasoma izčrpajo na rastlinskih hranilnih snoveh. Te pa moramo od časa do časa nadomestiti z gnojem, ako si hočemo ohraniti rodovitnost zemlje.

Glavne hranilne snovi rastlin so: dušik, fosfor, kalij in pa apno. Dognano je bilo, da vzamemo njivski zemlji z žitom pri srednji letini na enem ha po 56 kg dušika, 30 kg fosforja, 70 kg kalija in 18 kg apna. To dokazuje, da izčrpa travniško rastlinstvo zemljo bolj kakor pa žito; in sicer zato, ker črpajo travniške rastline hrano iz zemlje več časa kakor pa žito.

Teh nekaj številk nam dokazujejo, da moramo tudi travniku nadomestiti hranilne snovi, ki smo jih odvzeli s krmo. To je le eno vprašanje zanemarjanja travnikov v pogledu hrane, oziroma gnojenja. Imamo še mnogo drugih ukrepov za izboljšanje njih rodovitnosti, ako hočemo imeti bogate košnje, in to ne le na boljših, temveč predvsem na slabših tleh, na suhih kakor na vlažnih, na dobrih in zanemarjenih zemljiščih.

Kako dvignemo pridelek krme na dobrih travnikih? Znano je dejstvo, da nam pravilno oskrbovanje dobrih travnikov znatno zviša pridelek. Pri tem je eno najvažnejših del brananje travnikov. To lahko opravimo sedaj čez zimo ali pa zgodaj spomladi, preden začne trava poganjati. Travniška brana raztrga rušo, izruje mah in drugi plevel; razredči travniško rastlinstvo in poravna krtine ter mravljišča, ki sicer ovirajo košnjo. Zrahlja pa tudi zemljo, da ima zrak lažji dostop do korenin. S svežim zrakom pa pride v travniško zemljo novo življenje. Koristne talne bakterije na novo oživijo, se okrepijo in pomnože ter začno pripravljati hrano rastlinam. Brananje travnikov je torej zelo važno, potrebno in koristno delo, ki ga nobeno leto ne smemo opustiti, če nam vreme le količkaj dopušča. Po brananju travnik še pograbimo, ter odstranimo listje, mah in drugi plevel, ki ga zložimo na kompost, da nam bo čez leto dni služil kot dober gnoj za travnike.

Da dosežemo bogato košnjo, je potrebno tudi gnojenje. Ako nam razmere ne dopuščajo, gnojimo vsako drugo ali tretje leto bodisi z gnojnico ali z dobro zrelim gnojem, s kompostom pa tudi z umetnimi gnojili. Z gnojnico damo rastlini precej dušika, ki ga korenine rade vsrkavajo; s hlevskim gnojem in kompostom pridejo v zemljo vse hranilne snovi in nešteto koristnih bakterij. Izmed umetnih gnojil so nam predvsem potrebna fosforna in apnena gnojila. Najbolj učinkovita je Thomasova žlindra, ki vsebuje predvsem fosforno kislino pa tudi precej apna. Žal, da je cena Thomasovi žlindri previsoka. Nadomestuje pa jo superfosfat, ki ima dovolj fosforne kisline pa malo apna. Apnena gnojila, predvsem prah žganega apna, zelo pospešuje razkrajanje hranilnih snovi in delovanje talnih bakterij. Vendar z njimi ne smemo gnojiti premočno, ker nam zemljo preveč izčrpajo. Vsakih 4 do 5 let je kar dovolj, ako damo na travnik od 15 do 20 stotov apnenega prahu.

Nadalje nam je skrbeti, da je travnik čist. Z njega moramo odstraniti vse, kar bi moglo prave travniške rastline ovirati v rasti. Izkopati moramo vse grmičevje, nadležni visoki plevel očistiti ga kamenja, dračja, listja in druge navlake. Za to delo nam zadostujeta motika in grablje, kvečjemu še sekira. To delo opravimo deloma pozimi, ako je vreme ugodno, ali pa zgodaj spomladi, ko se zemlja odtaja. Takšno čiščenje znatno izboljša travnik, trava ruša se zgosti in nam da bogato košnjo.

Na dobrih stalnih travnikih nam tako oskrbovanje ne vzame preveč časa in ne povzroča skrbi. Mnogo teže je to na zanemarjenih travnikih, ki zahtevajo več truda in večkrat nekaj let napornega dela, preden jih spremenimo v dobre travnike. Travniško površje naj postane kolikor mogoče ravno, da lahko na njem uporabljamo razno travniško orodje. Marsikje moramo travnik izravnati, če so na njem kotanje, jame, grbavine ali skalovje, ki ovirajo pravilno obdelovanje zemlje in slabijo ter zmanjšajo pridelek. Globine zasujemo z zemljo, ki smo jo po možnosti dobili na istem travniku ali nekje v bližini. Če so grbavine iz zemlje, je travnik laže izravnati, ker s to zemljo zasujemo in izravnamo globine. Če pa teh ni, raztrosimo odvišno zemljo po ostalem zemljišču. Težje delo imamo, ako so grbavine iz kamenja ali skalovja, ki ga moramo razbiti ali celo razstreliti, da ga lahko odstranimo. Zdrobljeno kamenje zvozimo na kako pot ali pa zasujemo z njim jame. Pri zasipanju je škoda pustiti v jamah rodovitno zemljo, ker nam lahko služi za izravnavanje globin. Jame pa zasujemo s kamenjem ali zemljo mrtvico. Na prostor, ki je ostal, ko smo odstranili skale, oziroma zasuli s kamenjem jame, navozimo rodovitno zemljo, ki jo zasejemo s travno mešanico. Le tako dobimo dobro travno rušo brez travniškega plevela.

Mandrjerko v tržaškem predmestju oskrbuje nasad malancanov, da bo pridelek čimvečji in s tem seveda tudi zaslužek

BRAZDE NAŠIH KMETOVALCEV

SPLOŠNI POGOJI
za uspešno vrtnarstvo

Vrtnarstvo je od nekdaj izredno važna kmetijsko-gospodarska panoga na našem ozemlju. Vsa vrtnina, zlasti pa zelenjava ima velike zahteve glede na podnebne prilike, ker potrebuje za svoj razvoj mnogo zračne vlage in sploh mokrote. Obilica dežja in vode poleti prinašata najboljše letine v vrtnarstvu. Zaradi tega donaša ta kmetijska panoga tudi najboljše pridelke v rečnih nižinah in na obmorskih ravninah. Tukaj uspevajo najlepše: radič, špinača, zelje, ohrot, cvetača, solata, in gomoljasta zelena. Korenček, grah in fižol potrebujejo manj vlage, najmanj zahtevni v tem pogledu pa so čebula, česen ter por.

Za veter je najbolj občutljiv fižol, zlasti sorte za pridelovanje stročja. Prav tako je tudi proti toči najbolj občutljiv fižol. To nadlogo občutijo močno seveda tudi druge vrste vrtnine, izmed katerih nekoliko manj korenček, zelena in tudi česen, por in čebula.

Pomniti moramo, da zahtevajo vse rane sorte vrtnine sončno in gorko lego. V hladnejših krajih uspevajo dobro zelje, ohrovt in tudi grah, kar je važno zlasti za naš Kras. *Poleg vlage in mokrote zahteva vrtnina na splošno tudi mnogo sonca. Le korenček, špinača in bletva prenesejo delno zasenčenje.*

Vrtnina zahteva za svoj razmeroma hiter razvoj in rast zelo rodovitno zemljo. *Najbolj ji prija rahla, srednjetežka in tudi lahka črna zemlja. Zelje in ohrovt pa uspevata dobro tudi na težji, ilovnati zemlji, da je le dovolj gnojna in rodovitna. Pri tem moramo imeti v vidu, da potrebuje rana vrtnina bolj rahlo in črno zemljo, ki se spomladi hitreje ugreje, kar pospešuje rast zgodnjim sortam zelenjave.* Pozne sorte vrtnine pa dajejo več pridelka na močni, težji zemlji.

Zemlja za vrt mora biti tudi dovolj globoka, ker segajo korenine vrtnih rastlin na splošno precej globoko. Vsekakor morajo biti obdelana tla propustna za vodo, ker zastajanje vode v zemlji vrtnini škoduje. *Podtalna voda naj leži po možnosti okrog 70 cm globoko in seveda bi prišla v naših sušnih krajih prav tudi v manjši globini.*

Rana vrtnina zlasti pa zelenjava more dajati dovolj pridelka in biti donosna samo, če je vrtna zemlja dovolj pognojena s hlevskim gnojem. Lahko tudi rečemo, da je uspešno vrtnarstvo izdatno gnojenje s hlevskim gnojem eden najvažnejših pogojev. V tem oziru uživa že danes pri nas kmet vrtnar, ki redi tudi živino, nekako prednost pred poklicnim, mestnim vrtnarjem, ki se je do sedaj lahko še posluževal hlevskega gnoja živine posebno konj, ki so jo redili v mestu in predmestju v prvi vrsti za prevoz. Brez hlevskega gnoja, ali vsaj straniščnice v zemlji se nam ne izplača gojiti premnogo vrtnin kakor so: kumare, jajčevci, paradižniki, redkvice, zelje, cvetača itd.

Zelo važno vprašanje pri današnjih delovnih razmerah, ki ga je treba rešiti, kadar se želimo baviti z vrtnarstvom, je vprašanje ustrezne delovne sile. Vrtnarstvo spada k najbolj intenzivnim panogam delovne sile glede na obdelano, za vrtnarsko stroko, namenjeno zemljo. *V tem pogledu je treba upoštevati tudi dejstvo, da potreba po delovni sili v vrtnarstvu ni v vsaki letni dobi enaka. Sicer pa se mera potrebe skoraj krije z ono, ki jo pozna v tem pogledu kmetijstvo, oziroma poljedelstvo na splošno. Največ dela je v vrtnarstvu navadno v zgodnji spomladi, ko je treba vso zemljo hitro pripraviti za setev in jo tudi zasejati. Poletje zahteva tudi mnogo delovne sile na vrtu, zlasti če je sušno. Na splošno pa vrtnarstvo ne pozna takih viškov najnujnejše potrebe po delovni sili, kakršnega ima na pr. poljedelstvo ob žetvi in vinogradništvo ob trgatvi.*

Za vrtnarje je tudi zelo važno, ako hoče doseči gospodarsko dobre uspehe s svojim vrtom, da pripravi svoje vrtne pridelke, kakor to zahteva trg in po okusu svojih odjemalcev, oziroma po možnosti konsuma. *V tem pogledu pa lahko tudi mnogo da nudi tukajšnji tržaški trg še veliko možnosti uveljavljanja domačega vrtnarstva.* A. Č.

KMETOVALČEVA opravila v januarju

POLJEDELSTVO

Po njivah imamo ta mesec malo dela, razen da tu pa tam poglobimo njivo s tem, da skopljemo kamenje. V obalnih krajih pa je več dela. Predvsem moramo spraviti na njive hlevski gnoj, ki ga pokrijemo z zemljo, da se ne bo «kadil», s čimer zgublja najdražjo snov — dušik. Kajenje gnoja je uhajanje amoniaka v zrak. Gnoj na njivi naj bo stlačen v velikih kupih.

Če je le mogoče, precrjimo vsaj sedaj vse njive, ki so namenjene za pomladansko setev. Nujno je potrebno, da zemlja premrzne in da se naužije zraka. Trnja, posebno pa belega, naj ne bo v bližini njiv, posejanih z žitom, ker na belem trnju prezimi rja, ki nam napravi vsako leto mnogo škode. Trnje nam sploh nikdar ne koristi kot ograja, zato ga odstranimo. Žitu potrosimo proti koncu meseca prvi obrok umetnih gnojil-nitratov.

Začni pripravljati, čistiti in odbirati semena za pomladansko setev! Ako nimaš dobrega domačega semena, skrbi že sedaj, da ga dobiš pravočasno. Pazi, da krompir ne zmrzne. V premrzli kleti ga pogrni z vrečami, slamnatimi odejami itd. Če krompir gnije, prebiraj ga večkrat in gnilega odstrani. Prav tako ravnaj s peso, korenjem in repo. Zimski čas je tudi zelo primeren za popravilo raznega orodja.

TRAVNIŠTVO

Ker je zima ugodna in travniki še niso zmrznili, je sedaj najugodnejši čas branati z mahom poraščene travnike in senožeti; dobro je tudi raztrgati na njih mah z železnimi grabljami. Ves mah pograbi in spravi s travnika ter ga uporabi za kompost. Zimski čas je tudi primeren za odstranjevanje grmovja in kamenja s travnikov in senožeti.

Na travnikih in senožetih, ki so izpostavljeni vlagi, poglobimo in napravimo nove odtočne jarke.

ŽIVINOREJA

V hlevu moramo paziti predvsem na zdravje živali. Zdrav zrak je živini nujno potreben. Najprimernejša hlevska toplota za krave in prašiče, za teleta in pujske je 15 do 18 stop. C. Konjem, mlademu govedu in ovcam prija tudi nekoliko nižja hlevska toplota, ako je hlevski zrak suh in ležišče dobro postlano. Hlevski zrak bodi vedno svež in dober! Zapomnimo si to, da v premrzlih hlevih in svinjakih porabijo živali več krmskih redilnih snovi za proizvajanje in ohranitev telesne toplote. Ako ni v hlevu prezračevalnih naprav, je treba nekajkrat na dan hlev dobro prezračiti. Poleg zdravega in čistega zraka privošči živini tudi dovolj svetlobe, ki mora prihajati v hlev skozi okna, ki so zamašena s slamo ali celo z gnojem. Za nadaljnjo rejo odbranih telet ne odstavljaj prezgodaj in prenaglo. Isto velja tudi za mlade prašiče. Da ostanejo krave dalj časa mlečne in da se okrepijo, jih moramo pripustiti šele 2 do 3 mesece po otelitvi. Na spolovilih bolne krave je treba najprej zdraviti in potem šele pripuščati. Vsem brejim kravam pokladaj le zdrava, močna pa ne preveč obilna krmila. Ako imaš prašiče, ki jih nameravaš še pitati, podvizaj se! Perutnino imej na suhem, pred mrazom zavarovanem prostoru. Skrbimo, da perutnini tudi v zimskem času ne manjka zelenjave in beljakovinaste hrane.

VINOGRADNIŠTVO

V vinogradu je dovolj dela. Trte okopavamo, kopljemo za nove nasade, obrezujemo, pripravljamo kole itd. Ne odlašajmo s tem delom, ker čimprej bo opravljeno, tem bolje bo za nas. Vinograd mora biti pognojen, za gnojenje pa moramo rabiti domači gnoj z dodatkom umetnih gnojil, predvsem superfosfata.

KLETARSTVO

V kleti smo že pretočili ali pa pretakamo vino. Paziti moramo, da je vino zdravo. Vino, ki spreminja barvo, je podvrženo rjavenju in ga zdravimo z metabisulfitom. Polnimo sode, iz katerih smo na kakršen koli način iztočili nekaj vina. Če tega ne storimo, se lahko na površju pojavi «vinski cvet» in nevarno je, da postane vino cikasto. Zračimo kleti, toda pazimo, da toplota ne pade pod 7 stop C.

SADJARSTVO

Sadnemu drevju osnažimo deblo in veje mahu in lišaja. Za to delo je najprimernejša jeklena ščetka. Drevju odstranimo vse nepotrebne, prelomljene in suhe veje. Paziti moramo, da ne napravimo pri tem opravilu prevelikih ran, ki se ne bi kmalu zarasle.

Zima je najprimernejši čas za uničevanje škodljivcev, ker jih v tem času na golem drevju najlaže opazimo. Drevje škropimo z ovočidom v razmerju 4 do 6 kg na 100 litrov vode. S spraymacom, ki se da mešati s polisolfuri. Uporabljamo ga v dozi 3 do 5 kg na 100 litrov vode, če ga uporabljamo samega; zmešanega s polisolfuri pa ga uporabljamo v količini 2.5 do 3 kg na 100 litrov vode. Nadalje lahko uporabljamo antiparasit, dendrin arborin in na koloidal. Za škropljenje uporabljamo škropilnice, najbolje emajlirane, in poškropimo vse drevo. S tem bomo uničili zelo mnogo zalege raznih gosenic, ki so največji sovražnik našega sadnega drevja. Deblo in večje veje pa namažimo s 15 odst. raztopino zelene galice, ki onemogoča razvoj raznih glivic in lišajev. Tudi na gnojenje sadnega drevja ne smemo pozabiti, kajti drevo, kot vsako drugo živo bitje, ne more rasti brez hrane. Proti kodravosti breskev škropimo s 4 do 5 odst. raztopino modre galice.

VRTNARSTVO

V januarju pripravljamo zemljo za spomladansko setev zelenjave. Vrtnarji ne morejo izhajati brez toplih gred. Najtrpežnejše so iz betona. Imajo pa to napako, da se naglo ohlade. Zaradi tega bi morale biti obsute z gnojem ali vsaj z zemljo.

V januarju sadimo čebulček in česen. Odkrivajmo nasade špargljev da se jim ojačijo korenine. Februarja jim gnojimo ter jih ponovno zasujemo. Če nam po vrtovih delajo škodo polži, potresite okrog leh živega apna, ki bo polžem preprečil, da bi lezli na lehe. V kolikor pa bi se polži še pojavili jih pobirajmo kar sproti in pokončavajmo.

Zadnji čas je za setev zgodnjega graha. Imamo tri vrste graha, in sicer dve nizki in eno pol visoko, ki izborno uspevajo v naši zemlji. To so čudežni iz Amerike, mali provencal in pa ekspres.

ČEBELARSTVO

Ta mesec v čebelnjaku ni dela. Čebele naj nihče ne moti, ker jih sleherni ropot vznemiri in škoduje. Ob prostem času popravljamo panje in pripravljamo okvire. Tudi strokovno časopisje o čebelarstvu si malo oglejmo. Pripravimo si tudi vse orodje za poznejšo rabo.

ZIMSKA NESNOST

Da kokoši pozimi ne neso, je docela prirodno. Kokoši začno nesti zgodaj spomladi, neso do jeseni, nakar se preperijo in čez zimo počivajo ter se pripravljajo na pomladansko nesnost, ko so jajca potrebna za valjenje. Če bi kokoši nesle pozimi, tedaj bi spomladi, ko so jajca potrebna za nasad, nehale nesti; primanjkovalo bi plemenskih jajc. Zato je dobrodošlo, da neso pozimi le najstarejše kokoši, ki smo jih zadržali v jati le zaradi spomladanskega valjenja. Te naj zgodaj spomladi kokljajo, da jih lahko podsadimo. Dalje je prav, da začno pozimi nesti jarčice, kajti te morajo nesti vsaj dva dobra meseca, da so zato jajca vredna za nasad. Jajca jarčic, ki so začele pravkar nesti, niso primerna za valjenje.

Prav tako je pospeševanje zimske nesnosti umestno, kolikor s tem zvišujemo nesno zmogljivost. Kokoš, ki znese 240 jajc na leto, naj nese deloma tudi pozimi; taka kokoš namreč ne bo prenehala nesti spomladi, ko jajca dobrih kokoši kar najbolj potrebujemo za pleme, temveč bo verjetno počivala v vročih poletnih mesecih, če bomo z njo prav ravnali.

Vprašanje zimske nesnosti moramo torej obravnavati trezno in zmerno in se ne smemo prenagliti, da bi dajali nesnosti vso prednost. To bi se moglo maščevati. Zimska nesnost ima trenutno gospodarsko vrednost, ki jo lahko upoštevamo le toliko, kolikor ne gre na škodo plemenskega perutninarstva.

Če hočemo v zmernem to je pravilnem obsegu pospeševati zimsko nesnost, moramo imeti takšne kokoši, ki so močno operjene, ki so popolnoma zdrave in čvrste. Kokoši večjih pasem so primernejše prav zaradi tega. Male slabo operjene kokoši pa niso za zimsko nesnost najpripravnejše, ker so slabo operjene in jih raje zebe. Kokoši pa nikakor ne sme zebsti, če hočemo, da bodo nesle. Drugače pa ni nobene pasme kokoši, ki bi bile izrazito zimske nesnice. Pač pa dokaj zanesljivo izzovemo zimsko nesnost, da spomladi pravočasno nasajamo, da imamo zgodnje piščance, ki do jeseni dorastejo. Pišče spolno dozori, ko je staro sedem do devet mesecev. Takoj zatem začne nesti. In če spolno dozori prav v začetku zime, tedaj pač začne pozimi nesti — vzgojili smo zimsko nesnico.

Kokoši pozimi torej ne sme zebsti. Zato nekatere naše gospodinje skrbe za zimsko nesnost tudi s tem, da vsaj ponoči prenašajo nesnice v tople prostore. Kokoši namestijo v toplem prostoru v malem kurniku, ki ga pokrijejo, da so živali docela zavarovane. To je seveda mogoče, če imamo malo kokoši. Z večjo jato ne moremo uspeti. Vsak večer in vsako jutro jih ne moremo prenašati. Vendar lahko odberemo tudi v večjem perutninarstvu nekaj kokoši, ki jih sodimo, da bodo verjetno nesle in jih prenašamo na toplo. Gotovo bomo uspeli. Toplota je odločilne važnosti.

Nadaljnji činitelj zimske nesnosti je hrana. Nesnice moramo izvrstno krmiti. Hrana mora biti obilna in raznovrstna. Za tvorbo jajc potrebuje nesnica mnogo snovi, ker vsebuje tudi jajce mnogo prvovrstnih hranilnih snovi. V hrani mora biti dovolj beljakovin in tolšče. Nesnice pozimi dobro krmimo, če jim pokladamo zjutraj nekoliko zrnja, opoldne kuhinjske odpadke, v katere smo zamešali otrobe ali pa smo dodali nastrganih gomoljev (korenje, pesa), zvečer pa zopet zrnja, predvsem koruzo in oves. Zelo dobro storimo, če dajemo posnetega mleka; včasih dodajmo klajnega apna ali zdrobljenih jajčnih lupin, za sprememb, pa sončničnega ali drobnega bučnega semenja. Namesto otrobov dajemo lahko oljne pogače. Nekoliko kuhanega krompirja dobro dé. Preveč pa žene prekomerno v maščobo. Vsak teden enkrat jim dajmo sluz lanenega semenja; zamešajmo ga med kuhano krmo. Dokler je ugodno vreme, pustimo kokoši na prosti paši. Tam bodo našle še marsikaj.

Za tvorbo jajca je potreben čas. Poleti nabira nesnica krmo od ranega jutra pa do mraka. Pozimi pa je dan kratek. Zato pokladajmo že zgodaj zjutraj, da bo imela kokoš dovolj časa za zobanje, za prebavo in za preosnovo, torej za tvorbo jajca.

Prezimovanje jesenskih posevkov

Znano je, da nam napravi zima na žitu veliko večjo škodo, kakor si navadno mislimo. V krajih, kjer zima počasi nastopi in kjer se celo zimo vreme le malo izpreminja, tamkaj so za ozimine kar ugodni pogoji za prezimovanje, zlasti ako zemljo zmerno debelo pokrije sneg. Težje pa je, kadar pritisne suha mrazica ali kadar se toplota pozimi nevarno izpreminja.

Večkrat tožimo, da je vzrok slabe žitne letine suša, a ne pomislimo, da k temu pripomore tudi zima. Zelo nas zanima, kako lahko ozimine vzdržijo takšen mraz, zakaj ga te sorte bolje prenesejo, druge slabše in kaj nam je storiti, da ozimine okrepimo in jih podpremo v njihovem boju.

Večina rastlin čez zimo odmre. Le nekatera drevesa so zimzelena in pa ozimine, ki so prisiljene se boriti z mrazom. V zimzelenih listih so pozimi zasledili večje količine sladkorja kakor poleti. Tudi rž vsebuje na njivi pozimi 2.3 odst. več sladkorja kakor rž, ki raste na toplem v rastlinjaku pri toplini 15 stop. C.

Iz tega že lahko zaključimo, da je prezimovanje v tesni zvezi s prisotnostjo nekih kemičnih tvarin v celicah, da je torej fizikalno-kemični pojav. Največjo vlogo igrajo pri tem ogljikovi vodani, zlasti sladkor. Sposobnost prezimovanja je v tesni zvezi s količino, s kakovostjo in dinamiko ogljikovih vodanov. Čim več jih je v celičnem soku, tem odpornejša je rastlina. Zakaj? Ker je celični sok gostejši in ker celice z gostejšim sokom teže zmrznejo.

Zimzelene rastline pridejo do sladkorja na ta način, da spremenijo škrob v sladkor. Drugače pa ozimine. Te si ga napravijo kar v listu. Neke sorte si hitreje napravijo primerno zalogo, druge počasneje. Jasno je, da morajo ozimine za tvorbo sladkorja imeti na razpolago dovolj časa. Vemo, da njihovo delovanje, to je pripravljanje sladkorja, lahko poteka samo pri neki določeni toploti. Ako pade toplota prenizko, delo zastane, ako je previsoka, sladkor sproti porabijo za svoj razvoj. Ozimine kopičijo sladkor v življenjsko najvažnejšem delu, v kolencu, kjer se žito razraste v razrastišču. Konec jeseni mora biti v razrastišču največ sladkorja. Žito celo zimo diha, zaloga sladkorja se neprestano zmanjšuje, konec zime pa je že močno izčrpana. Iz tega sledi, da je tedaj rastlina najmanj odporna za mraz.

(Nadaljevanje prihodnjič)

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

ZA VZGOJITELJSKI POKLIC se je treba temeljito pripraviti

Toliko je bilo že napisanega o vzgoji otrok in vendar ostaja to vprašanje še vedno predmet najbolj živahnih razprav in polemik.

Nekateri starši se na primer vse preveč brigajo za svojega otroka, drugi zopet premalo — eni so v vzgoji preblagi, drugi zopet prestrogi — nekateri mu dajejo preveč svobode ali pa ga pretrdo drže na vajetih — nekateri starši smatrajo, da je edino pravilno otroka čim bolj zaposliti, drugim se pa otrok smili ter ga skušajo «rešiti» prav vseh skrbi in dolžnosti — nekateri starši greše s tem, da nastopajo z raznimi vzgojnimi ukrepi prerano, drugi zopet prepozno.

Mirno lahko rečemo, da sta pretiravanje in enostranost v vzgoji otrok največkrat kriva neuspehov. Mnogi starši poznajo na primer samo eno vzgojno sredstvo, in sicer telesno kazen, drugi zgolj prepovedi in grožnje ali pa neprestano zaposlitev z delom in se ne zavedajo, da velja za mnoge izmed njih isto, kakor za nekatera zdravila: v majhnih količinah in pravem času koristijo, drugače pa zelo škodujejo.

Vzgojna znanost pozna več vzgojnih sredstev, kot na primer: zgled, navajanje, zaposlitev in nadzorstvo, opomin, svarilo in grožnjo, kazen in nagrado ali pouk. Glede rabe vzgojnih sredstev velja pravilo, da povzroči prehuda akcija reakcijo v nasprotni, nezaželeni smeri ter da ima prepogosta raba nekega vzgojnega sredstva brez stopnjevanja za posledico otopelost. Večno zadiranje na otroka ne rodi večje poslušnosti, neprestano kaznovanje ne odpravi prestopkov in samo milovanje in nagrajanje ne izzove dobrote.

Dober zgled nadomešča večino drugih vzgojnih sredstev, zlasti kazen in vnaša v rodbino mir in harmonijo. Seveda je pa to sredstvo za večino staršev najtežje. Kdor se ga hoče s pridom posluževati, mora nenehno paziti nase, se oblikovati in odpravljati svoje napake. Mnogim staršem manjka potrpljenje, ne znajo se obvladati, so neredni in površni ali celo lažnivi, egoistični, neusmiljeni in notranje neurejeni. Kaj smemo pričakovati od staršev s takšnimi lastnostmi?

Z vzgojo moramo začeti čim bolj zgodaj, ko je otrok najbolj sprejemljiv in obdrži najdlje dobljene vtise. Že dojenčka je treba navajati na red v hrani in spanju, na snago in ne na premehko posteljico. Njegovo kričanje nas ne sme navesti k popuščanju, čeprav bi nam zaradi tega kdo očital brezsrčnost.

Pri vzgoji je važno, da otroka prav zaposlimo. Kako? Z najrazličnejšim delom, ki je zanj primerno: z igro, športom, knjigo. Danes je že splošno znano, da je med najboljšimi vzgojnimi sredstvi igra, saj je nekaka priprava za poznejše življenje.

Zdrav otrok se neumorno igra in vežba tako vse svoje sile. Ako kdaj izgubi veselje do igre, je to najčešče znamenje nastopajoče bolezni. Ni pa dovolj, ako otroku omogočimo igro, poučiti ga moramo o igralnih možnostih, dati mu primernih pobud in ga šele nato prepustiti samemu sebi. Velika napaka je, če starši igranje nekoliko večjih otrok smešijo in jih silijo k resnejšim opravkom. Otroku je igra zelo resna zadeva. Pustimo ga, naj se igra, čim dlje, zakaj v življenju imajo več uspehov prav tisti otroci, ki se lahko najdlje igrajo.

Kaj predstavljata za otrokovo vzgojo primerno delo in knjiga pa prihodnjič.

ZMERNOST PRI JEDI dolgo življenje

O debeluhih gre glas, da so prijazni in dobrodušni ter vzbujajo zaupanje. Do suhih pa smo bolj nezaupljivi; saj je že Cezar dejal: «Pustite okrog mene debeluhe, suhci so nevarni!» Tudi nam debeli ljudje ne zamerijo šal, ki jih zbijamo na račun njih debelosti.

Vsi ljudje trdijo, da suhi malo jedo, debeli pa dosti; to često ne drži, a ne vedno. Večkrat srečamo ljudi, ki veliko pojedo, pa so suhi kot trska, obratno pa poznamo debeluhe, ki zelo malo pojedo. Ljudje se debelijo, če nekaj v njih organizmu ni v redu, posebno če jim pravilno ne deluje ščitna žleza. Večina ljudi pa je samo kriva svoje pretirane debelosti. Dobri jedci so po navadi tudi sladokusci in kdor dobro in veliko jé, tudi dosti pije. In takemu človeku lahko z matematično točnostjo povemo, kam to vodi: najprej do majhnih nevšečnosti, nato v resno bolezen in končno v smrt.

Seveda pa si ljudje pričnó delati skrbi šele tedaj, ko je že prepozno. «Dokler mi tako diši, mi ne more škoditi», pravijo; toda tek je slab svetovalec in debeli naj bodo zadovoljni, če se jim kdaj želodec upre.

Da ljudje dandanes dlje živé kot nekoč, je v veliki meri zasluga treznih navad v prehrani. Nezmernost v jedi nam zelo škoduje in je velika neumnost. Toda žal so tej neumnosti podlegli tudi genialni ljudje; saj pripovedujejo na primer, da je slavni romanopisec Balzac pri nekem obedu pojedel: 100 ostrig, 10 zrezkov, eno celo raco z repo, 2 pečeni jerebici, veliko porcijo rib poleg nekaj predjedi, mnogo slaščic ter ducat sočnih hrušk. Umrl je — 51 let star!

Koliko pojemo, je odvisno tudi od navad dežele, v kateri živimo: zelo velik jedec je na primer Švicar, medtem ko je Anglež bolj zmeren.

Hrana nam služi predvsem zato, da se vzdrži ravnotežje v telesu in da ne utrpi presnavljanje med posameznimi organi. Kdor redno več jé, kot njegovo telo potrebuje, prisili želodec in vse življenjsko važne organe, da pretirano delujejo. Obenem se v organizmu odlagajo prevelike zaloge hrane, ki povzročajo razne motnje. Tako bolehajo predebeli ljudje na srcu, ledvicah in želodcu ter letajo od zdravnika do zdravnika.

Pri človeku, ki tehta 10 do 25 kg več kot normalno, je nevarno, da zgodaj zboli na srcu; in tudi trikrat več možnosti je kot pri suhem človeku, da umre zaradi možganske krvavitve, zaradi bolezni želodca, ledvic ali zaradi sladkorne bolezni. Nevarno je že, če znaša obseg trebuha tri do štiri cm več kot obseg prsi. Zato bi se morali obilnejši ljudje stalno tehtati in meriti. Na splošno velja pravilo: ne več kil kot meriš centimetrov nad enim metrom; rajši 3 do 4 kg manj kot 1 do 2 kg več.

Skoro vsi debeli ljudje sanjajo o tem, kako bi shujšali. Toda ostanejo navadno le pri željah, kajti hujšanje ni enostavno, dasi ni nujno, da stradamo, če hočemo izgubiti nekaj svoje teže. Važno je, da si hrano pravilno izbiramo. Od solate in sadja se še nihče ni zredil, seveda pa ju moramo jesti v začetku obeda, dokler smo še lačni, zato ne potrebujemo potem tako obilnih obrokov krompirja, mesa, močnatih jedi itd. Tudi neslana hrana nam manjša žejo in pospešuje odvišno izločevanje tekočin.

Za hujšanje je zelo primerna telovadba, vendar je brezupno, če priporočimo debelemu človeku, ki komaj diha, da pol ure telovadi. Seveda pa so tudi med debelimi takšni, ki lahko žrtvujejo vsak nekaj minut za svoje zdravje.

KAJ MORA VEDETI DOBRA GOSPODINJA

Šipe umivamo z vročo vodo, kateri smo dodali petrolej. Za umivanje šip rabimo navadno krpo iz usnja.

Da osvežimo barvo tkanin, ki smo jih oprali, dodamo zadnji vodi za izplakovanje: za rjave, rumene tkanine skodelico kisa na skledo vode: za svetlomodre, temnomodre, svetlozelene ter temnozelene 3 dkg galuna en liter vode: za rdeče, črne in rožnate tkanine pa skodelico soli na skledo vode.

Kako zgladimo skrotovičeno volno: Ko paramo volno, ki jo nameravamo ponovno uporabiti, jo takoj navijajmo na četrt do pol metra dolgo desko ali lepenko, da dobimo štreno. Prevežimo na nekaterih mestih, da se niti ne bodo zmešale, snemimo z deske in položimo štreno za nekaj minut v mrzlo vodo. Nato jo obesimo na zrak, toda ne na sonce in ne k ognjišču. Za belo volno pridenimo vodi malo soli, za barvasto pa kisa.

Temna svilena ali volnena že obnošena krila, ki so se začela na nekaterih mestih svetiti, zdrgnemo po legi blaga z mehko krpo, ki jo pomakamo v raztopino salmiakovca in vode. Na en liter vode vzamemo polno žlico salmiakovca. Učinek je večji, ako uporabljamo krpico iste kakovosti in iste barve.

Volnena obleka se najlepše zlika, ako jo likamo preko namočene, trdo ožete in volnene krpe.

MODNI POMENKI
Zabave se vrstijo

Moramo se pogovoriti o tem, kajti nekateri ljudje že govore o spomladi. Saj ne rečem, da ni pametno misliti na bodočnost, toda nam je tudi lepo, kadar se spomnimo na pustno veselje. Mogoče bodo naši načrti ostali le v skritih željah, ali verjetno se bodo uresničeni skupno z nami vrteli ob razigrani godbi.

Oglejmo si nekaj kratkih večernih oblek. Namenoma sem zbrala dvodelne modele, ki nam nudijo možnost izpremembe za .. naslednja leta.

K širokemu, res širokemu krilu iz živobarvno kockastega blaga (naj bo to tako imenovana «organza») nosimo temnejšo nagubano bluzo v skladni barvi. Enostavni kroj se odlikuje po lepi liniji, a vsa eleganca je v zanimivi izbiri barv in izrednega materiala. Pristajajo črni čeveljčki iz satina.

Naslednji model se pravzaprav skriva pod enostavno jopo. Ta način obleke je še vedno upravičeno v modi zaradi svoje praktičnosti. Sicer gladko obleko krasi v gubah izpeljana edina naramnica, ob kateri si pripnemo lepo zaponko.

Za mlade deklice ali za tiste, ki so ohranili vitko postavo, je zelo ljubek naslednji model. Žametasta, do vratu zapeta jopica s kratkimi rokavi je v lepem kontrastu s krilom iz organdija, izvedenim v treh volanih, ki so obrobljeni z drobnimi čipkami ali s kakim drugim obrobkom iz svetle vrvive. V primeru da izberemo jopo iz črnega žameta nam bo najljubša tudi ob drugih prilikah. Belo organdi — krilo nam bo dobro služilo tudi kot spodnje krilo za katerokoli drugo plesno obleko. Kot rečeno, je ta obleka namenjena predvsem tistim bitjem, ki ne čutijo utrujenosti ter se vrte v veselem plesu.

Za tiste pa, ki raje posedijo ob mizi v prijetnem razgovoru, bomo prihodnjič izbrali kaj primernega.

Sonja Mikuletič-Palme

KUHINJSKI NASVETI

RIŽOTA S KLOBASAMI

Potrebujemo: 50 g masti, pol čebule, 4 pare svežih klobas, 500 g riža, 125 g paradižnika ali 30 g paradižnikove omake in parmezan.

Najprej segreješ mast, dodaš narezane čebule in ko ta zarumeni še olupljene klobase; po dveh minutah pridenes še paradižnik, poper in pustiš, da se peče 10 minut. Posebej pa napravimo rižoto, in sicer tako, da zavremo četrt litra vode, denemo vanjo riž in sol; neprestano mešamo, od časa do časa pa dodamo žlico vrele vode ali juhe. Ko je riž napol kuhan mu prilijemo omako klobas, ko pa je skuhan, mu dodamo koščke surovega masla in parmezan ter ga obložimo s klobasami.

ZDROBOV PUDING

Potrebujemo: 200 g zdroba, 1/2 litra mleka, 1/2 l vode, 150 g sladkorja, 50 g rozin, 3 cela jajca, limonin olupek, klinček, 2-3 žlice marmelade ali malinovca ter žlico konjaka.

Pristavi k ognju mleko z vodo, s sladkorjem, naribano limonino lupino ter klinčkom in pusti, da nekaj minut vre, potem pa vsipaj počasi zdrob. Kuhaj 10 minut in dodaj medtem rozine cela jajca ter mešaj. Končno pa stresi zmes v namazan pekač ter kuhaj pol ure na sopari. Posebej pa kuhaj nekaj minut marmelado s 1/2 kozarca vode, nato dodaj še konjak. Ko je puding gotov, pusti, da se hladi ter ga potem zvrni na krožnik in polij z marmelado.

LESNIKOVE KROGLICE

Potrebujemo: 3 rumenjake, 250 g sladkorja, 250 g olupljenih in zmletih mandelj, 125 g naribane čokolade, 30 g cimetovega prahu, 2 žlici moke, žličko ruma. Dva beljaka temeljito mešamo ter napravimo kroglice, ki jih povaljamo v sladkorju v lešnikih ali čokoladi in jih potem pustimo, da se posuše.

* * *

Vsakdo ve, da je čebula izredno zdrava jed. V času epidemije gripe so ljudje uživali čebulo, da so se obvarovali bolezni.

* * *

Majhne opekline nam ne povzročajo bolečin, če jih obložimo z narezano čebulo.

* * *

Čebulini obkladki pomagajo proti bolečinam v vratu.

* * *

Rana, ki nam jo povzroči čebelni pik, nam hitro ozdravi, če jo namažemo s čebulo. Tudi razna gnojenja na prstih nam prej dozore, če si jih oblagamo z vročo narezano čebulo.

GLAS MLADIH

Olimpijske igre in jugoslovanski šport

Mladina bo imela v l. 1952 vrsto največjih športnih senzacij. Šestič se bo mladina vsega sveta zbrala k olimpijskim zimskim igram, ki bodo letos prvič na severu v domovini smučarstva. Organizacijo zimskega dela olimpijskih iger je prevzelo mesto Oslo.

V ospredju so smučarske tekme, pri katerih bo največja borba med najboljšimi nordijci in zlasti Finci bodo skušali vzeti Švedom prvenstvo, ki ga ima Nisse Karlsson. V skoku bodo morali Norvežani napeti vse sile, če bodo hoteli preprečiti poraz v svoji najljubši disciplini. V alpskih disciplinah je položaj docela drugačen, tu bo ostra borba med Francozi, Avstrijci, Italijani, Švicarji in outsiderji, kot so: Američani, Norvežani, Nemci. V hokeju prevladujejo ostale konkurente zlasti Kanada in ZDA, toda tudi Čehoslovaki, Švedi in Švicarji smejo upati na uspehe. V bobu so favoriti Nemčija, ZDA in Švica, v drsanju se ne more ničesar predvidevati.

Vsi ti olimpijski igri v Helsinkih, ki bodo od 19. julija do 3. avgusta bo lahka atletika. Glede teka na kratke proge še ni gotovo, če bodo «beli» tekmovalci zmagali nad «črnimi», to je predvsem pred ameriškimi črnci. Toda čim večje bodo razdalje, tem bolj bodo v ospredju Evropejci. Tu mislimo na Čeha Zatopeka, Belgijca Gastona Reiffa, Finca Maekelaja in druge. V orodni telovadbi bodo nevarni Švicarji, Finci in Nemci.

Kot znano, so na zadnjih olimpijskih igrah v Londonu tudi Jugoslovani dosegli lepe uspehe. Nagel razvoj jugoslovanskega športa nas navdaja z upanjem, da bodo naši atleti na letošnjih mednarodnih tekmah še uspešnejši.

Do tega zaključka nas vodi športna bilanca v 1951, ko so se v prvi vrsti izkazali lahkoatleti, vaterpolisti, nogometaši, košarkarji, boksači in igralci tenisa. Spomnimo se le nogometne zmage Jugoslovanov proti Norveški (4:2), Švici (7:3) in proti Švedski (2:1) ter neodločene igre, ki jo je treba upoštevati kot zmago proti Italiji na njihovem igrišču v Milanu.

Predstavniki jugoslovanske atletike so si priborili lani 36 novih državnih rekordov, od teh 7 novih rekordov v medržavnem dvoboju z Anglijo. Pomembno je, da so zmagali Angleži samo s 13 točkami razlike. To je bil za Jugoslovane eden največjih uspehov v lahki atletiki. K temu moramo dodati žensko ekipo, ki je zasluženo zmagala nad italijansko reprezentanco z rezultatom 59:34.

Vaterpolisti so dvakrat premagali Francoze, in sicer z 10:3 in 7:2, Avstrijce s 7:3 in 7:6 točkami, na tekmah v Rimu in Neaplju so uklonili Švede s 13:4, obvladali Nizozemce s 4:4, medtem ko so izgubili proti Italiji, zmagovalcem lanskega turnirja, z majhno razliko 4:6. — Na Dunaju so jugoslovanski plavači premagali avstrijsko reprezentanco s 110:83.

Posebno uspeh pa so dosegli jugoslovanski košarkarji; na osmih mednarodnih srečanjih so odnesli kar sedem zmag. V Beogradu proti Francozom (56:46) in šest zmag v Cargradu na velikem turnirju. Tako so porazili Italijane (55:22), Avstrijce (46:19) Perzijce (55:37) Egipčane (43:36) Francoze (54:50) in Turke (52:38). Tako je dosegla Jugoslavija prvo mesto.

V tenisu so na tekmah na Dunaju premagali Walles, Luksemburg, Italijo in Egipt vsako s 5:0 točkami, nato še Brazilijo in Švedsko s 5:1 in Anglijo s 5:4, poraženi pa so bili od Madžarov s 3:5.

V hokeju so nadvladali Italijane, in sicer v Beogradu 12:8 in dosegli v Sarajevu 10:10; proti Avstriji so zmagali z 8:0 in 6:2.

Vsi ti uspehi nam dajejo upanje, da bodo Jugoslovani častno zastopali svojo državo.

«Kaj je videl MIŽEK FIGA»

PIONIRSKI KOTIČEK

in uganke MATEJA BORA

Pionirji!

Poprosite svoje mamice, naj Vam kupijo knjige, ki jih je za Vas ob novem letu izdala Mladinska knjiga v Ljubljani. Če imate radi dosti lepih in barvnih slik, prosite za slikanico: «Kaj je videl Mižek Figa», ki jo je napisala Mila Prunkova-Utva, poslikal pa Dušan Petrič. Skoraj vsak verz pesmi o Mižku Figi spremlja lepa podoba, ki nam kaže da je šel Mižek Figa po svetu v tuj nepoznan kraj in da nam je povedal, ko se je vrnil domov, naslednje:

«Tam je miška mačko [snedla,
ko je žabjo volno vredla,
zajci lovce so podili,
psi gonjače postrelili,
mravlje zid visok podrle,
žabe pa orehe trle.
Kure snedle so lisico,
srna pekla je potico,
polž je drva skupaj nosil,
medved vbogajme je [prosil.

Cuki vse noči kvartali,
vse imetje zaigrali,
storklje kolo so plesale,
sove so jih varovale.
Slon je pesmice koval,
mrož povestice je bral,
spisala jih je kamela,
ko je ravno čas imela.
Nosorog je žogo bil,
smuke jelen se učil,
Toda čudo vseh čudes —
bilo je po to zares!»
— pravi Mižek Figa:
«Dete deda je zibalo
in je zanj plenice pralo
na otoku Niga.»

* * *

Vso našo pozornost pa zasluži, dragi pionirji, mladinska knjiga «Uganke», ki jo je napisal znani pisatelj Matej Bor in opremil slikar Gvido Birolla, po rodu Tržačan. Knjiga obsega 48 ugank.

So to navidez preproste pesmice, ki pa vam bodo dale mnogo misliti, preden jih boste razrešili. Če pa ne boste mogli sami dognati skrivnosti, ki tiči za temi ugankami, boste obrnili stran in uganke razbrali s slike.

Če Vam pa se to ne zadostuje, tedaj Vam ne preostaja drugega, kot da odprete kazalo na zadnji strani in vse Vam bo jasno. Prepričani smo, da Vam bodo uganke tako zelo všeč, da se jih boste naučili celo na pamet; pa se prepričajte, če ne govorimo resnice:

Obesili so ga, ponjem bijo,
a kaj mu mar — on poje [Vam glasno.
(UOAZ)

Nihče ga ni učil, pa vendar [piše.
Kaj piše, pa ne ve. Kako [se piše?
(SVINČNIK)

Nosiš ga, hkrati pa v njem [stojiš.
Malce pomisli, pa pogodiš.
(ČEVELJ)

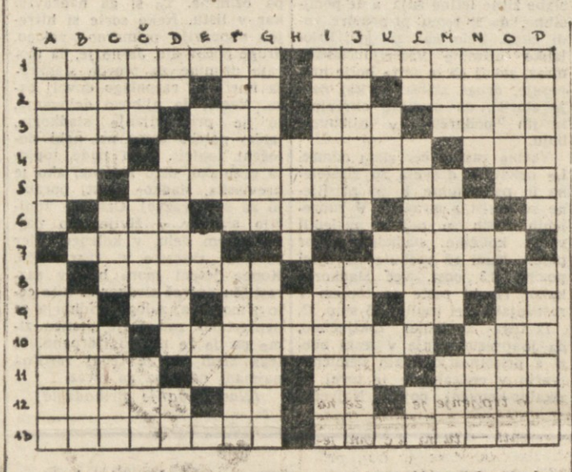
Vsak dan prinese iz dalje [neznane
k nam domov kupe novic,
pa se niti iz sobe ne gane —
kdo je ta stric?
(RADIO)

Prijateljici dve imaš,
ki ti pogosto v lase sežeta,
a ko izveš, kdo sta, priznaš,
da ti vendar vse dreve [strežeta.
(ROKE)

Zaprli so jih, glej,
pa niso nič storile,
pustili so jim kljuke,
pa niso pobegnile.
(DURI)

Ti po nogah, a on ti gre po [glavi,
preklinja ga najrajši [kolesar
promet ovira, pa ga ne [ustavi,
a kazni vendar plačal ni [nikdar.
(ZEBELJ)

ZA BISTRE GLAVE

Križanka

VODORAVNO:

1. vrsta ceme ta, študent, visokošolec; 2. ravnčiti se, dva soglasnika, dva enaka soglasnika, oblека (hrvat.); 3. zavitek, nedoločni zaimek, glasbena nota, židovski uče jak; 4. gospa (angleško) železniška postaja med Zidanim mostom in Mar borom, ploskovna mera (m ož.); 5. samoglasnik in soglasnik, nauk o sestavih, romanski spolnik; 6. soglasnik, mednarodni znak za «rešite naše duše», žensko ime, turški poveljnik, samoglasnik; 7. grič, majhna vzpetina (dvoj.), soglasnik, kmetovalci pri določenem opravilu; 8. soglasnik, lesena uta na vrtu (v množini), naganjati, soglasnik; 9. predlog živalski glas, tuje moško ime, predlog. vezn k; 10. kakšen, zapora ladij (ljud.), da se preprečijo in omeje nalezljive bolezni, del živalskega telesa; 11. oznaka za barvo, oblika glagola dati, medmet, ječe; 12. soglasje tonov, oziralni veznik, bodrilnica, država ob Tibetu; 13. avstralski otok, napreduje.

NAVPIČNO:

A: jakost, množina vozil na cestah, ruski modrijan; B: odstop, soglasnik, vrsta proze; C: reostat (okrajšano), rastlinski izcedek, zmeda; C: začetne črke treh modernih tehničnih iznajdb; začinim, trije soglasniki; D: starejša oblika vezn ka, pismar, pritrdilnica; E: samoglasnik, prve 3 črke imena rojstnega kraja slovenskega pesnika, igralna karta, K — latinsko, soglasnik, F: dolgonosa, ptica; G: koritski filozof pred Kr. roj., evropska država (v ital. pravopisu); H: arabski knez, dva zaporedna soglasnika, I: gora v Armeniji, oksidiran bakter, J: žensko krstno ime, iz samostalnika oreh izpeljan pridevnik; K: samoglasnik, smuči, predlog, predlog. samoglas.; L: predlog prilni glas. inštrument, dva enaka soglas.; M: žensko ime, žensko ime, obžalovanje dejanja; N: rojstno mesto Mohameda, vzklik pri kihanju, deli živalskega telesa (množina); O: narodi naših pokrajin v času Grkov in Rimljanov, samoglasnik, pletena posoda; P: domača žival, majhna cerkev.

REŠITEV novoletne križanke

VODORAVNO: 1. ali — kip; 2. kava — r. k. — oj; igla; 3. Slovenija — Barkovlje; 4. Aero — Ivan — Anja amen; 5. komad — OLO — ta; Tara — Aldan; 6. umor — ski; ro — da; Ulm - Ajno; 7. dam — Ivan Ca kar — spem — vse; 8. nosna — Darja; 9. rovt — Alka; 10. AO — iz — ro; 11. salva — re — in — drag; 12. Pavia — in — karo; 13. pol — dtdk — obligacija — ost; 14. Ilok — Iva — SL (Stritar-Levstik) — so — Oka — Opel. 15. roman — ametist — KPS — spaka; 16. oral — Eden — reva — Ovid; 17. Nederland — anatomija; 18. enka — Abel. 19. vas — ata.

NAVPIČNO: A: KUD — pir. B: Omar — polo. C: samomor — Salomon. D: Lear — so — av — kare; E: akord — invalid — nadev; F: Lavo — svatovati — Lena; G: Ive — Oka — dva — RKS; (Rdeči križ Slovenije) H: anilin — kamela; L: Ivo — Cicero — Ena; J: rja — Ra — osten; K: ka; ton — bli da; L: Kapitol; M: oba — da — Istran; N: jantar — Igo — en; O: rja — Kozina — kva; P: Ikarus — copata; R: kgo — Alp — iks — oba; S: ILVA — Medard — JA — omet; T: palma — Malorka — svila; U: jela — RK — a.a. — opij; V: endivija — Gropada; Z: Ansa — Osek; Ž: Noe — tla.

MLADI KEMIK

KEMIJA OGNJA

Ali veste, da je gorenje v resnici kemični proces? Dolgo so ljudje mislili, da oddaja goreč kos lesa ali druge snovi skrivnostno, nevidno tekočino. Potem so odkrili, da se snov, ko «gori», le združuje s plinom **kisikom**, ki je v zraku. Kisik je brez barve, okusa in vonja. Tudi vidimo ga ne. Toda brez kisika ne bi živela nobena žival in ogenj ne bi mogel goreti. Kisik, ki pride z dihanjem v vaša pljuča, vam z oksidacijo hranilnih snovi v resnici ohranja plamen življenja.

Preprost poskus vam pokaže, kako se kisik porablja pri gorenju. Odrgajte si kos časopisnega papirja s stranico okrog 12 cm, nalahko ga zmečkajte in potisnite na dno kozarca. Prižgite papir in ko dobro gori, poveznite narobe obrnjen kozarec v vodo, ki ste jo nalili v globok krožnik. Plamen bo kmalu ugasnil, kajti kisik iz zraka v kozarcu bo pošel. Odstranitev kisika povzroči zmanjšanje zračnega pritiska v kozarcu in normalni zunanji pritisk dvigne nekaj vode v kozarec.

Voda napolni približno eno petino kozarca. To pomeni, da je v običajnem zraku od celotne množine ena petina kisika. Ostale štiri petine pa so v glavnem drug plin, ki ga imenujemo dušik. Oba plina sta med seboj pomešana, toda dušik — razen v redkih primerih — ne sodeluje pri kemičnih reakcijah.

MLADINA V SVETU

MEDNARODNA STUDENTOVSKA KONFERENCA

V Edimburgu na Skotskem je 3. januarja pričela mednarodna študentovska konferenca, katere so se udeležili predstavniki študentovskih organizacij iz 20 držav, da razpravljajo o mednarodnem sodelovanju študentov, a tudi o njihovem prizadevanju za mir, za mednarodno vzajemnost ter za svobodo znanstvenega dela. Zvezo študentov Jugoslavije zastopa na mednarodni konferenci predsednik njenega centralnega odbora Milorad Pešič in tajnik za mednarodne stike Jakša Bučevič.

* * *

Študentje ljubljanske univerze izdajajo svoj časopis «Tribuna», ki obravnava vsa zanimiva vprašanja njihovega življenja ter študija. Prav tako prinaša tudi vesti iz političnega in kulturnega življenja doma in po svetu.

* * *

Okrog 30 procentov norveških študentov študira s podporo državnega posojila. Povprečni letni znesek posojila znaša 1550 kron, to je približno polovica vsote potrebne za 10-mesečni študij. Posojila daje država brez kakega posebnega jamstva in obresti tudi za dobo 15 let.

Miloš Macarol

OB OVNU

V težkem taktu
tolče, zbija
neizmerna naša moč.
Dviga, spušča, v tla zabija
rano zjutraj ...
pozno v noč ...
Drsi nam oven

gor in dol
veselo in brez muk,
ko tisočkrat iz dneva v dan
iz prs zveni nam čez ravan:
Hooo-ruk!
hooo-ruk!
ho-ruk!

Ho-ruk! — brez muk!
Ho-ruk! — Juhej!
Kdor hoče z nami le naprej!

Naš duh je živ,
telo krepko,
razgiban naš je glas,
prešerni, vedri s pesmijo
hitimo v novi čas!

JUCA piše PEPI

Draga Pepa!

Mož, ki ve, kaj je bonton,
general je Winterton.

Zdaj, ko se je dopolnilo
staro leto, je objavil
novoletno sporočilo
in nas res lepo pozdravil.

Da prav vsi bi doživeli,
zadovoljni in veseli,
v novem letu srečne dni,
to nam Winterton želi.

Kolikor poznam te, Pepa,
strinjala se boš z menoj,
da odzovem se takoj
in mu kličem: «Hvala lepa!»

Prav iskreno, iz srca,
tukaj mu čestitke vračam
in obenem prosim ga,
da se lahko nanj obračam:

Če resnično nam želite
zadovoljnost in veselje,
čas je, da se odločite
spoštovati naše želje.

Glavna, prva vseh želja,
ki srce jo narekuje,
gospod general, je ta,
da se jezik naš spoštuje.

Miren narod smo in čeden,
dober, skromen, a zaveden,
vsakemu enakovreden!
Govorica, ki učila
jo je mati, nam je mila!

Pride li do Vas resnica,
kak' deli se nam pravica?

Je-li to pravilna vlada,
da ga v Trstu ni urada,
kjer bi jezik naš poznali,
ga dostojno spoštovali
in se ga posluževali?

Vprašam Vas le to, le eno:
Je to prav, je to pošteno?

Čudna tuka je pravica,
da slovenska govorica
niti takrat se ne čuje,
kadar davek se plačuje!
Za naš jezik ni jim mar,
dober pa je naš denar!

Je-li to pravanje pravo,
vprašam Vas, in je to zdravo,
da se na slovensko glavo
vedno luča psovka ščavon?

V Trstu samem svoje dni
in po vsej okolici
stali naši so domovi ...
Čujte, dragi general:
Pogoreli so do tal,
vse nam je jadist požgal! —
Naši klici po obnovi
so, kot se to včasih pravi,
glas upijočega v puščavi. —

Druge želje zdaj pustimo,
v prvi vrsti to želimo,
a poudarjamo, da vse
to nam po pravici gre;
hočemo le, kar je naše!

Evo: to, vsaj to nam dajte!
in potem pa, bogme, znajte:
Ko preteče leto dni,
lahko zrete nam v oči.
Dvignile se bodo čaše
na junaško zdravje Vaše!

SIBA

Med vrstami

BOŽIČNE IN NOVOLETNE POSLANICE. Vsi vidni državniki po svetu so objavili svoje božične in novoletne poslanice. Vse so umerjene in trezne ter izražajo željo po mirni ureditvi sveta. Oglasila se je tudi argentinska Eva Peron, ki je izrabila priliko, da svojemu možu dela prav amerikansko reklamo. V svoji poslanici je zapisala: V 19. stoletju so zlohotni ljudje prinesli revščino in stisko nad človeštvo. Po zaslugi mojega moža Perona je zdaj argentinsko ljudstvo poklicano, da človeštvu oznanja božjo besedo in mu prinaša sporočilo angelov.

MED VRSTAMI: Draga Evica, kar tiha bodi! Kdo pa ti bo verjel? Z Evami imamo slabo izkustvo. Poznamo neko Evo iz davnih časov, ki je človeštvo prav pošteno speljala na led.

Živel turizem

Vlada na Ogrskem je imela ob koncu leta sejo. Zabeležbe vreden je odstavek iz poročila finančnega ministra: Priporočljivo bi bilo, da v bodoče posvečamo posebno pažnjo razvoju turizma. V ravnokar preteklem letu so našo državo obiskali samo štirje ameriški turisti in vendar nam je to vrglo lepo vsoto 120.000 dolarjev, ko smo jih izpustili. Če se nam posreči, da privabimo vsaj enkrat na mesec po par ameriških turistov, bo to pomenilo za našo finančno bilanco enega glavnih dohodkov.

Kakor v davnih otroških letih

V božičnih počitnicah se je De Gasperi krepko udejstvoval na konferenci za organizacijo evropske vojske. Ko se je vrnil v Rim, je izjavil novinarjem: «Prav praznično je bilo. Zdelo se mi je, da sem se povrnil v otroško dobo, ko sem za božič dobival svinčene vojake in se z njimi poigral.»

Popolnoma neodvisen

V Libiji so postavili novega arabskega kralja. Stopil je pred ljudstvo in svečano izjavil: «Moje kraljestvo naj bo popolnoma neodvisno. Vladal bom samostojno in odločno bom odklanjal vsak zunanji vpliv. Alj right!»

Žetev napreduje

SOFIJA — Kakor se je izvedelo iz službenih virov, žetev v Bolgariji dobro napreduje in so popolnoma izmišljene govorice, da kmetje nočejo žeti. Samo včeraj so poželi in odpeljali v skladišča petnajst voz žita in petnajst voz kmetov. Prva in druga skladišča straži policija.

ITALIJANSKI slovstveniki na znamkah

FILATELIJA

Italijanska poštna uprava je do danes dala v promet že večje število znamk, ki nas spominjajo na slavne kulturne može preteklega časa: slikarje, stavbenike, glasbenike, pisatelje in pesnike. V tem spisu bomo podali kratek pregled onih pesnikov in pisateljev, ki so jih že upodobili na znamkah.

Najstarejši italijanski slovstvenik, ki spada v ta pregled, je sveti Frančišek Asiški. Njega štejemo med prve oba kovalce italijanskega jezika «volgare», ki se je začel uveljavljati v književnosti ob koncu enajstega in v začetku dvanajstega stoletja, do takrat je namreč ta jezik uporabljalo le ljudstvo, kot znači sam naziv, dočim so se izobraženci posluževali še vedno latinščine. Prav zato torej velja sveti Frančišek (1182-1226) s svojim delom «Il cantico di Frate Sole», kot eden izmed začetnikov italijanske književne kulture. Njemu na čast so ob 700-letnici smrti izdali serijo petih znamk.

Stoletje za tem je italijanska literatura dosegla svoj višek s tremi velikimi: Dantejem, Petrarco in Boccacciom. Dantejevo osebnost gotovo vsakdo pozna, saj slovi njegovo delo «La divina commedia» kot največji umotvor svetovne poezije in je prevedeno skoro v vse jezike, med temi tudi v slovenščino. Na filatelističnem področju se spominjamo Danteja kar v štirih serijah. Prva, ki je bila izdana leta 1921, ob šeststoletnici pesnikove smrti, je sestavljena iz treh znamk: prva za 15 centesimov prikazuje odprto knjigo, kjer stoji napis «Divina Commedia», pri strani pa «Che sopra gli altri com'aquila vola». Druga za 25 cent. prikazuje alegorično podobo Italije, ki drži v eni roki odprto knjigo s črkami «D.A. - D.C.» in z napisom «Onorate l'Altissimo Poeta». Tretja znamka za 40 cent. pa prikazuje samega Danteja, ki drži v rokah svojo knjigo. Spodaj pa čitamo: «Mostrò ciò che potea la lingua nostra».

Dantejev portret prikazuje tudi znamka 10 + 2,50 lir iz leta 1932, ki spada k seriji osemnajstih znamk s prebitkom v korist «Società Nazionale Dante Alighieri» («Narodnega društva Dante Alighieri»), na katerih znamkah so naslikani vsi vidnejši italijanski pesniki in pisatelji. Dantejev portret vidimo zopet na znamki za 15 cent. za pnevmatično pošto, ki je bila izdana leta 1933. Končno vidimo Danteja na znamki za 25 cent. serije iz leta 1938, ki je bila izdana ob šestnajsti obletnici fašističnega «pohoda na Rim», na znamkah katere je prikazana v glavnih obrisih italijanska zgodovina od ustanovitve Rima do današnjih dni.

Dočim je Dante v svojih spisih popolnoma navezan na srednjeveški misleči nazor o enostranskem življenju, je pesnik Francesco Petrarca (1304-1348) že nekoliko navezan na ta svet in je prvi predhodnik humanističnega mišljenja. Njegovo glavno delo je zbirka pesmi «Il Canzoniere», v katerem stoji v sredi vsega dogajanja ženska — Lavra, ki je prikazana kot neko idealizirano bitje. Pesnikov portret vidimo na znamki za 2,75 lir iz leta 1932 (serija v korist društva «Dante»).

Pravo nasprotje s srednjeveškimi nazori pa je novelist Giovanni Boccaccio (1313-1375), prvi oblikovalec čiste italijanske proze. V njegovih manjših umotvorih kot v glavnem delu «Il Decamerone» vidimo globoko navezanost na tukajšnji svet, v čemer se ne razlikuje le od Dantejevega onostranskega nazora, ampak tudi od Petrarcovega sredinstva. Tudi on je bil prikazan na znamki za 10 cent. iz leta 1932 (serija v korist društva «Dante»).

Že v starem veku so se nekateri vladarji ukvarjali s pesništvom, misleč, da bodo tako svojo slavo še povečali, a malokdo je v tem resnično uspel. Ta navada se je nadaljevala v srednjem veku. (Uspel primer — vladarja literata imamo v Lovrencu de Medici, ki je bil imenovan «Il Magnifico». Lorenzo de Mediči je tipični predstavnik humanističnega mišljenja, ki je prevladovalo v petnajstem stoletju, kar se lahko razbere v njegovih delih posebno še v štirih znamenitih verzih:

«Quanto è bella giovinezza,
che si fugge tutta via!
Chi vuol esser lieto sia:
di doman non v'è certezza».

(Kako lepa je mladost, ki beži! Kdor hoče, naj se veseli, kajti, kaj bo jutri, ne vemo). Torej tu vidimo, kako daleč je že Dantejev misticizem in onostransko življenje; tu brenčijo strune veselega življenja. Njega vidimo upodobljenega na znamki za 20 lir iz leta 1949, to je ob 500-letnici rojstva.»

(Nadaljevanje sledi)

* * *

Švica

3. Znamke «Pro Juventute». 5 + 5 cent. portret pisateljice Johanne Spyri. Ostale vrednote pa prikazujejo različne metulje. (10 + 10; 20 + 10; 30 + 10; 40 + 10).

ČUDOVITA POTOVANJA IN DOGODIVŠČINE LAŽNIVEGA BARONA MÜNCHHAUSNA

Ilustrira: B. GROM

V.

1.
Boljšega darila mi nihče ni mogel poloniti, saj mi je litovski konj obetal toliko dobrega na bojnem pohodu. Ko smo nekoč podili Turke, sem povelje val precej izpostavljeni prednji straži ter opazil, da se mi približuje sovražnik, zavit v gosto meglo prahu. Ukazal sem torej svojim tovarišem, naj se razprše na levem in desnem krilu in naj dvignejo toliko prahu kolikor morejo, nakar sem udaril po sovražniku; ta se je najprej ubiral, toda ko so mi prišli na pomoč vojaki, je začel bežati.

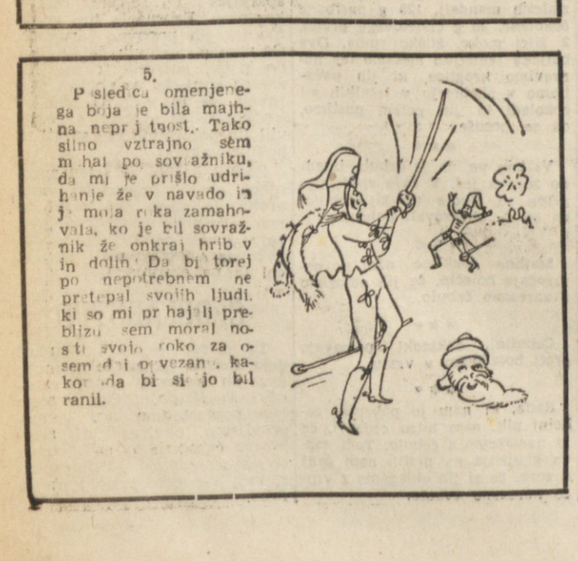
2.
Ker je bil moj konj tako nagel, sem jaz prvi sledil sovražnika in ker sem videl, kako beži pri nasprotnih vratih iz trdnjave, sem sklenil, da se ustavim na glavnem trgu in počakam, da se moji zberejo. Medtem sem pognal svojega upehanega konja k studencu; pil je in pil, a žeje kar ni mogel ugasiti. Najprej sem se čudil, toda ko sem dobro pogledal, sem videl da vsega zadnjega dela moje živali ni več; tako je voda seveda odtekala, ne da bi konju koristila.

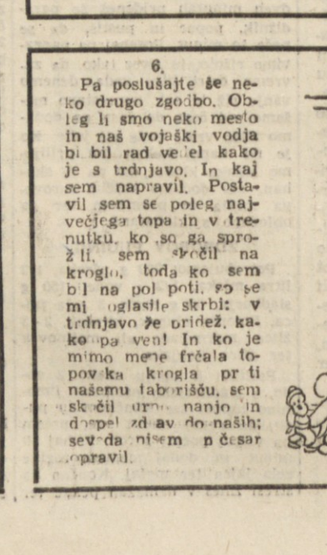
3.
Kako se je moglo to zgoditi, mi je ostala popolna uganka, dokler ni privihrajl moj hlapec ter mi povedal, da so nenadoma, ko sem vdrl za sovražnikom v trdnjavo, spustili železno mrežo nad vrati, ki je prerezala mojega konja. Odrezani del je nekaj časa strahovito razsajal in brcal sovražnike, nato pa je krenil na bližnji pašnik. Takoj sem se obrnil in preostala konjska polovica me je v hitrem diru nesla na pašnik, kjer sem ves vesel našel še drugo polovico.

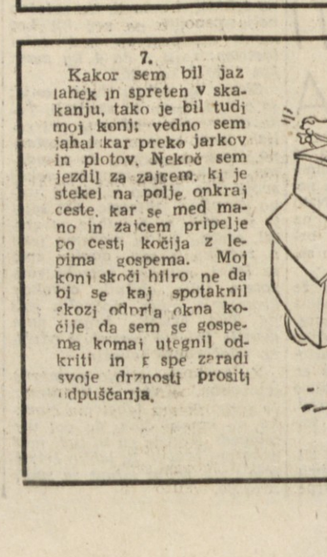
4.
Prepričal sem se, da je še življenje v obeh konjskih polovicah, poslal takoj po živinozdravnika, ki je sešil oba dela z overjevimi mlačikami ki so mu bile ravno pri roki. Rana se je srečno zacelila in glej, zgodilo se je nekaj, kar se more pripetiti le tako slavnemu konju: iz mladik so pognale korenike v njegovem životu, zrasle so in se izbikovale v ulico, tako da sem pozneje marsikdaj v senci lavorik jezdil na nove slavne pohode.

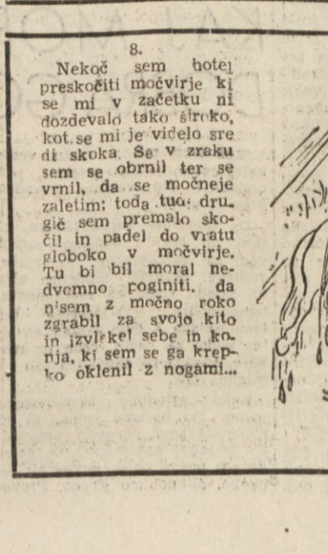
5.
Posledica omenjenega boja je bila majhna neprijetnost. Tako silno vztrajno sem mahal po sovražniku, da mi je prišlo udrihanje že v navado in je moja roka zamahovala, ko je bil sovražnik že onkraj hrib v in dolin. Da bi torej po nepotrebnem ne pretepal svojih ljudi, ki so mi pr hajali preblizu, sem moral nositi svojo roko za osem dni povezano, kakor da bi si jo bil ranil.

6.
Pa poslušajte še neko drugo zgodbo. Obleg li smo neko mesto in naš vojaški vodja bi bil rad vedel kako je s trdnjavo. In kaj sem napravil. Postavil sem se poleg največjega topa in v trenutku, ko so ga sprožili, sem skočil na kroglo, toda ko sem bil na pol poti, so se mi oglasile skrbi: v trdnjavo že pridež, kako pa ven! In ko je mimo mene frčala topovska krogla proti našemu taborišču, sem skočil urno nanjo in dospel zdrav do naših; sevda nisem napčasar opravil.

7.
Kakor sem bil jaz lahek in spreten v skakanju, tako je bil tudi moj konj: vedno sem jahal kar preko jarkov in plotov. Nekoč sem jezdil za zajcem, ki je stekel na polje onkraj ceste, kar se med mano in zajcem pripelje po cesti kočija z lepima gospema. Moj konj skoči hitro ne da bi se kaj spotaknil skozi odprta okna kočije, da sem se gospema komaj utegnil odkriti in ju spet zaradi svoje drznosti prositi odpuščanja.

8.
Nekoč sem hotel preskočiti močvirje ki se mi v začetku ni dozdevalo tako široko, kot se mi je videlo sredi skoka. Še v zraku sem se obrnil ter se vrnil, da se močneje zaletim; toda tudi drugič sem premalo skočil in padel do vratu globoko v močvirje. Tu bi bil moral nedvomno poginiti, da nisem z močno roko zgrabil za svojo kito in izvlekel sebe in konja, ki sem se ga krepko oklenil z nogami...

PREDLOG ZAKONA O DRUŽBENEM NAČRTU PRED ZVEZNO SKUPŠČINO FLRJ

Ohraniti življenjski standard

kljub zapletenemu svetovnemu položaju na dosedanji višini

Prvi krat na svetu razpravlja skupščina neke države o razdelitvi narodnega dohodka

Ljudska skupščina FLRJ je začela te dni pretresati predlog zakona o družbenem načrtu za 1952 leto. Ta predlog je bil obenem dan na javno diskusijo vseh državljanov.

Javna diskusija o vprašanjih posebne važnosti se je v Jugoslaviji že večkrat uporabljala. Tako je bilo pri predlogu ustave in pri zakonu o petletnem planu.

Predlog plana obsega več poglavij. Najvažnejše je prvo, ki planira družbeni proizvod, narodni dohodek in njegovo razdelitev.

Skupščina torej ne razpravlja več samo o onem delu narodnega dohodka, ki ga potroši država v okviru državnega proračuna, temveč bo ukrepala o vsej proizvedeni vrednosti in o njeni razdelitvi.

Družbeni proizvod, vse v enem letu proizvedeno blago, čigar vrednost je izražena v denarju, bo dosegel v 1952. po predloženem načrtu 1.784,45 dinarjev. Račun družbenega proizvoda sloni na minimalnem izkoriščanju kapacitet in obsega vrednost celotne proizvodnje in proizvodnih uslug državnega, zadružnega in privatnega sektorja na vseh področjih narodnega gospodarstva.

Značilno za nov osnutek družbenega plana je prav dejstvo, da ne planirajo več maksimalne zmožnosti proizvodnje, temveč obvezni minimum. Predloženi osnutek predpostavlja, da se bo proizvodnja gibala v glavnem na nivoju 1951. leta. Seveda je logično, da bo proizvodnja presegla vnaprej postavljene številke. Vendar pa je sedaj zajamčeno, da bodo vsi načrti res realni in je prepuščena iniciativa posameznim proizvajalcem.

Predloženi načrt predvideva tako povečanje proizvodnje. Zato tudi predvideva, da bodo razdelili več narodnega dohodka, kot ga je v načrtu samem.

Načrt predvideva, da bodo celotna jugoslovanska industrija, kmetijstvo, promet itd. ustvarili 885.16 milijard dinarjev. Narodni dohodek predstavlja na novo ustvarjena vrednost v 1952. letu. Do njega so prišli tako, da so odbili od vrednosti družbenega proizvoda vrednost surovin in amortizacijo.

Od skupnega narodnega dohodka bo uresničeno na posameznih področjih gospodarstva:

	milijarde din
industr. in rudarstvo	365:37
kmetijstvo	286.66
gozdarstvo	24.84
stavbarstvo	41.60
promet	74.73
notranja trgovina	26.80
dohodek in razlike pri cenah v prometu z inozemstvom	35.00
obrt	30.16

V Ljudski republiki Sloveniji bodo posamezna področja dosegla naslednji narodni dohodek:

	milijarde din
LR SLOVENIJA	143.58
industr. in rudarstvo	91.34
kmetijstvo	25.95
gozdarstvo	3.11
stavbarstvo	3.29
promet	10.35
trgovina	4 02
obrt	5.52

Pri razdelitvi narodnega dohodka je Zvezna vlada upoštevala več momentov, ki jih je definiral predsednik gospodarskega sveta na zasedanju Ljudske skupščine takole:

Življenjski standard delovnega ljudstva, kakor je predviden v predloženem družbenem planu za leto 1952, ostaja na isti ravni, na kakršni je bil. To prizadevanje zvezne vlade je popolnoma razumljivo in nadejam se, da ga bo spremljalo tako naše delovno ljudstvo kakor tudi ta skupščina. Glede na velike napore, ki jih bomo v prihodnjem letu še imeli, da bi vsaj v gradbenem pogledu dokončali ključno kapitalno gradnjo, dalje glede na potrebo, da precejšen del narodnega dohodka vlagamo za obrambne namene, se prihodnje leto še ne morejo pojaviti realni pogoji za bistveno zboljšanje sedanjega življenjskega standarda.

Seveda bodo določena zboljšanja, ki so bolj organizacijske narave in povezana s končno zaključitvijo procesa stabilizacije, ki jo deloma še vedno izvajamo, vsekakor še sledila. Toda bistveno zboljšanje življenjskega standarda je povezano z zaključkom kapitalne gradnje. Njeni uspehi bodo nato delovnemu ljudstvu nudili izvore nove, bogate in raznovrstne proizvodnje. Mislim, da vsi naši ljudski poslanci, da je bistvik uspeh naše ekonomske politike prav v tem, da ohranja življenjski standard na dosedanji višini kljub svetovnemu položaju, posebe, pa še kljub agresiji, ki ogroža našo državo, in sredi spopešenih naporov za dovršitev ključne kapitalne gradnje.

Po predloženem osnutku družbenega plana naj bi se dokončalo, kakor sem že poudaril, družbeno vzeto, ključna kapitalna gradnja v prihodnjem letu. To dejstvo določa znesek obveznih investicij ključne kapitalne gradnje v višini 128 milijard in 39 milijonov dinarjev ali 13,6% glede na skupno razdelitev narodnega dohodka. Znova poudarjam, da je ta znesek manjši od izpolnjenega letošnjega zneska.

Iz predložene razdelitve narodnega dohodka vidimo, da sodeluje fond narodne obrambe in obrambne industrije v tej razdelitvi z 210 milijardami. Ta vsota je, če gledamo nanjo formalno, vsekakor precejšnja, ker sodeluje s 23,7% glede na ustvaritev in z 22,3% glede na razdelitev narodnega dohodka. Toda tukaj moramo poudariti dve dejstvi. Po eni strani se izdatki za narodno obrambo in obrambno industrijo ne bodo v ničemer povečali od letošnjih izdatkov. Po drugi strani so to minimalni izdatki, ki jih naša država mora napraviti, če hoče svojo obrambno silo obdržati in razvijati na taki višini, kakor to zahteva položaj, za katerega pa mi nismo krivi. Mi nismo prav nič krivi, če moramo znova misliti na obrambo svoje svobode in neodvisnosti. Veliko rajši bi dajali velik del narodnega dohodka, ki ga sedaj vlagamo za namene narodne obrambe, v investicijsko gradnjo in življenjski standard delovnih ljudi.

Predloženi načrt predvideva naslednjo razdelitev narodnega dohodka:

a) fond plač delavcev v gospodarstvu in osebni dohodek individualnih proizvajalcev skupaj 382.88 milijarde din;	
od tega: fond plač delavcev in uslužbencev v gospodarstvu socialističnega sektorja	131.75
osebni dohodek; kmetov	241.99
osebni dohod. obrtnikov	9.14
b) družb. fondi skupaj	*402 65*
od tega: fond za otroške doklade	39.00
fond socialnega zavarov.	37.40
fond narodne obrambe	210.00
ostali fondi	116.25
c) investicije	*156.42*
od tega: državni plan investicij	128.04

Prvikrat na svetu razpravlja skupščina neke države in vsi državljani o razdelitvi narodnega dohodka. S tem dejstvom pravzaprav določa stopnjo presežnega dela. To se pravi, določa, koliko bodo porabili neposredni proizvajalci in koliko njihovega dela bo potrošila država za skupne potrebe.

Kaj takega si ne moremo niti zamisliti na Zapadu, ker so tam pač privatna podjetja in se formira stopnja presežnega dela stihijsko na trgu delovne sile. Prav tako si ne moremo zamisliti take revolucionarne odločitve v SZ, ker bi morala s tem vladajoča kasta priznati, da obstajá še vedno presežno delo in to kot taka kategorija, ki si jo ona prilašča. Z drugimi besedami bi morala priznati, da dejansko še vedno obstaja eksploatacija človeka po človeku, samo v drugačni, še bolj zavitj obliki.

MARČEVE IDE

Nadaljevanje s 4. strani

Samo Muze, moj Pomponij, nas lahko tolaži, ko smo izgubili vse reči, ki smo jih cenili. Postali smo sužnji, toda celo suženj lahko poje. Obrnil sem Odisejev postopek: da je obvaroval pogube sebe in svoje tovariše, je oglušil svoja ušesa za sirene; jaz pa posvečam vso svojo pozornost Muzam, da bi preslišal smrtno hrepenje Republike in zadnje vzdihljaje svobode.

Ne strinjam se s tebój: krivdo za to, da se vsi dušimo pri pisanju enemu samemu človeku.

Bolnik, ki je bil na tem, da umre, je poklical tega zdravnika, ki mu je povrnil vse zmožnosti razen volje in ga naglo narezal nase kot svojega osebnega sužnja. Nekaj časa sem se vdajal upanju, da se bo zdravnik veselil bolnikovega ozdravljenja in mu dal, da bo spet lahko popolnoma neodvisen. Toda to upanje je izpuhtelo.

Zato pa gojimo muze; to je edina svoboda, ki nam je nihče ne more vzeti.

Zdravnik sam se zanima za melodije, ki se vzdigujejo iz te veselje ječe. Poslal mi je šopek stihov Katula, o katerem govoriš. Madenca poznam že nekaj časa in v eni svojih pesmi se celo obrača name. To pesem poznam že leto dni, toda pri bogovih, nisem prepričan, ali se obrača name z občudovanjem ali me zasmehuje. Sicer pa sem dovolj hvaležen že zato, da mi ne pravi nevzvodnik ne žeparš — saj malokateri izmed njegovih prijateljev vide tema šaljivima vzdevkoma.

Nisem tako neomejeno navdušen zanj kakor Cezar. Nekaterih izmed teh pesmi ne občudujem toliko, bolj bi rekel, da so mi pri srcu. Tiste, ki slone na grških vzorih, lahko imenujemo naj ij jnjše prevode, kar smo jih kdaj videl; kadar pa se oddaljijo od svojih grških predlog, imamo pred seboj neko čudno reč.

Te pesmi so napisane v latinščini, toda rimske niso. Katul prihaja z onstran morje in nas pripravlja na izprij nje našega jezika in naših obik mišljenja, ki nas mora neogibno preplaviti. Pesmi, posvečene Clodii, posebno tiste, ki so napisane v spomin na smrt njenega vrabca, niso brez miline, vendar imajo tudi svojo smešno stran. Povedali so mi, da so zidovi kopališč že počečkani z njimi in da ni sirijskega prodajalca klobas, ki bi se jih ne bil naučil na pamet. Vrabec! Pripoveduje nam, da je pogosto čepel na Clodiinih prsih — na kraju, kjer je velik promet in kamor utegnejo ptiči priti le tu pa tam. No, pa sprejmimo anakreontske žalostinke za tem ptičem in strastno spodbujanje k nežnostim poljubom — toda kaj vidim? Nagel prehod ali bolje rečeno nič prehoda, in že govorimo o smrti; in pri Heraklu, bogato so nanizane splošno znane resnice stoične filozofije.

Sonca zahajajo in lahko spet vzhajajo;
ko pa nama kratka ugasne luč,
večna bo noč, v kateri bova
morala spati.

To je vzvišena in žalostna glasba. Dal si jo bom vrezati v zid pergole, ki gleda proti zahajajočemu soncu; — toda kje je vrabec in kje so poljubi? Med začetki in konci teh pesmi je nevzdržno nesorazmerje. To ni nekaj grško ne rimsko. V pesnikovem duhu tiče skriven tok misli, miselna zveza pod površjem vrstic. V smrti tega vrabca je upodobljena Clodiina, je upodobljena njegova smrt.

Če smo obveščeni na to, da bomo imeli poezijo osnovano na podtalnih tokovih misli, dragi moj Pomponij, bomo kmalu na milost in nemilost izročeni nerazumljivosti, ki se bo šopirila med nami kot neka višja vrsta občutnosti. Res je, da so naši duhovi trg, kjer se sužnji zaljubljeno ob modrijana, ali zapuščen vrt, kjer plevel poganja zraven rože. Vsak trenutek se lahko zob isne vsakdanja misel in se pridruži vzvišeni, ki jo spet lahko ponazori ali pretrga najnavadnejša nadrobnost vsakdanjega življenja. To je nedosledno; to je barbar v nas vseh, barbar, katerega so nas hotela oprostiti prizadevanja Homerja in velikih pisateljev skozi šest sto let.

Srečal bom tega pesnika prikosilu, ki ga bo čez nekaj dni priredila Clodia. Tudi Cezar bo tam. Nameravava napeljati pogovor tako, da jim bo jasna ta resnica. Ohranjevanje kategorij je zdravo ne samo za slovstvo, temveč tudi za državo.

KATUL: IZ PESMI

Miser Catulle, desinas ineptire,	Katul, moj ubogi, spametuj
et quod vides perisse perditum [ducas.	[se mi,
Fulsere quodam candidi tibi soles,	kar je izgubljeno, je izgubljeno
cum ventitabas quo puella ducebat	[pač.
amata nobis quantum amabitur [nulla.	Srečni so dnevi ti sijali,
Ibi illa multa tum iocosa fiebant,	dokler si hodil pota v raj,
quae tu volebas nec puella nolebat.	kamor je ljubica vabila te
Fulsere vere candidi tibi soles.	ljubljena kot nikdar nobena.
Nunc iam illa non vult: tu	Igre prelepe so tam se igrale,
[quoque, impotens, noli,	tebi prijetne, deklici všeč.
nec quae fugit sectare, nec miser [vive,	Res srečni so ti dnevi sijali.
sed obstinata mente perfer, [obdura.	Zdaj ona noče več: ne hoti [niti ti,
	in če beži, ne lovi je, ne muči se,
	temveč le vztrajaj, kakor jeklo [bodi trd.
At tu, Catulle, destinatus obdura.	A ti, Katul moj, srčno vztrajaj, [bodi mož!

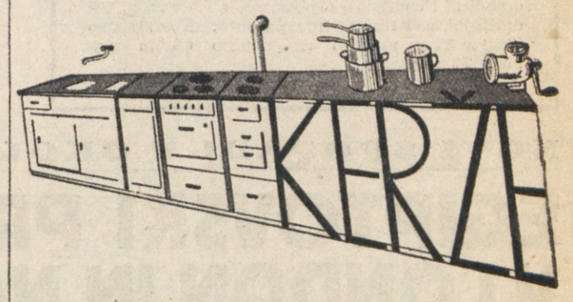
Knjiga vsakdanjosti Kornelija Nepota. (Vpisano v poznejšem času)

«Ali se ti ne zdi nenavadno», sem vprašal, «kako Katul pušča, da krožijo te (njegove zelo intimne ljubezenske) pesmi iz roke v roke? Nobena ga prejšnjega primera tako odkritosrčnega razkrivanja ne poznam.»

«Tu je vse nenavadno», je odvrnil Cicero, vzdignil obrvi in znižal glas kakor da nama prisluškujejo. «Ali si opazil, da se stalno pogovarja s sam s seboj? Čigav je ta drugi glas, ki ga tako pogosto nagovarja — ta glas, ki ga spodbuja, naj ‚vztraja' in naj ‚zbere svoje moči'? Ali je to njegov genij? Ali je to kak drugi jaz? O, prijatelj moj, tej poezji se upiram dokler se ji morem. Nekaj nespodobnega je v njej. Ali je to grobar življenjska izkušnja, ki se ni še dovolj preoblikovala v pesnitvijo, ali pa je nova vrsta občutnosti. Kakor sem slišal, je bila njegova babica iz Severne dežele; morebiti so to prve sapice, ki pihljajo na naše sovstvo od Alp. Rimske niso. Pred temi stihi Rimljan ne ve, kje naj se spočije njegov pogled; Rimljan zardeva. Tudi grški niso. Tudi še poprej so nam pesniki pripovedovali o svojem trpljenju, toda to trpljenje je bilo že na pol ublaženo s pesmijo. Toda te pesmi! — tu ni nič omejeno. Ta človek se ne boji priznati, da trpi. Morebiti zato, ker deli trpljenje v pogovoru s svojim genijem. Toda kaj je ta njegov drugi jaz? Ali ga imaš ti? Ali ga imam jaz?»

(Po prevodu dr. FRANA BRADACA)

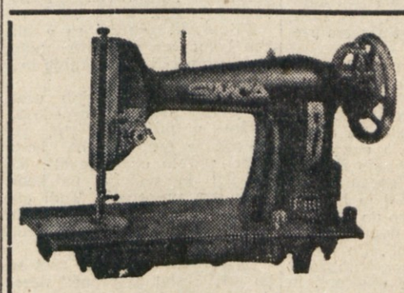
TVRDKA

KERZA

ima v zalogi: štedilnike, peči na les, premog, petrolej in plin najboljših znamk; jedilni pribor, namizno steklenino, servise iz stekla, porcelana in keramike, kuhinjske tehtnice, električne likalnike in štedilnike, plinske peči za peko «REKOFI» itd. Vse za dom, menze, gostilne in bare po konkurenčnih cenah.

TRST - Trg S. Giovanni 1, Tel. 50-19

Staroznana tvrdka TULIAR

vam nudi najboljše jamstvo

Šivalni stroji najboljših svetovnih tovarn, tuji in domači, industrijski in družinski, specialni za šivanje nazaj in naprej, pritrjevanje gumbov, čipk, vezenje, in krpanje z garancijo 25 let. Skrajno ugodne cene od lir 10.000 naprej. Na obroke 50 lir dnevno. Moderniziramo in kupujemo rabljene stroje po ugodnih cenah. Brezhibna popravila vsakršne vrste stroja izvršuje specialist za najboljše nemške znamke. Prodajamo omarice za stroje in sestavne dele za kakršno koli vrsto stroja, električne motorje, svetilke itd. itd.

Staroznana tvrdka Tuljak vam nudi najboljše jamstvo
TRST, Ul. della Guardia 15 - Tel. 95089

Emporio Barriera

UL. ORIANI Št. 7
(Zraven Trga Garibaldi)

TRST

MATIJA JAMA, slovenski slikar

OB OSEMDESETLETNICI ROJSTVA

4. januarja je poteklo osemdeset let od rojstva znamenitega slovenskega slikarja, člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti, mojstra Matije Jame. Njegovo ime je tesno povezano z začetkom in razvojem modernega slovenskega slikarstva. Matija Jama je bil namreč poleg Jakopiča, Groharja in Sternena, eden izmed štirih slovenskih impresionistov, štirih slovenskih likovnih umetnikov, ki jih štejemo za začetnike sodobnega slovenskega slikarstva. Šolal se je sicer še v klasični šoli v Monakovem. Toda tudi tja je konec preteklega stoletja prodrl francoski impresionizem in oplodil tamkajšnje umetnike. Močno je vplival tudi na umetniško pot Matije Jame. «Odločilno pa je vplivalo nanj njegovo prijateljstvo z Jakopičem», je zapisal umetnostni zgodovinar France Stele. «Jama se je v družbi z Jakopičem odločil za šolo, ki je tudi res razvezala njegov umetniški jezik, za slikanje v naravi v Stranski vasi v ljubljanski okolici».

Tako je Jama skupno z Jakopičem in ostalima impresionistoma, Groharjem in Sternenom uvedel novega duha in s tem novo tehniko v slovensko likovno umetnost. Skupno s tovariši se je odločil za čisto umetnost, z vso njeno problematiko in vsemi težavami, s katerimi je bila zavezana taka revolucionarna poteza. Edini cilj mu je bil, pridobiti si tolikšno slikarsko kulturo, da bo mogel ustvariti take umetnine, ki bodo omogočile, da bo slovensko slikarstvo lahko tekmovalo s slikarstvom drugih narodov. Razen tega si je postavil nalogo organizirati umetniško življenje pri Slovencih, ki ga pri nas tedaj skoro ni bilo, ter ustvariti pogoje za življenje in umetniško delo mlade generacije upodabljajočih umetnikov. Pri tem je seveda moral premagati številne ovire tedanje provincialne Ljubljane. Pa tudi v borbi za uveljavljenje svoje umetnosti je sprva, kot ostali impresionisti, doživel popoln neuspeh. Šele potem, ko je tujina priznala njegovo delo, je doživel priznanje tudi doma. To je bilo nekako okrog leta 1910. Tedaj se je Matija Jama skupno s svojimi tovariši uvrstil med vodilne slovenske impresioniste, ki so ustvarili našemu narodu največje umetnine in dvignili slovensko slikarstvo na mednarodno višino.

Kdo ne pozna Jamovih slik, podob slovenske zemlje v vseh letnih časih in v vseh urah. Mrzlo zimsko vreme slikarju ni bilo v oviro, da ne bi mogel slikati prirode v zimi. Uspelo mu je pričarati na platno strupen mraz mračnega zimskega dne, ko pokrajina tone v mraku zgodnjega večera. Ali pa sončen zimski dan; sonce je obsijalo vaške hiše, sneg se topi in svetlo ozračje kaže, da bo kmalu pomlad. Koliko Jamovih del je posvečenih pomladi v vseh mogočih predelih naše domovine. Potem pa čudovite slike poletja, ko je zemlja ožgana, razgreti zrak migota od sončne pripeke.

Prav tako številne so tudi Jamove podobe belokrajinskih ljudi. V belo oblečeni otroci, dekleta ali fantje so se zbrali na zelenem travniku. Stopili so v krog, si podali roke in zaplesali. Svetlo, mälce megleno ozračje, zelen travnik, bela oblačila in temne sence telesa; to je znal Jama čudovito upodobiti na platnu. Potem pa podobe Bleda v vseh letnih časih, slike Ljubljane, zlasti predelov okrog mestne hiše, stolnice in Robbovega vodnjaka.

Življenjepisi Matije Jame prikazujejo slikarjevo življenje kot izredno razgibano. In to je tudi bilo. Matija Jama se je rodil v Ljubljani 4. januarja 1872. leta, v družini trgovca z usnjem, na Starem trgu. Šolal se je v Ljubljani, gimnazijo pa je dovršil v Zagrebu, kamor se je bil preselil zaradi materialnih težav. Po maturi se je odločil za pravno fakulteto. Dasi se je sicer že v gimnaziji ukvarjal s slikanjem, ni nikoli resno mislil na umetniški poklic. Na univerzi pa se je nenadoma odločil za drugi poklic, za poklic umetnika, ki je bil v tedanjem času mnogo manj v časteh in tudi materialno slabši kot vsak poklic, ki bi ga dosegel s študijem na univerzi. Zmagalo je umetniško nagnjenje, ki ga je privedlo v Monakovo, tedanje evropsko središče likovne umetnosti. V Monakovem se je Jama slikarsko izobraževal v raznih privatnih šolah, pa tudi na akademiji. Čez nekaj let se je vrnil v domovino, kjer se je naselil skupaj z Jakopičem v okolici Ljubljane in dal skozi drugo šolo, šolo trdega praktičnega slikarskega dela. Po nekaj letih je Jama odšel po svetu. Najprej na Hrvaško, potem pa z ženo, holandsko slikarico Luizo van Raders, prepotoval vso Evropo. Živel je na Balkanu, na Bavarskem, Holandskem, v Dolnji Avstriji in povsod neumorno slikal. Med vojno so ga avstrijske oblasti obtožile širjenja sovražnih vesti. Ko je bil oproščen se je umaknil k družini v Holandijo ter se šele po vojni vrnil v domovino, kjer se je za stalno naselil v Ljubljani. Vendar pa tudi sedaj ni miroval, temveč je vsako leto odhajal slikat, zdaj v Srbijo, zdaj v Dalmacijo, zdaj drugam. Neumorno je snoval svoje umetnine v naravi, v vsakem vremenu, pozimi in poleti. Zato je hudo občutil italijansko okupacijo, ki mu je onemogočila odhod iz mesta. Počasi pa je med vojno tudi opešal. Po osvoboditvi je bil že preslab, da bi izkoristil nove možnosti, ki so se mu nudile. Vendar pa je snoval do zadnjega dne. Umrl je v Ljubljani aprila 1947.

Matijo Jamo upravičeno štejemo med najplodovitejše, a obenem med največje slovenske slikarje. Spričo tega vsekakor zasluži, da se ga spomnimo ob sedanjem jubileju, ki bi ga vsi, če bi bil slikar še živ, počastili.

S. R.

ZA NOVOLETNO JELKO

Gruden Zora 100, Bursjč Ana 200, družina Martelanc 400, Skrinjar 500, Božič 50, Sušel Marija 200, Lugnani Albina 200, Sandri Roma 100, Pagnacco Marija 150, Gozdan Giulia 200, Vecchio Maria 300, Marc Nerina 150, Svab Marija 150, Besednjak Marija 200, Vecchiet Marija 100.

KATINARA: Lavrenčič Kristina 300, Nadlišek Slavica 200, Maria Canali 300, Lavrenčič Ema 50, Maver Marija 100, Čok Svetka 100, Giovanini Dorotea 150, Lavrenčič Antonija 100, Smith Lojza 100, Čok Irma 100.

CENTER: Cosolin Antonio 100, Amaterska skupina motociklistov 5400, Sterni 200, Bensi Angelo 8 kg sadja, Ferfolja 100, Sivi Maria 1000, Novacco 200, Jurco 200, Luin 100, Godina 100, Batti 50, Grgič Stanko 100, Mesar 200, Ostrouška 100, Lutman 150, Nussdorfer 50, Sušteršič 50, Zalesjak 100, Bizjak 50, Francozi 100, Abram 100, Antoni 500, Čuk 50, Sušteršič Anton 200, Valič Darina 100, Taučer Roman 200, Kert Luigi 235, Taučer 100, Sosič 200, Mancina 100, Milanese 100, Jelčič 200, Scherli Anton 150, Demarco 200, Kert Franc 100, Travella 200, Godnič 250, Cosolin Anton 50, Juriševič 56, Godnič 100, Podgornik 100, Strukelj 42, Gerlica 100, Cividin 200, Pipan Albin 100, Zlobec 200, Rešelj 100, Pamič 50, Trobec 50, Trampuš 50, Prašelj 100, Cosolin 65, Sušteršič 100.

III. OKRAJ: Bizjak Nives 200 lir, Marsetti Rosalia 500, Kerkoč R. 200, Premrl Fanj 500, Kerkoč Fani 500, Premrl Vera 100, Svab Milan 500, Pavlovič Cvetka 500, Blažina Albina 200, Maskiewicz Dušan 1.000, Martinčič Anton 300, Družina Rudolf 200, Mahne Ivan 200, Tomšič Franc 200, Segulin Ivanka 100, Mihalj Marija 100, Kastelic Kristina 100, Družina Rudolf 100, Boštjančič J. 100, Tatarella R. 50, Della Porta F. 50, Pickel L. 50, N.N. 50, Luar 50, Jankovič L. 50, Grižon Marija 100, Kuret Justina 300, Zonta Leopolda 300, Pisent Silva 300, Kralj Ivan 500, Baretto Miro 200, N.N. 100, N.N. 100, Barut Marij 300, Svagel Nino 100, N. N. 100, N.N. 50, Olga 100, Viler Stefanija 200, Piuka 200, «Runexim» 5.000, Strani 100, Kralj Marij 100, Ličen Gizela 100, Lavrenčič J. 100, Kosovel A. 65, Košuta L. 200, Miott M. 100, Leghissa M. 100, Zlobec A. 85, Cernotti F. 200, Peršič Milena 150, Svab Bogomila 500, Lenassi Emilija 100, Sancin Rozina 200, Gombač Fani 100, Gombač Marija 150, Murenc Ana 100, Carga Lucijan 100, Širca Fr. 100, Kosič 300, Riosa Ivan 100, Makovec 1.000, Nedoh Danilo 500, Grbec Poldo in Pina 200, Vremec Angela 500, Kovačič Bruna 1.000, Hervatin Ana 300, Dubčevič 1.000, Colja Just 500, Bizjak Franc 200, Sluga Ivan 200, Tence Izidor 200, Počkar Anton 200, Polli Ernesto 200, Rebula Angel 50, Slama Franc 250, Pavšič Jožef 100, Slama Ivan 500, Vran Viktor-Gabrovec 500, Cesar Anton 200, Kocman Marija 200, Požar Marija 150, Tavčar Mara 150, Kert Mario 100, Lidia Civitan 50 in Stanta Teresa 100. Ob priliki izleta v Ljubljano so darovali: Kocjančič Josip 100, Jošt Milan 200, Kralj Vito 50, Udovič Stojan 200, Križmančič S. 50, Belavec Marija 100 in Peric Antonija 100.

KONTOVEL: Gulič 100 lir, Kukmar Marija 200, Rustja Franc 100, Gerdovič Milka 150, Starc Pepa 150, Danev Marija 100, Danev 100, Starc Ivanka 150, Stoka Stefanija 200, Starc Edica 100, Košuta 500, Vuk Angela 100, Regent Silva 100, Ban Marija 150, Danev Ivan 100, Pertot Josipina 250, Starc Emilija 150, Stoka Josipina 200, Daneu Marija 200, Starc Marija 200, Rustija Zofka 100, Stoka Marija 200, Stoka Marica 150, Daneu Modra 100, Daneu Milan 200, Daneu Pavla 200, Daneu Dora 150, Regent Pina 200, Daneu Marija 200, Pahor Marija 100, Daneu Andrej 500, Skerk Marija 300, Skamperle Marija 200, Starc Matija 300, Regent Angelj 200, Prašelj Alojz 250, Stoka Ema 200, Kapun Angela 250, Stoka Marija 250, Daneu Angela 250, Stoka Oliva 100, Daneu Cvetana 200, Starc Angelj 200, Starc Dušan 200, Starc Eliza 100, Stoka Marija 100, D'Angelo Daniela 100, Starc Jožefa 100, Guštin Josipina 100, Daneu Sandra 100, Gerlanc Marija 100, Stoka Marija 100, Pepi Šuster 100, Košuta Josipina 50, Starc Dora 150, Stoka Mira 200, Zuccoli Valeria 500, Stoka Marija 100, Rigoni Stefanija 150, Stoka Julija 200, Daneu Ivanka 150, Daneu Marija 100, Stoka Marija 50, Gerlanc Ivanka 200, Regent Marija 100, Stoka Lucija 200, Gerlanc Vera 300, Drago 123 250, Stoka Ivanka 150, Cerne Silva 200, Sigmund Pierina 150, Pirjevec Marija 100, Skrk Milka 100, Bandelj Olga 300, Starc Dora 200. Skupno 13.100 lir.

PROSEK: Cibic Jadranka 200 lir, Verša Eliza 200, Ostrouška Danilo 100, Milič Slavko 200, Fortuna Anton 100, Cibic Emil 200, Milič Gracija 200, Brišček Celestina 300, Milič Marija 500

TRGOVINA

Trevisani

Trst, Ul. G. Vasari 10

OGLEJTE SI NAŠE IZLOŽBE!

POMARANČE IN LIMONE *pošilja*
EKSPRESNO
V JUGOSLAVIJO

tvrdka „CITRUS"
IMPORT - EXPORT
GOLJEVŠČEK ALEKSANDER
TRST - UL. TORREBIANCA 27 - TEL. 2-4467

Ob smrti Karla Jeraja

Čeprav se štejemo Slovenci za muzikalne, se je začela razvijati glasbena umetnost pri nas razmeroma zelo pozno. In če ne upoštevamo glasbenega udejstvovanja v čitalniški dobi, ki je bilo več ali manj priložnostno ter je imelo bolj političen kot umetniški pomen, lahko označimo prelomnico med 19. in 20. stoletjem kot začetek glasbene kulture pri Slovencih.

Predvsem je zasluga revije «Novih akordov» z Gojmirjem Krekom in ostalimi sodelavci, da je stopila slovenska glasba na pot prave umetnosti. Njen takratni razvoj je slonel v glavnem na posameznikih, ki so razvijali svoje znanje in talent v okviru danih možnosti. Pri tem imam v mislih pevske zbore in redke koncertne pevce, za katere so ti skladatelji v glavnem komponirali. Instrumentalna glasba je bila takrat še v povojih.

Po letu 1918 se je življenje pri nas močno izpremenilo. Z narodno svobodo so se izboljšale tudi materialne razmere ter tako nudile ugodnejšo osnovo razvoju naše glasbene umetnosti. Z ustanovitvijo univerze in drugih kulturnih ustanov se je kulturno življenje v Ljubljani zelo razgibalo, tako da je zamikalo mnoge zavedne slovenske znanstvenike in umetnike, ki so dotlej delovali v raznih krajih bivše avstroogrske monarhije, da so se vrnili v domovino. Vedeli so namreč, da bodo našli v nerazviti Sloveniji mnogo možnosti za svoje delovanje.

Tako je tudi pestro glasbeno življenje s koncerti, z novoustanovljenim konservatorijem, z opero in kvalitetnimi pevskimi zbori privabilo v Ljubljano nekatere znamenite slovenske glasbenike. Med temi, ki so se odzvali klicu svojega srca, je bil tudi pokojni *prof. Karel Jeraj.*

V Ljubljani je deloval kot pedagog na konservatoriju in kot violinist v opernem orkestru. Poleg tega je organiziral pri Glasbeni Matici godalni orkester, ki ga je z neumornim delom tako uvežbal, da je tvoril v sestavi z opernim orkestrom kvalitetno orkestralno telo. Z njim je zaoral Jeraj ledino na področju slovenske simfonične glasbe ter nam posredoval najznamenitejša dela svetovne simfonične literature.

Pri tem pa ni zanemarjal domače simfonične tvornosti. Nasprotno, za svoje koncerte je poiskal v arhivih dela Mihevca, Ipavca in drugih, sodobnim delom je pa najsveteje pripravil krstne izvedbe. Za mladino, do katere je imel posebno prisrčen odnos, je organiziral mladinske matineje. V zavodu za slepo mladino je vzorno vodil slepo mladino je vzorno vodil glasbeni pouk. S prav posebnim navdušenjem in uspehom je vodil na konservatoriju skozi dolga leta šolski orkester. V tem delovanju se mi zdi, da leži glavna zasluga prof. Jeraja. Žal pa ni bilo njegovo delo tako podprto in ni našlo tistega odziva pri merodajnih krogih, kot bi zaslužilo. Kljub temu pa je bilo za razvoj naše instrumentalne glasbe nad vse dragoceno.

Kot sem zgoraj omenil, je bila slovenska instrumentalna glasba v začetku našega stoletja še popolnoma v povojih. Naši skladatelji so se znašli sredi ljudi, ki so bili brez vsake glasbene tradicije. Prvi, ki je začel ustvarjati teren in dvigati raven tako pevcev kot koncertnih obiskovalcev, je bil Matej Hubad, ki se je pa osredotočil le na vokalno glasbo.

V instrumentalni glasbi smo bili takrat, ko je prišel Jeraj v Ljubljano, še vedno na začetku. Bolj dobrodošlega človeka v tistem času si za našo instrumentalno glasbo skoraj ne bi bili mogli misliti. Prišel je z Dunaja, starodavnega umetniškega centra, ves prepojen z njegovo tradicijo in popolnoma predan čarom dunajske klasike. Prinesel je s seboj košček dunajske glasbene kulture, velik smisel za čistost glasbenega izraza, za stil, za skladnost in čut za pravo mero. Torej lastnosti, ki so nujne pri pravem umetniškem muziciranju, in ki jih človek ne prinese na svet s svojim talentom. Z vztrajno požrtvovalnostjo se je lotil Jeraj muzikalne vzgoje učencev šolskega orkestra in dilentantov orkestra Glasbene Matice. Kot dirigent obeh orkestrov je mogel posredovati svojo muzikalnost in veliko ljubezen do Haydna, Mozarta in Beethovna. Skratka, začel je ustvarjati tradicijo naše instrumentalne reprodukcije, brez katere si ne moremo misliti nobene prave glasbene kulture. V tem delu leži njegov zgodovinski pomen. Velik del naših glasbenikov, ki je šel tako skozi njegovo šolo, in se obogatil z njegovim znanjem in intuicijo, bo mogel dalje posredovati dragoceno muzikalno izročilo.

Karel Jeraj se je ukvarjal tudi s kompozicijo, napisal je melodramo na narodno pesem o «Lepi Vidi», izdal je album za mladino, kompozicije za mali orkester ter violinsko šolo. Vse svoje življenje je bil zelo delaven, nastopal je priložnostno na koncertih kot solist (violinist in violist) v ansamblih, kot operni in koncertni dirigent in kot spremljevalec na klavirju. Zadnja leta je igral violo v orkestru Slovenske filharmonije, kjer je čeloval skoro do svoje smrti.

Za Pavčičem, Neffatom, Maroltom, Cerinom, Mahkoto in Poličem je pobrala neizprosna smrt, ki je v zadnjem letu tako obilno kosila med slovenskimi glasbeniki, še markantnega duhovitega in vedno živahnega Karla Jeraja. **R. K.**

Krznarstvo

MERMOLJA

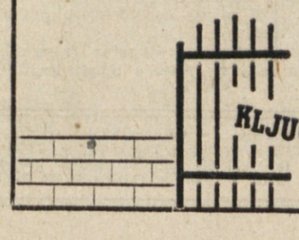
TRST

Ul. Coroneo 3 - Telefon 38-18

Olajšave pri plačilu

Batič Franc

KLJUČAVNIČARSKA MEHANIČNA DELAVNICA

TRST
Ul. F. Crispi 15
Telefon 95214

VREME

Vremenska napoved za danes napoveduje, da bodo motnje, ki se širijo iz severnega Atlantika, prispele tudi na naše ozemlje. Napovedujejo oblačnost s krajevnimi padavinami, nad 1300 metrov pa sneg. Včeraj smo imeli v Trstu najvišjo temperaturo 6.8 in najnižjo 2.2 stopinj.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 16.30: Pojo slovanski zbori. 18.45: Koračnine. — **Trst II.:** 13.00: Glasba po željah. 15.00: Razni solisti. 16.00: Nastop otrok škedenjske ljudske šole in otroškega vrtca. 19.00: Iz filmskega sveta. 20.50: Saint Saens: Uvod in rondo capriccioso. — **Trst I.:** 16.30: «Čudovita vas» Walta Disneya. 17.30: Simfonični koncert.

NOVI SPOPADI V OKOLICI SUEZA

EGIPTOVSKI PROTEST V LONDON IN NA OZN?

Požig koptske cerkve v Suezu in umoritev njenega čuvaja - Schacht dejansko prejel povabilo egiptovske vlade - Wafdistovski poslanec predlagal egiptovsko nevtranost

ISMAILIJA, 5. — Okoli poldne je skupina približno 1000 demonstrantov napadla koptsko cerkev v Suezu in jo zažgala. Po prvih poročilih so demonstranti ubili čuvaja v templju, njegovo telo pa zavlekli na ulico in ga končno zažgal. Cerkev je z zunanje strani močno ožgana, njena notranjost pa je popolnoma uničena. Svečnike in druge naprave so uničili ali oplenili, preproge pa zažgali.

Zdi se, da skušajo egiptovske oblasti zmanjšati škodo, ki je bila napravljena v cerkvi, in preprečiti širjenje vesti. Opazovalci pravijo, da je požig koptske cerkve v Suezu prvi znak «verske vojne» ob Sueškem prekopu.

Po britanskih vojaških poročilih so v zadnjih 24 urah neredi in napadi na britanske vojake in angleška vozila ob prekopu znatno narasli. Na angleški strani pogrešajo enega vojaka, medtem ko imajo Egipčani dva ranjena in enega ujetnika. Na področju Tel el Kebira, kjer je ponoči prišlo do več spopadov, so ranili še dva Egipčana in tretjega aretirali. Po angleških vojaških poročilih so v noči zabeležili več eksplozij in strelov v Ismailiji, vendar še niso ugotovili, če so bili napadi usmerjeni proti Angležem.

Kairski tisk obširno poroča o podrobnosti včerajšnjih napadov v okolici Sueza. Po pisanju lista «Al Misri» naj bi se borba pričela, ko je šest tankov in 30 angleških oklopnih avtomobilov skušalo ob zori vdreti v predmestje ob podpori topništva. Egipčani so skušali napad zavrniti s streljanjem s streh. Med borbo so vmes posegli tudi sueški policijski agenti pod poveljstvom polkovnika Abdela, ki so Britance prisilili na umik. Po pisanju lista je sodelovalo 2500 Angležev. Zažgali so nekatere hiše, da bi z dimom sovražniku preprečili nadzorovanje njihovega kretanja.

Egiptovski gverilci so v bližini kolodvora vrgli štiri mine, da bi preprečili premikanje britanskih transportov.

V poznih dopoldanskih urah sta se dve britanski torpedovki vsidrali v bližini cistern. Poveljnik je sporočil, da bodo pričeli mesto obstreljevati, če gverilci in policija ne bodo z ognjem prenehali. Tudi angleški konzul v Suezu je s tem namenom posredoval pri mestnem guvernerju.

Egiptovski ministrski svet se bo jutri sestal in proučil nerede, ki so v poslednjih 48 urah nastali ob prekopu in v Suezu. Vlada bo verjetno protestirala v Londonu in napravila potrebne korake pri OZN.

List «Al Balagh» piše, da so tri egiptovske «izdajalce» v Suezu zalotili pri protidržavnem delovanju in jih takoj ustrelili. List nadaljuje, da so med napadi britanskih sil nekateri «izdajalci podkupljeni z angleškim denarjem» streljali v hrbet egiptovskim policajem.

Jutri bodo v Kairu znova odprli univerzi Fuadi in Ibrahim, če ne bo prišlo do novih neredov.

Nekateri kairski listi pišejo, da je prejšnji hitlerjanski finančni minister Hualmar Schacht dejansko dobil od egiptovske vlade ponudbo, naj bi ga pri njej namestiti kot finančnega svetovalca. Po pisanju lista naj bi Schacht ponudbo sprejel.

Wafdistovski poslanec Hanafi El šerif je predlagal, naj bi egiptovska vlada uradno proglasila nevtralnost egiptovskega kraljestva in Sudana, če bi nastopila vojna. Geografski položaj Egipta narekuje, da se ne vmešava v mednarodne spore. Po besedah poslanca Hanafija bi proglasitev nevtralnosti avtomatično izključila egiptovsko sodelovanje pri mednarodnih vojaških sporazumih.

"Enterprise" priklopljena

S hitrostjo 3 vozlov na uro jo «Turmoil» vleče v pristanišče Palmouth - 4. februarja bodo pričeli s snemanjem filma, ki bo ovekovečil Carlsenovo slavo

LONDON, 5. — Z vlačilca «Turmoil» so v dopoldanskih urah sporočili, da so priklopili ponesrečeno trgovsko ladjo «Flying Enterprise» in da jo sedaj vlečejo proti pristanišču Falmouth.

Pred tem sporočilom pa so okoli 7. ure z vlačilca poslali prvo vest, da je preko cele noči megla ovirala delo in da zaradi tega niso mogli vreči vrvi na ladjo. Včeraj so kljub razburkanem morju sedemkrat poskusili svojo srečo, vendar vselej zaman. Enkrat so zgrešili samo za pol metra.

Ameriški rušilec «Willard Keith», ki je nadomestil ladjo «John Weeks», je v dopoldanskih urah sporočil, da je kljub megli in dežju «Turmoil» priklopil «Enterprise». Sporočilo pravi, da so vrv vrgli na krmo, kjer jo je ujel ladjin kapitan Carlsen in mornariški častnik Danzy, ki je, kot znano, včeraj prispel na ladjo. Carsen je zelo dobre volje in je odločen, da na ladji vztraja za primer če bi se vrv utrgala.

Mornariško poveljstvo v Plymouthu sporoča, da vlačilec «Turmoil» z vlačenjem ponesrečene ladje ne bo do pristanišča Palmouth naletel na nobene težkoče. Njegov prihod v Palmouth napovedujejo za torek ali najkasneje v sredo. Pot do pristanišča je dolga okoli 300 milj. V pristanišču bodo vlačilca nadomestili 4 manjši vlačilci, ki bodo ladjo pripeljali do pomola. Ladjo bodo v pristanišče zapeljali med svetilnikom Sv. Antona in Črnih skal.

V pristanišču imajo vse potrebne naprave, da bodo ladjo spravili na varno. Kljub temu bodo morale oblasti pred ladjinim vstopom v pristanišče točno ugotoviti, ali bi se «Enterprise» lahko prevrnila in s tem otežkočila plovbo v pristanišču. Če bi obstajala ta možnost, bi oblasti ladjo zapeljale na bližnje plitvine. Če pa bodo strokovnjaki ugotovili, da te nevarnosti ni, bodo ladjo zapeljali v pristanišče in najprej iztovorili naloženo blago. Nato bodo izčrpali vodo, kar bo pripomoglo, da se bo ladja vrnila v prejšnjo lego.

Radiotelegrafist na «Turmoilu» je sporočil vest, ki so jo zabeležile pristaniške oblasti irskega mesta Cork, ki pravi, da se nahajajo 270 milj jugozahodno od Landsenda in da vse napreduje v najboljšem redu. «Turmoil» skupaj z «Enterprise» vozi s hitrostjo 3 vozlov na uro. Vremenske prilike so se izboljšale.

Medtem iz Hollywooda poročajo, da je ameriški proizvajalec filmov Hal Wallis že vložil pri pooblaščenem uradu ameriške zveze kinematografskih proizvodnikov prošnjo za nov film z naslovom «The Flying Enterprise». Snov filma se bo nanašala na dramatično odisejo kapitana Carlsena. Wallis je že telefonsko govoril z lastniki ladje v New Yorku, ki naj bi izrazili svoje privoljenje. Nerešeno je še vprašanje, ali bo kapitan Carlsen v filmu prevzel glavno vlogo. S filmanjem bi pričeli že 4. februarja.

Bambusova trstika namesto jeklenih palic

WASHINGTON, 3. — Jeklene žice, ki jih uporabljajo za konstrukcije v armiranem betonu, bodo lahko zdaj nadomestili s popolnoma novim materialom na tem področju: z bambusovo trstiko.

Tako trdijo znanstveniki poskusne postaje Clemsonovega kolegija. Poskusi so namreč dokazali, da bambusova trstika v cementni mešanici ne plesni in da lahko ostane v betonu sto let brez vsake spremembe. Odpornost bambusove trstike je seveda nedvomno manjša kot odpornost jeklenih palic, vendar je teža in predvsem cena bambusa znatno manjša. Na mnogih področjih primanjkuje jekla, raste pa v obilici bambus in v takih krajih bodo lahko zelo koristno izkoristili novo odkritje.

KINO

V TRSTU

Rossetti. 15.00: «Ana, zvemi, puško!», B. Hutton in H. Keel.
Excelsior. 14.30: «Včeraj rojena», B. Crawford in W. Holden.
Nazionale. 14.00: «Cyrano de Bergerac», Jose Ferrer.
Fenice. 14.30: «Ljubezni nimam, toda...», Rascel, G. Lollobrigida.
Filodrammatico. 14.00: «O kej, Neron». W. Chiari in J. Trost.
Arcobaleno. 14.00: «Nocoj se zabavajmo!», D. Kaye in Tierney.
Astra Rojan. 15.00: «Zaseda», Robert Taylor in Arlene Dahl.
Alabarda. 14.30: «Neptunova hči» Ester Williams, Red Skelton.
Armonia. 14.00: «Kaznjenec», O. Toso in F. Marzi.
Ariston. 14.00: «Pomladna pesem» K. Villa in Delia Scala.
Aurora. 13.15: «Besede in glasba» June Allyson, Gene Kelly.
Garibaldi. 14.00: «Narednik Madden», A. Curtis in Tom Brown.
Ideale. 14.30: «Glasba tvojih sanj» D. Day in Carson.
Italia. 14.30: «Nedokončan ples», M. O'Brien in Cyd Charisse.
Kino ob morju. 14.00: «Nismo sami».
Moderno. 14.00: «Zavojevalci sedmih morij», Wayne, Hayword.
Savona. 13.30: «Stara Kalifornija», B. Stanwyck in Milland.
Viale. 14.00: «Serifova hči», Dan Dayley in Ana Baxter.
Vittorio Veneto. 14.30: «Nedosegljivi gospod štev. 880», Burt Lancaster in D. Mc Juire.
Azzurro. 14.00: «Krokodil na Piavi».
Belvedere. 14.00: «Krvoločni Bill»
Marconi. 14.00: «Nevarna plavolaska», B. Hutton, de Cordova.
Massimo. 14.00: «Normandija», D. Bryan in S. Dalbert.
Novo Cine. 14.00: «Patrulja neustrašnih», James Cagney.
Odeon. 14.00: «Slika Jennie», J. Jones in E. Barrimore.
Radio. 14.30: «Gianni in Pinotto med kowboyi».
Vittoria. 14.30: «Lisičji princ», T. Power in O. Welles.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

NEDELJA, 6. januarja 1952

7.45 Jutranja glasba, 8.00 Poročila. 8.15 Jutranja glasba in radijski koledar. 8.30 Za naše kmetovalce. 9.00 Mladinska oddaja: Jerica in mačeha. 9.30 Folklorna glasba. 13.30 Poročila. 13.45 Glasba po željah. 14.15 Zaključek opoldanske oddaje. 16.30 Pojo slovanski zbori. 17.00 Popoldanski koncert. 17.50 Reportaža: zgodovinski spomeniki v Karkavčah. 18.00 Vedre melodije. 18.15 Oddaja za Bujščino. 18.45 Koračnice. 19.15 Sportne vesti. 19.30 Poročila. 23.00 Zadnja poročila v italijanščini. 23.05 Zadnja poročila v slovenščini. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zaključek večerne oddaje.

TRST II.

8.00 Jutranja glasba in koledar. 8.15 Napoved časa in poročila. 8.30 Lahka glasba. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Zabavna glasba. 12.15 Koncert sopranistke Rezike Koritnikove. 12.35 Veseli ritmi. 12.45 Napoved časa in poročila. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Lahki orkestri. 15.00 Razni solisti. 15.30 Razne jazz zasedbe. 16.00 Nastop otrok škedenjske ljudske šole in otroškega vrtca. 16.20 Koncert iz londonskega študija. 16.50 Veseli ritmi. 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. 18.00 Iz delavskega sveta. 18.15 Glasba iz baletov in revij. 18.45 Ameriški zbori. 19.00 Iz filmskega sveta. 19.45 Napoved časa in poročila. 20.00 Priljubljene melodije. 20.30 Sportna kronika. 20.35 Rossini-Respighi: Fantastični bazar. 20.50 Saint Saens: Uvod in rondo capriccioso. 21.00 Književnost in umetnost. 21.45 Vesela glasba. 22.00 Thomas: Mignon, prvo dejanje. 23.00 Zmerni ritmi. 23.15 Napoved časa in poročila. 23.30 Kaj vam nudi jutrišnji spored? 23.32 Večerne melodije. 24.00 Zaključek večerne oddaje.

TRST I.

8.45 Odlomki iz oper. 9.40 Oddaja za poljedelce. 14.40 Zborovsko petje. 15.00 Lahka glasba. 15.30 Radijski prenos nogometne tekme. 16.30 «Čudovita vas» Walta Disneya. 17.30 Simfonični koncert pod vodstvom Franca Caracciola. 19.15 Sportne vesti. 19.30 Plesna glasba. 20.00 Giovanninijeva in Garinejeva revija. 22.00 Pesmi, ki ugajajo odvetniku Sotisu in Cassinelliju. 22.45 «Živel šport» Ferrettijeva in Faelejeva radijska revija. 23.25 Plesna glasba.

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

PONEDELJEK, 7. januarja 1952

6.45 Jutranja glasba. 7.00 Poročila. 7.15 Jutranja glasba in radijski koledar. 7.30 Zaključek jutranje oddaje. 13.30 Poročila. 13.45 Lahka glasba - objave. 14.00 Ženski dueti. 14.30 Od včeraj do danes. 14.35 Pisan popoldanski spored. 15.00 Zaključek opoldanske oddaje. 18.00 Igrajo mojstri ritma. 18.15 Jezikovni pogovori. 18.30 Hrvatske narodne pesmi. 18.45 Poročila v hrvaščini. 19.00 P. I. Čajkovski: Labodje jezero - baletna suita op. 20. 19.30 Poročila. 21.00 Slušna igra: Finžgar «Divji lovec». 22.00 Večerni koncert. 23.00 Zadnja poročila v italijanščini. 23.05 Zadnja poročila v slovenščini. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zaključek večerne oddaje.

TRST II.

7.15 Napoved časa in poročila. 7.30 Jutranja glasba in koledar. 8.30 Zaključek jutranje oddaje. 11.30 Lahki orkestri. 12.00 Sodobna Anglija. 12.10 Za vsakega nekaj. 12.45 Napoved časa in poročila. 13.00 Pestra glasba. 13.30 Mozart: Koncert v D-duru. 13.43 Lahka glasba. 14.00 Poročila. 14.15 Dnevni pregled tiska. 14.28 Čitanje večernega sporeda. 14.30 Zaključek opoldanske oddaje. 17.30 Plesna glasba. 18.00 Glas Amerike. 18.15 Borodin: Simfonija št. 2. 18.42 Vesela glasba. 19.00 Mamica pripoveduje. 19.45 Napoved časa in poročila. 20.00 Sportna kronika. 20.10 Slovenski motivi. 20.30 Okno v svet. 20.45 Vesela glasba. 21.00 Dvorakovi slovanski plesi. 21.15 Liszt: Preludij. 21.30 Slavni pevci. 22.00 Koncert čelista Lava Golahovskega. 22.20 Pestra operna glasba. 22.45 Večerni ples. 23.15 Napoved časa in poročila. 23.30 Kaj vam nudi jutrišnji spored? 23.3 Nočni motivi. 24.00 Zaključek večerne oddaje.

Radijski aparati
od 29.000 lir navzgor v 24 obrokih

RUMI
visokokvalitetni
2-cilindrski motorji 125 kub.
MODELI:
Turizem - Luksus
Šport - Scooter
5 % sezonski popust
Obročna prodaja do 24 mesecev
ZALOGA - SERVICE:
Razplinjači - Karburatorji DELL'ORTO - nemški bati (pistoni) in pribor «KS» raznovrsten material za motorna kolesa.
PRILIKE - RABLJENI MOTORJI: CM 125 Sport — Matchless 350 v perfektnem stanju i. dr.
RUMI KOMISIONAR
kvalificirana mehaniška delavnica
Tel. 93468 - Ul. Molino a vapore 6

Za strokovne in praktične nasvete o zavarovalnih vprašanjih sem na razpolago brezplačno in brezobvezno. Vozači! Zavarujte se proti nezgodam in civilno odgovornost proti tretjim za svoje vozilo. Kličite zato v vašem interesu št. 88-15 od 8. do 9. in od 21. do 22. ure.

Mizarji podjetniki kmetovalci!
Deske smrekove, macesnove in trdi lesov in trame, nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 Tel. 90441

ŠPORTNI DNEVNIK

DANES POPOLDNE NA TRŽAŠKEM STADIONU

Izpit nove Triestine

Po uspešnem nastopu proti Spalu, čaka danes Triestino nasprotnik, ki na papirju ni tako močan kot četrtkov. Pro Patria je na lestvici nekje na sredini, a nikakor ne spada med najtežje kalibre. Triestini, osveženi s spremenjenim napadom in moralno utrjeni po nedavni zmagi, dve točki ne bi smeli zbežati. Trenutno stanje domačih ni več tako obupno; izostal bo zato tisti strah, ki je ohromel pri vsaki prejšnji domači igri saj se je vedno znova zdelo, da je usoda «rdečih alabard» v rokah ravno tiste tekme.

Proti Pro Patrii bo verjetno Perazzolo postavil na igrišče iste igralce kot v četrtek, le De Vita naj bi zamenjal hitri Benegas, Petagno pa Petrozzi. Hudo delo bo tokrat imel Mariuzza, katerega direktni nasprotnik bo eden najboljših srednjih napadalcev zadnjega italijanskega prvenstva La Rosa. Postava Triestine: Nuciari, Belloni, Zorzin, Giannini, Mariuzza, Begni, Boscolo, Petrozzi, Ispiro, Ciccarelli, Benegas.

Igralci Pro Patrie so v Trstu od včeraj popoldne. Najavili so naslednjo postavo: Uboldi, Travia, Donati, Orzan, Fossati, Martini, Toros, Santos, La Rosa, Guarnieri, Turbeky. Kot rezervo je znani reški trener Vârglien pripeljal Mannuccija, srednjega napadalca vojaške državne reprezentance.

Bo Triestina pretrgala uspehe zadnjih tednov igralcev iz Busta Arsizia?

Schneider in Beiserjeva prva v Arlbergu

LECH AM ARLBERG, 5. — Avstrijca Otmar Schneider in Trude Beiser sta osvojila prvi mesti v moški in ženski kategoriji smuka za Westenov pokal. Moška proga je bila dolga km s 750 metri višinske razlike. Tekmovalcev je bilo 53. Avstrijci so doživeli velik triumf, saj so zavzeli med moškimi prvih šest mest. Na sedmem in osmem sta dva Šveda, Stig Sollander ter Ake Nilson, slede: pet Nemcev, en Japonec, dva Amerikanca in nekaj poznanih Švicarjev. Jutri bodo vozili slalom. Rezultati:

1. Schneider 3:3.8; 2. Spiess (Avstrija) 3:05.9; 3. Pravda (Avstrija) 3:07.8; 4. Linherr (Avstrija) 3:12.2.

Ženska proga je merila 2300 metrov z višinsko razliko 690 metrov. Rezultati:

1. Beiser - Jochum 2:54.8; 2. Jarec (Avstrija) 2:59.0.

Rezultati angleške nogometne lige

Arsenal S. - Aston Villa 2-1; Blackpool - Sunderland 1-1; Bolton - Tottenham 1-1; Fulham - Chelsea 1-2; Liverpool - Wolverhampton 1-1; Manchester City - Derby 4-2; Middlesbrough - Charlton 2-1; Newcastle - Preston 3-0; Portsmouth - Huddersfield 3-1, Stoke - Manchester United 0-0; West Bromwich - Burnley 1-1.

Zmaga igralcev rugbya iz južne Afrike

LONDON, 5. - Rugby moštvo južne Afrike, ki je premagalo najprej Irsko ter nato še Galles, je danes ob prisotnosti 70.000 gledalcev porazilo Anglijo z 8:3. Tekma je bila zelo napeta, odlikovali pa so se igralci afriške prve linije.

Jugoslovanski smučarji v Italiji

Iz Trenta poročajo, da so se poleg Švicarjev in Avstrijcev prijavili na znano smučarsko tekmovanje «B tre» tudi Jugoslovani Slavko Lukanc, Marjan Magušar, Damjan Hladnik, Ljubo Bizjak, Zvone Hutar, Janko in Jože Krmelj ter Marjan Stare.

Spored ZDTV za nedeljo

Nogometna sekcija ZDTV ima za nedeljo 6. januarja na sporedu sledeče tekme:

Zarja - Giuliana, Stadion «Prvi maj» ob 10.30; Studenti - Sv. Ana, Stadion «Prvi maj» ob 12.30; Olimpija - Ilirija, Stadion «Prvi maj» ob 14.30.

Bivši boksarski prvaki v Buenos Airesu

BUENOS AIRES, 5. — 6. februarja bo prva obletnica otvoritve stadiona «Luna Park» v Buenos Airesu. Za ta dan je predvidena velika boksarska prireditev, na kateri bodo nastopili bivši svetovni prvaki Jack Dempsey ter Gene Turney. Povabili so tudi Francoza Georgesa Carpentiera.

* * *

BERN, 5. — Na 22. mednarodnem smučarskem tekmovanju, ki bo od 11. januarja dalje na Lauberhornu, bodo nastopili smučarji ZDA, Francije, Italije, Anglije, Avstralije, Nove Zelandije, Norveške, Avstrije in Švice. Tekmovanje se bo začelo v petek z veleslalomom, v soboto popoldne bo smuk na progi 4000 metrov z višinsko razliko 1100 metrov, v nedeljo pa slalom.

* * *

BRUSELJ, 5. — Brazilska košarkarska ekipa «Flamengo» je včeraj zvečer premagala v prijateljski igri selekcijo Bruslja s 70:56.

INCIDENTI NA JUŽNOAMERIŠKI TURNEJI EVROPSKIH KOLESARJEV

ITALIJANSKI TEKMOVALCI ODSTOPILI OD TEKMOVANJA

MONTEVIDEO, 5. — Vsi italijanski kolesarski asi, ki so pristostvovali tukajšnji mednarodni dirki, so v današnji etapi odstopili od nadaljnjega tekmovanja vsled občinstva, ki je nenehno žalilo in žvižgalo Italijanom. Ta gesta je bila na vse načine komentirana od tiska, ki se soglasno strinja z občinstvom in obsoja obnašanje Italijanov.

Občinstvo se je pritoževalo tudi nad Kueblerjem.

Do ljudskega negodovanja je prišlo zaradi dveh incidentov: V prvem se je Bevilacqua spozabil nad Virgilom Pereyrom; obsodil ga je, da izziva s svojo nepravilno vožnjo incidente med dirko. Ako se ne bi vmešali prisotni, bi lahko nastal resen pretep. Za drugi incident je bil kriv Gino Bartali. Zapustil je enostavno dirkališče zaradi nekega incidenta in pustil na progi celo svoje kolo. Po mikrofonu so ga nekajkrat klicali, da bi ponovil vožnjo, občinstvo pa je med tem neprestano in vztrajno žvižgalo. Zaradi tega je Bartali dokončno zapustil dirko.

Evropski lahkoatleti ne pojdejo v ZDA

NEW YORK, 5. — Dan Ferris, tajnik ameriške amaterske lahkoatletske zveze, je izjavil, da se bo ameriško občinstvo to zimo moralo odpovedati občudovanju najboljših evropskih lahkoatletov, ki po navadi prihajajo vsako zimo na povabilo v ZDA, kjer sodelujejo pri raznih atletskih prireditvah v pokritih dvoranah.

Letos so najboljši evropski lahkoatleti preveč zaposleni s pripravami na olimpiado in so po vrsti odklonili vabila ameriške lahkoatletske federacije za gostovanja po ZDA. Ferris je to zelo obžaloval, saj so letos vabili v ZDA najboljše evropske lahkoatlete, zlasti tekače na srednje in dolge proge, kjer Amerikanci nimajo zastopnikov, ki bi bili enakovredni njihovim šprinterjem, skakalcem in metalcem.

Med najboljšimi evropskimi atleti, ki so bili povabljeni, pa so zaradi olimpijskih priprav povabili odklonili, so Holandec Willi Slijkuis, Čeh Emil Zatopek, Anglež Roger Bannister, Jugoslovan Andrija Otenheimer in alžirski Francoz El Mabrouk.

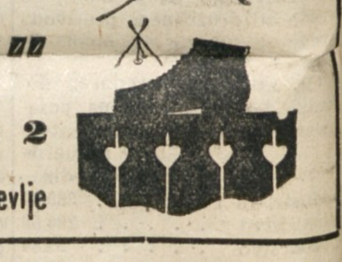
Pač pa so številni evropski lahkoatleti izrazili željo, da obiščejo ZDA v zimski sezoni leta 1952-53. Med njimi so Reiff, Aberg, Lundquist in drugi.

* * *

TURIN, 5. — Dvanajst italijanskih košarkarjev, izbranih za meddržavni dvoboj Francija-Italija, ki bo v torek v Parizu, so začeli danes pod vodstvom Giancarla Marinellija s treningom, ki bo trajal do odhoda v Pariz.

Vsem cenjenim naročnikom in dobaviteljem želi mnogo uspeha in zadovoljstva v novem letu 1952
ELEKTROMEHANIČNA DELAVNICA HRIBAR STANKO
KOČEVJE

SMUČARJI POZOR!
V trgovini **„GEC"**
Trg tra i Rivi 2
si lahko nabavite po zmernih cenah smučarske čevlje

FODERAMI
A. PERTOT
TRST - UL. GINNASTICA 22 - TEL. 95-998

Vse potrebščine za krojače šivilje, krznarje po najugodnejših cenah

ODLOMKI IZ KNJIGE R. CARTIERA „TAJNOSTI DRUGE SVETOVNE VOJNE" 7.

ULTIMAT RUDOLFA HESSA

Vstal je in stopil k vratom.

«Še nekaj», je tedaj vzkliknil Hess, pozabil sem na nekaj važnega».

«Na kaj?»

«Predlogi, ki sem vam jih pravkar sporočil, morejo roditi sadove samo, če bo o njih razpravljala kakšna druga angleška vlada, ne sedanja. G. Churchill, ki že od leta 1936 kuje vojno zaroto, in njegovi kolegi, ki so z njim vred hujskali na vojno, niso ljudje, s katerimi bi se hotel firer pogajati».

Zdaj je bil smisel njegovega potovanja na dlani: Hess je odletel z letališča v Angsburgu z namenom, sprožiti krizo angleške vlade.

Kirkpatrick je še dvakrat govoril z njim. Hess je bil mnogo opreznejši. Menil je, da uradnik Ministrstva za zunanje zadeve ni pravi mož, da bi se pogajal z njim. Dostojanstveno je izjavil, da nemški državni minister ne more dovoliti, da bi mu zastavljali navzkrižna vprašanja in da ni prišel v Anglijo zato, da bi ga zasliševali, temveč da bi se z njim pogajali. Zahteval je tajnika, tolmača, strojepisko in dva pravna svetovalca, dr. Semelbauerja in g. Kurta Massa, internirana v nekem civilnem taborišču v Huytonu, blizu Liverpoola. Zanimiva podrobnost: Hess je vedel celo za njuni evidenčni številki. Morda je bilo njegovo potovanje dobro pripravljeno.

In razen odpora, ki ga je čutil, ko je govoril o političnih stvareh s Kirkpatrickom, je dodal svoji prvotni obrazložitvi še nekaj podrobnosti.

Pozabil je omeniti Irak. Anglija bi morala zapustiti Irak.

«Toda kolikor vem» — je pripomnil Kirkpatrick — «Irak ni v Evropi».

«Iračani so se borili na naši strani in firer hoče, da se to upošteva pri mirovnih pogajanjih».

Nasprotno pa Irska ni ničesar storila za Nemčijo. Hitler se ni zanimal zanjo.

Hess je spet začel govoriti o Ameriki. Hotel je končati svojo prvotno misel. Kako da Angležem ni očitno, v čem je ameriška igra?

«Če bi mi sklenili mir, bi Američani pobesnili. Biti hočejo dediči Britanskega imperija».

Anglija je računala na pomoč Amerike. To je bilo takrat njeno edino upanje v brezupnem boju. Kako bridko se je Hess motil!

«Mi pričakujemo ameriško intervencijo», je rekel, «pa se je ne bojimo. Dobro poznamo ameriško letalsko proizvodnjo in imamo svoje mnenje o njegovi kakovosti. Nemčija lahko prekosi Anglijo in Ameriko skupaj».

Med drugim in tretjim razgovorom je Hess to posebno grozeče poudarjal. Začel se je razburjati.

«Skrajni čas je že, da si zapomnite», — je rekel in trdo poudarjal svoje besede, «da bo Nemčija dobila vojno z blokado vašega otoka. S podmornicami in letali bomo blokirali Anglijo z morja in iz zraka».

Nemec se je trudil razpršiti še zadnje nade svojega poslušalca.

«Zaman računate», je rekel, «da bo Anglija mogla kapitulirati, a da bo imperij nadaljeval vojno. Hitler bi odklonil njeno kapitulacijo in nadaljeval blokado dotlej, ko bo prebivalstvu vaših otokov grozila smrt od lakote».

«Toda», je pripomnil Kirkpatrick, «če bi šlo samo za to, da se ohrani golo življenje našega prebivalstva, mi ne bi potrebovali mnogo ladij».

«Zakaj zatiskate oči pred resnico? Blokada bo kmalu tako huda, da je ne boste mogli prebiti niti z eno ali dvema ladjama dnevno».

«Moj prihod», je rekel Hess, «vam nudi zadnjo priložnost, da častno začnete pogajanja. Če jo boste zamudili, boste s tem dokazali, da ne želite sporazuma z Nemčijo. Hitler vas bo popolnoma uničil in po končani vojni bo Anglija podrejena Nemčiji».

Ta izjava je bila izrečena ostro in grozeče. Celo v jetniški celici je jetnik, ki je bil spet postal nacist, kakršen je vedno bil, udaril s pestjo po mizi.

«A zdaj», je končal, «sem vam povedal vse».

Za beg svojega namestnika je Hitler zvedel v Berchtesgadenu, Keitel je bil navzoč.

«Še zdaj vidim firerja», — je pripovedoval maršal Keitel v Nürnbergu, — «kako nervozno hodi po sobi, si briše čelo z roko in govori: «Hess je najbrž znorel. Najbrž je ob pamet. To dokazuje pismo, ki mi ga je pustil. Ne spoznam več njegove pisave. Ko da je pismo pisal nekdo drug».

Tega pisma ni več. Najbrž se je izgubilo. Hess je pisal, da vidi v nadaljevanju vojne veliko nesrečo in da odhaja v Anglijo, kjer bo skušal z vplivnimi ljudmi doseči mir in sporazum.

Hitler je dal aretirati profesorja Messerschmidta, toda pokazalo se je, da ni vedel za Hessove namene. Pokazalo se je tudi, da Hessova žena ni vedela, kaj snuje njen mož».

Keitlovo pričevanje potrjuje navedbe angleških dokumentov: šlo je za osamljeno pustolovščino in romantično pobudo nekoliko zmešanih možganov. Hess je pač slepo in čisto po nacistično oboževal firerja.

Edino, kar v Hessovem primeru še ni pojasnjeno, bi bilo: mar Hitler res ni vedel, da je Hess odletel v Anglijo?

Hessove grožnje niso bile izgovorjene tjavdan. Anglija se je borila sama. Krvavela je že iz mnogih ran.

Čeprav je pretiraval, ni lagal. Spomladi 1941 je bila Evropa ogromen inkubator za proizvodnjo podmornic in bombnikov. Hladen račun je govoril, da Anglija ne bo ušla poginu. In zdaj je v to obsojeno deželo nepričakovano priletel nemški minister in ji rekel: «Imaš priložnost, skleniti časten mir».

Hessovo poslanstvo ni bilo nesmiselno. Prej bi lahko rekli, da je bilo upanje na uspeh.

Čast in veličina Anglije je prav v tem, da ni poklekníla pred to strašno preizkušnjo. Njena ravnodušnost je imela v sebi nekaj vzvišenega. Ko so se vrata vojašnice zadnjikrat zaprla za Kirkpatrickom, Hess, tretji najvplivnejši mogotec Nemčije, ni videl več drugega angleškega obraza razen svojih stražarjev. Pričakoval je ministre, dvorjane, kdo ve, morda celo kralja, pa jih ni dočakal.

Ko ga je naposled minilo potrpljenje, je sestavil spomenico - ultimat. V njej je dobesedno ponovil svoje argumente in grožnje.

«Hessu smo nedvoumno sporočili», — je izjavil Eden v Spodnji zbornici, «da se s Hitlerjem in njegovo vlado sploh ne bomo pogajali. Odkar je Hess v Angliji, ravnamo z njim kot z vojnim ujetnikom. To bo ostal, dokler vojna ne bo končana... Dokler ne bo poklican pred sodišče kot vojni zločinec...

XIV.
PRIPRAVE NA VOJNO Z RUSIJO

Ko je nemška vojska septembra 1939 vdrla na Poljsko, je pustila na francoski meji samo pet divizij. Ko se je oktobra pripravljala na Zahod, je pustila na severnem ozemlju Poljske tudi samo pet divizij.

Premagana Poljska je bila razdeljena. Sovjetske in hitlerjanske čete so zavzele položaje z obeh strani demarkacijske črte, ki sta jo bila začrtala na zemljevidu Ribbentrop in Molotov.

Sprva je bila Nemčija zadovoljna. Sedemnajstega septembra je pisal šef pomorskega operativnega oddelka, da je ruski vdor na Poljsko dogodek, ki utegne imeti najsrečnejše posledice. Triindvajsetega septembra je predlagal veliki admiral Röder firerju, da bi bilo dobro, če bi Rusi odstopili Nemčiji podmornice in jim dali na razpolago Murmansk, ki naj bi postal oporišče za nemške pomožne križarke.

Petindvajsetega septembra je bila nemška admiraliteta razpoložena izrazito prijateljsko. Pomorski ataše v Moskvi je poročal, da ni vzroka dvomiti o lojalnosti ruskega stališča. Nekaj dni pozneje je Röder ukazal proučiti vprašanje sodelovanja z Rdečo mornarico. Ko so poslali vprašanje Ministrstvu za zunanje zadeve, ki je bilo tudi zelo prijateljsko razpoloženo, je prišel odgovor, da se lahko računa na najširše sodelovanje z Rdečo mornarico.

Desetega oktobra je Räder obvestil Hitlerja, da se neka pomožna križarka oskrbuje v Murmansku in da ji Rusi ponujajo oporišče na varnem kraju v bližini tega pristanišča. Sodelovanje se je bilo začelo. Räder je upal, da bo z rusko pomočjo dobil oporišče tudi v Norveški.

(Nadaljevanje sledi)

Glavni urednik BRANKO BABIČ — Odg. urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502 — UPRAVA: ULICA SV. FRANČIŠKA št. 20. — Telefonska št. 73-38 — OGLASI: od 8.30 — 12 in od 15 — 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. — Za FLRJ: za vsak mm. širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din. — Tiska Tržaški tiskarski zavod — Podruž. Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32, Koper, Ul. Battisti 301a-I. Tel. 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Cona B: izvod 6, mesečno 150 din. FLRJ: izvod 6, mesečno 130 din. Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 - tel. 20-09, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.ZO.Z. TRST.